

Näin suomalaista kulttuuria viedään

Kulttuurivientiraportti 2008

Opetusministeriön julkaisuja 2009:38

Ilmi Villacís (toim.)

Näin suomalaista kulttuuria viedään

Kulttuurivientiraportti 2008

Opetusministeriön julkaisuja 2009:38

Ilmi Villacís (toim.)

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala
Kansikuva / Omslagsbild: lofoto, www.rodeo.fi

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet 2009

ISBN 978-952-485-754-3 (nid.)

ISBN 978-952-485-755-0 (PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu)

ISSN 1797-9501 (PDF)

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2009:38

Sisältö

I Saatesanat	4
II Kehittämishjelman toteutuneet toimenpiteet vuonna 2008	7
1. kehittämisohjelmatoimenpide: Yritystoiminnan kehittäminen	9
Liiketoimintaosaaminen	9
Kasvu ja kansainvälistyminen	10
Toimialojen yritysten vientitukijärjestelmän kehittäminen	13
Kansainvälisten tuotantojen synnyn edistäminen	13
Tuotekehitys ja innovaatiotoiminta	14
Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen	14
Finpro kansainvälistää ja verkottaa	15
Kulttuuriviennin kärkihankkeiden toteutuminen vuonna 2008	16
Tekesiltä rahoitusta ja asiantuntemusta kulttuurivientiin	18
Selvitys luovien alojen yrittäjyydestä	19
2. kehittämisohjelmatoimenpide: Klustereiden ja verkostojen vahvistaminen	21
Toimialakohtaisten ja poikkisektoriaalisten klusterien vahvistaminen	21
Kulttuurin alojen vientistrategioiden toteutuminen vuonna 2008	21
Taiteen tiedotuskeskuksia koskeva selvitys	34
Toimialojen yhteishankkeet vientiosaamisen lisäämiseksi	36
Alueellinen toiminta ja verkostot	37
Yhteishankkeena toteutettujen vientiverkostohankkeitten tuki	37
3. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen markkinointi ja promootio	39
Yritys- ja toimialakohtaisen markkinoinnin ja promootion kehittäminen	39
Kulttuuriviennin tukirakenteiden kehittäminen	39
Edustustojen kulttuurivientitavoitteiden toteutuminen	40
Kulttuuri-instituuttien toiminnan ja kulttuuriviennin osaamisen kehittäminen	40
Vientimarkkinoinnin ja viestinnän kehittäminen	43
4. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin rakenteiden kehittäminen	45
Kulttuurin satelliittitilinpito	45
5. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto	49
Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittäminen	49
Taiteen keskustoimikunta kansainvälisen vaihdon tukijana	50
100 % Finlande - Täysillä Suomesta	51
Kulttuurivaihtoa Venäjän kanssa vuonna 2008	52
6. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin toimintaympäristö	55
III Yhteenveto raportista ja kulttuuriviennin kehittämiskohteet	57

I Saatesanat

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin

Vuosi 2008 oli ensimmäinen kokonainen vuosi kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 toimeenpanossa. Kehittämisohjelma on jo osoittautunut oivalliseksi tiekartaksi kulttuuriviennin ja laajemminkin luovan talouden edellytysten parantamisessa. Se on myös keskeinen viitekehys pyrkiessämme hallitusohjelman mukaisesti vahvistamaan luovaa taloutta ja lisäämään kulttuurin kansantaloudellista merkitystä.

Vuonna 2008 valmistunut opetusministeriön Tilastokeskukselta tilaama kulttuurin satelliittitilinpito paransi kulttuurin kansantaloudellista merkitystä koskevaa tietoperustaamme. Tilinpidon tilastotiedot vahvistivat näemykseni, että kulttuurin toimiala on kansantaloudellisesti merkittävä ja erityisesti suuri työllistäjä. Toimialoilla työskentelee yli 100 000 henkilöä. Lisäksi kulttuuri muodostaa elintarvikkeiden jälkeen suurimman yksityisen kulutuksen erän. Yksityisen kulutuksen arvo on n. 6 miljardia euroa vuodessa, mikä osaltaan mahdollistaa maamme kokoon nähden hyvin monipuolisen kulttuurin tuotannon. Kulttuuriviennin arvo on kuitenkin edelleen toimialan muuhun kansantaloudelliseen merkitykseen nähden varsin vaatimaton.

Kun näihin tietoihin lisätään YK:n Kaupan ja kehityksen järjestön UNCTADin kertomusvuonna julkaisemat tiedot kulttuurin tuotteiden ja palveluiden kaupan arvon kaksinkertaistumisesta 1990-luvun puolivälistä 2000-luvun puoliväliin, johtopäätöksen tekeminen on yksinkertaista: kulttuuriviennissä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia, jonka käyttöön saaminen vahvistaa kulttuurin tuotannon taloudellista perustaa, lisää sen kansantaloudellista merkitystä ja siten vahvistaa suomalaista kulttuuria.

Kansainvälinen talouskriisi vain vahvistaa tätä näkemystäni. Kuten julkisuudessaakin on usein todettu, kriisi nopeuttaa talouden rakennemuutosta. Suomen tuleva kilpailukyky löytyy palveluista ja yleensä korkeaa osaamista ja luovuutta edellyttävästä liiketoiminnasta.

Kuten hallitus totesi politiikkariihessään, tulevan kasvun varmistaminen edellyttää kasvupohjan laajentamista. Kulttuurin ja luovien toimialojen potentiaalia ei tässä yhteydessä voi laiminlyödä; taloudellisten mahdollisuuksiensa lisäksi kulttuuri ja taide muodostavat kansakunnan sivistyksen ja henkisen pääoman ytimen, jolla on ratkaiseva merkitys niin kansalaisten hyvinvoinnille kuin kilpailukyvylllekin.

Jag vill tacka mina kolleger i styrgruppen för kulturexport för ett gott samarbete lika väl som den förberedande gruppen, som med Johan Storgård som ordförande har utfört ett utomordentligt arbete. Gruppen har fokuserat på att verkställa utvecklingsprogrammet för kulturexport och identifierat nya, nödvändiga åtgärder. Framför allt har gruppen visat sig vara en fördomsfri, bredbasig och sakkunnig plattform - en sorts idékuvös - i syfte att utveckla kulturexporten. Upplägget är till sin art sådant att det nu är bra att fortsätta arbetet för att omsätta utmaningarna i möjligheter och för att omvandla möjligheterna till framgångsberättelser.

Ohjausryhmän jäsenet

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin

Elinkeinoministeri Mauri Pekkarinen

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen

Ulkoministeri Alexander Stubb

Oikeusministeri Tuija Brax

Valtiosihteeri Velipekka Nummikoski

Kulttuuriviennin valmisteluryhmän puheenjohtaja Johan Storgård,
teatterijohtaja

Rohkeus, mahdollisuus ja visio

Suomalainen kulttuuri on korkeatasoista ja monipuolista. Se perustuu aina uusiutuvaan tarpeeseen kertoa tarinoita. Uuden luovan talouden ja palveluteollisuuden perustana on sisältö. Kulttuuriin, taiteeseen, osaamiseen ja teknologiaan perustuvat tuote- ja palveluinnovaatiot ovat vahvimpia tulevaisuuden kasvualoja. Suomessa kulttuurin toimialoilla työskentelevät yli 100 000 henkilöä on avainasemassa kulttuurivientiteollisuuden kehittämistyössä.

Vahvan yhteiskunnallisen perustuen ja yksityisen kulutuksen ansiosta luova talous, kulttuuri ja taide ovat kaikkialla maassamme läsnä. Nyt kaivataan tämän vahvan kansallisen taidekentän rohkeutta ottaa selkeitä askeleita yli rajojen uusille kansainvälisille kulttuurimarkkinoille. Hallitusohjelman mukaisen kulttuuriviennin kehittämisohjelman tarkoituksena on nostaa kulttuuri yhdenvertaiseksi vientialaksi muiden vientialojen rinnalle.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä on vuoden 2008 aikana kokoontunut 4 kertaa. Tämän lisäksi valmisteluryhmä järjesti kaksi kulttuuriviennin ryhmätyöpäivää vuoden aikana. Työryhmiin osallistui kulttuuriviennin valmisteluryhmän jäsenten lisäksi asiantuntijoita ja yritysten edustajia eri toimialoilta. Kevään työryhmät työnsivät mm. kulttuurimatkailun suuntauksia ja kulttuuriviennin rahoitusta ja verotusta. Työryhmän työn tuloksena jatketaan kulttuurivientiä edistävien verotuskäytäntöjen tutkimista sekä Suomen yrityspalvelujärjestelmän kehittämistä kulttuuriviennin kannalta tehokkaammaksi.

Syksyn 2008 ryhmätyöpäivä antoi vahvan sysäyksen uudenlaisen kulttuuriviennin kehittämisorganisaation mahdolliseen luomiseen sekä kulttuurin suurtahtumien kartoittamiseen ja toteuttamiseen. Kulttuuriviennin valmisteluryhmä on nostanut ennakkoluulottomasti ja rohkeasti vuoden aikana ”kissoja pöydälle”. Yhä useammin puhutaan kulttuurin tuotteista ja palveluista ja tuotteistamisesta sekä välittäjä- ja agentuuritoiminnan kehittämisestä ja rahoitusinstrumenttien sopeuttamisesta kulttuuriviennin lisäämisen edellytyksinä.

Tämän kulttuurivientiraportin sisältö kuvaa vain murto-osaa siitä, mitä eri toimijat ovat vuoden aikana saaneet aikaiseksi kulttuuriviennin alalla. Ohjelma on jo käynnistänyt varsinaisen kulttuuriviennin ja siitä syntyvien tulojen lisäksi uusien yritysten, verkostojen ja yhteistyömuotojen syntymisen. Tässä mielessä kulttuuriviennin kehittämisohjelman yksittäiset toimenpiteet ja panostukset ovat tuottaneet jo nyt moninkertaisesti. Rohkeasti on myös todettava, että kulttuuriviennin kehittämisohjelma on saanut aikaan muutoksen kulttuuripoliittisessa ajattelutavassa - julkinen ja yksityinen yhdistyvät ja tukevat toisiaan siten, että tulos hyödyttää koko tämän päivän ja tulevaisuuden yhteiskuntaa ja siten vahvistaa myös Suomi-kuvaa ja brändiä kansainvälisesti.

Kulttuuriviennin valmisteluryhmän toinen raportti sekä kehittämis-toimenpide-esitykset jatkavat tätä rohkeaa ajattelua. Valmisteluryhmän keskuudessa on vahva usko siihen, että tekemällä työtä kulttuuriviennin puolesta voimme menestyä kansainvälisillä luovan alan markkinoilla vähintään yhtä hyvin, kenties paremminkin, kuin monet muut.

Tämä edellyttää että **kaikki kehityksessä mukana olevat tahot uskovat siihen, että hallitusohjelman antamat suuntaviivat ovat mahdollisia ja toteutettavissa**. Kulttuuriviennin valmisteluryhmä jatkaa työtään vision toteuttamiseksi ja tulee jatkossakin yhtä ennakkoluulottomasti ehdottamaan toimenpiteitä, jotka perustuvat kentän tarpeisiin. Haluan kiittää kaikkia valmisteluryhmän jäseniä ja kaikkia muita tahoja, jotka kuluvana vuonna ovat innostuneesti osallistuneet kulttuurivientiohjelman kehitystyöhön.

II Kehittämishjelman toteutuneet toimenpiteet vuonna 2008

Vuoden 2008 raportti on jatkoa vuonna 2006 ilmestyneelle Onko kulttuurilla vientiä - ON-raportille ja kulttuurivientiraportille 2007 - Näin suomalaista kulttuuria viedään. Kun kulttuurivientiraportti 2007 kuvasi enemmän toiminnan taustoja, niin tämä raportti keskittyy vuonna 2008 toteutuneisiin konkreettisiin toimenpiteisiin ja hankkeisiin. Parhaimman kuvan kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman kokonaistilanteesta saa tarkasteltaessa näitä kolmea raporttia yhdessä ja toistensa valossa.

Kehittämissuunnitelman toimenpiteiden toteutumista tarkastellaan tässä raportissa vuonna 2008 ohjausryhmälle tehtyjen esitysten pohjalta. Ohjausryhmä hyväksyi valmisteluryhmän esitykset maaliskuussa 2009 pidetyssä kokouksessa. Jokaisen toimenpiteen kohdalla käydään läpi, mitkä kohdat valmisteluryhmän esityksestä ovat toteutuneet ja mitkä ovat jatkokehittämisen tarpeessa. Samalla kuvataan muita toimenpiteitä, jotka

kulloisenkin kehittämissuunnitelman osalta ovat toteutuneet tai edistyneet.

Raportti on jaettu kuuteen lukuun kehittämistoimenpiteiden mukaan. Muutamat toimenpiteet kuuluvat useamman kehittämissuunnitelman alle mutta ne on kirjattu vain siihen kohtaan, johon ne liittyvät eniten. Tällaisia ovat esimerkiksi kulttuuriviennin kärkihankkeet ja niihin myönnettävät tuet, jotka ovat ensisijaisesti yritystoiminnan kehittämistä mutta liittyvät myös muihin kehittämissuunnitelmiin.

Raportissa mukana olevat hankekuvaukset ovat toimijoiden itsensä kirjoittamia. Kärkihankkeista on kuvattu vain muutama esimerkki, vaikka hankkeita on ollut moninkertainen määrä. Taiteen alan tiedotuskeskukset ovat pääsääntöisesti kuvanneet oman toimintansa ohella myös toimialansa vientistrategian toteutumista.

Design Forum Finlandin järjestämä suomalaisten muotisuunnittelijoiden Frisson -yhteisnäytös 2.6.2008 Pariisissa Palais de Tokyossa.
Kuvaaja Leena Aro

1. kehittämisohjelmatoimenpide: Yritystoiminnan kehittäminen

Liiketoimintaosaaminen

Toimenpide-esitys:

Valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala koskien, että luovien alojen ja kulttuurivientiyrittäjien käynnistämisrahoitusta lisätään yritysten alkuvaiheen tukemiseksi. Rahoituksen käyttöä ohjataan tulossopimusten kautta siten, että rahoitus vastaa tulevaisuudessa luovien alojen ja kulttuurivientiyrittäjien osuutta koko yrityskannasta. Työ- ja elinkeinoministeriö ja sen luovan talouden strateginen hanke vastaavat tulosohjauksesta omalta osaltaan.

Luovilla aloilla työskentelee runsaasti ammatinharjoittajia ja yksinyrittäjiä. Myös taiteilijan työ on usein rinnastettavissa yrittäjyyteen. Yrittäjyyden ohella monet ovat ajoittain myös palkkasuhteessa. Työn uudet muodot, pätkäyrittäisyys ja osayrittäisyys ovat työllistymisen muotoina haasteellisia ja niiden tukitoimet ja ehdot tarvitsevat kehitystyötä sekä säädösten ja sääntöjen tarkistamista toimiakseen joustavana ja kannustavana työllistymisen tapoina. Luovan talouden strategisen hankkeen toimenpiteitä ovat kulttuurin ja

taiteen aloilla työllistymisen esteiden kartoitus ja poisto sekä toimentuloturvan kehittäminen.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Luovan työn painopistealueen (kori 1) koordinointi on aloitettu PKT-säätiössä 1.3.2009. Toteutuksesta vastaa johtava asiantuntija Riitta Ylätalo. Korilla on 16 henkinen asiantuntijaryhmä.

Ammatinharjoittajien ja yksinyrittäjien tueksi tarvitaan nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä asiantuntijapalveluiden lisäämistä. Myös yrittäjäosaamisen lisääminen on tarpeellista erityisesti yksinyrittäjien ja ”pakkoyrittäjyyden” kentässä esimerkiksi pilotoituja malleja jalkauttamalla (Jalostamot, yrittäjyyskoulutus MEDA, Arts&Business/UK).

Toteutuneet toimenpiteet:

- Aloittaville yrittäjille suunnattuja hankeklinoita on toteutettu 2008 yhteensä 21 kpl ja niissä käynyt yhteensä 235 asiakasta.

- Hankkeen muihin tavoitteisiin kuuluu yritysten aktivointi keskustelemaan koulutuksen (perus- ja aikuiskoulutus, täydennyskoulutus) suuntaamisesta vastaamaan työelämän tarpeita.

SILE-projektissa pilotoitu Jalostamo-malli jalkautetaan valtakunnallisesti luovien alojen yritysten käyttöön. Jalostamo-palveluiden ja asiantuntijaverkoston ohjaus toteutetaan valtakunnallisesti. Palvelut ovat kuitenkin yritysten käytössä alueellisesti, jatkossa myös alueellisesti rahoitettuna.

Palvelutuotannosta vastaavat lähellä asiakkaita toimivat alueelliset, paikalliset ja toimialoja tuntevat vastuuorganisaatiot, niissä työskentelevät alueelliset Jalostamo-asiamiehet sekä yksityiset asiantuntijapalvelujen tuottajat. Toimintamalli edellyttää asiamiehiltä laajaa osaamista ja kokemusta erityisesti luovuuteen perustuvan idean kaupallistamisedellytysten arvioimisessa, asiantuntijoiden ja konsulttien toimialaosaamisen lisäämistä sekä palvelun asiakkaiden erityistarpeet huomioivien rahoitusmallien kehittämistä.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Luovan työn painopistealueen (kori 2) koordinointi jatkuu PKT-säätiössä Luotu-hankkeen jatkona. Toteutuksesta vastaa johtava asiantuntija Leena Hoppania. Korilla on 24 henkinen asiantuntijaryhmä.
- LUOTU –hanke kilpailutti syksyllä 2008 luovien alojen yritysten neuvontapalvelua varten Jalostamoita. Palveluja tarjoaa 10 toimijaa joista 4 on valtakunnallisia.

Tavoitteena oli, että vuoden 2008 aikana tehtävän luovan alan konsulttien valtakunnallisen kilpailuttamisen yhteydessä syntyy luovan alan asiantuntijoiden sertifiointi ja koulutusmalli A-pooli / PKT-säätiö. Jalostamo-toiminnan kehittämisen ja tuotteistamisen yhteydessä samanlainen malli syntyy luovan alan yritysneuvontapuolelle. Yritysneuvojen koulutusohjelma on rakenteilla ja siihen liitetään luovan alan osuus, jossa avataan luovan alan problematiikkaa, alan yrityskehittämisen erityispiirteitä sekä näkymiä konvergenssiin.

Toteutuneet toimenpiteet:

- PKT –säätiössä toteutettava LUOTU –hanke on kilpailuttanut luovien alojen yritysten erityistarpeisiin perehtyneitä asiantuntijoita syksyllä 2008. Verkostossa on 30 konsulttia. Konsulttien tiedot on siirretty Yritys-Suomi – palvelussa olevaan asiantuntijarekisteriin.
- Asiantuntijaverkostolle järjestettiin koulutuspäivä lokakuussa 2008.

Kasvu ja kansainvälistyminen

Toimenpide-esitys:

- Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti 100 000 euroa ESR -rahoitusta Kansainvälisen liiketoiminnan ja johtamisen (Leadership) -koulutuksen luomiseksi 100 000 euroa vuonna 2008 ja seuraaviksi vuosiksi vuoteen 2011 saakka 250 000 euroa.
- Kulttuuritoimialojen manageri-, johtamis- ja vientiosaamisen kehittämiseen varataan 100 000 euroa vuodelle 2009 opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista.
- Alueellisten toimijoiden tietämystä luovien alojen yritystoiminnan ja kulttuuriviennin prioriteeteista vahvistetaan ja alueellisia toimijoita aktivoidaan hakemaan rakennerahastorahoitusta omilta alueiltaan.
- Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelman 2007-2008 kautta käynnistetään tuottaja- ja manageritoiminnan kehittäminen. Toimenpide tähtää tuottaja- ja välittäjäportaon suhteellisen heikkouden poistamiseen. Hankkeeseen esitetään rahoitusta 100 000 euroa vuonna 2008, 500 000 euroa vuonna 2009 ja kahdeksi seuraavaksi vuodeksi 200 000 euron kasvua.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelman 2007-2013 hankkeet (FME, Sillanrakentajat ja Taivex-valmennus) ovat käynnistyneet vuonna 2008 tai käynnistyvät alkuvuodesta 2009. Finnish Music Express -hankkeen kokonaiskustannusarvio on 880 000 euroa. Sillanrakentajat ja Taivex-valmennushankkeiden EU:n ja valtion rahoitusosuudet ovat n. 1,3 milj. euroa. Lisäksi useissa muissa kehittämisohjelman hankkeissa vahvistetaan vientivalmiuksia.
- Käynnistyneet ja käynnistymässä olevat hankkeet (FME, Sillanrakentajat ja Taivex-valmennus) tähtäävät osin myös kansainvälisen liiketoiminnan ja johtamisen koulutuksen parantamiseen
- Lisäksi selvitetään uudenlaisia yritysrahoitusmuotoja tuottaja- ja manageritoiminnan tukemiseksi yritysten ensimmäisten 2–3 vuoden aikana.

Kuvaus luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmasta 2007–2013:

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-osarahoitteinen kehittämisohjelma 2007–2013 valmisteltiin opetusministeriön johdolla vastaamaan myös kulttuuriviennin kehittämisohjelman haasteisiin. Se tukee yhteishankkeita, jotka auttavat luovien alojen yritystoimintaa kasvamaan ja kansainvälistymään. Ohjelmasta tuetaan valtakunnallisesti merkittäviä hankkeita, joilla parannetaan toimijoiden valmiuksia, osaamista, lisätään yhteistyötä sekä tuetaan uudenlaisia toimintamalleja luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen tueksi. Ohjelmasta tuetaan mm. tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaosaamisen, liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen sekä tuottaja- ja manageriosaamisen kehittämistä.

Valtakunnalliset ESR –kehittämisohjelmat ovat opetusministeriön strategioihin perustuvia laajoja kehittämiskokonaisuuksia, joita toteutetaan ohjelmasta rahoitettavaksi valittavien hankkeiden kautta. Koko

ohjelman rahoitus (EU+valtio) on 14,6 milj. euroa. Lisäksi tarvitaan kunta- ja yksityistä rahoitusta. Toteutusalueena on koko maa Ahvenanmaata ja Itä-Suomea lukuun ottamatta. Itä-Suomessa pyritään toteuttamaan kehittämisohjelmasta rahoitettujen hankkeita tukevaa toimintaa alueen omalla ESR-rahoitusosuudella. Ohjelman toteuttamisessa kiinnitetään erityistä huomiota hankkeiden väliseen yhteistyöhön ja koordinaatioon.

Vuoden 2008 aikana järjestettiin 3 hakukierrosta, joista ensimmäistä hakukierrosta edelsi ideahaku. Ohjelmaan on hakukierrosten perusteella valittu tähän mennessä yhteensä 14 rahoitettavaa hanketta. Näistä kuudelle tehtiin vuonna 2008 rahoituspäätökset, joiden mukaan hankkeiden EU:n ja valtion rahoitusosuudet olivat noin 4 milj. euroa. Hankkeet ovat osoittautuneet tarpeellisiksi, koska niillä on pystytty rahoittamaan kohdennetusti kasvuun ja kansainvälistymiseen tähtäävää kehittämistoimintaa luovilla aloilla.

Kehittämisohjelmassa järjestettiin yhdessä opetusministeriön kehittämisohjelmatiimin kanssa verkottumistilaisuus ideahaun päätteeksi. Lisäksi opetusministeriö, Etelä-Suomen lääninhallitus ja Luova Suomi-koordinoiva hanke ovat järjestäneet kuusi hakuinfoa ohjelma-alueella vuoden 2008 aikana. Ohjelman ohjausryhmä on kokoontunut 4 kertaa: ensimmäinen kokous marraskuussa 2007 ja sen jälkeen kolme kertaa vuonna 2008.

Kehittämisohjelmaa koordinoiva Luova Suomi-hanke aloitti toimintansa keväällä 2008. Se vahvistaa alan toimijoiden ja yritysten tietoperustaa ja ennakointia, verkostoitumista, neuvoo hanketoiminnassa ja kerää sekä välittää hyviä käytäntöjä. Muut käynnistyneet hankkeet parantavat yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksia muun muassa räätälöidyn koulutuksen ja mentoroinnin avulla.

Hankkeista osa tähtää erityisesti kansainvälistymisen ja viennin vahvistamiseen. Pääosin viennin ja kansainvälistymisvalmiuksien lisäämiseen tähtäävät hankkeet: Finnish Music Express, Film Location Finland, Sillanrakentajat ja Taivex.

Myös muut kehittämisohjelmasta rahoitettavat hankkeet luovat pohjaa viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Esimerkiksi ART360 -hanke parantaa kuvataiteilijoiden ja kuraattorien kansainvälistymistaitoja, kuvataiteen palveluiden tuotteistamista ja kan-

sainvälistymistä. Creada-hanke vahvistaa luovien alojen yrittäjyysvalmiuksia ja siten myös kansainvälistymisen perusvalmiuksia. Kulttuurin ketju - kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen hanke vahvistaa kansainvälisille markkinoille suunnatun kulttuurimatkailun kehittämistä. Produforum-hanke vahvistaa mm. tuottajien ja managerien pohjoismaista yhteistyötä. Muita ohjelmasta rahoitettavia hankkeita ovat YLÖS - Ammattiteattereiden yleisöyön kehittäminen, VAKA - Valtakunnallinen Klubi- ja aluekiertuehanke, Kultajyvä, DIMEKE - Tuotekehitystä digimediaan, ArtHub - luovien alojen osaamisyhteisö.

Erityisesti kansainvälistymiseen tähtäävien hankkeiden kuvaukset:

Hankkeen nimi: Finnish Music Express

Hankkeen toteuttaja: Sibelius-Akatemia

Hankkeen toteutusaika: 1.8.2008–31.12.2011

Hankkeen kokonaiskustannusarvio: 875 616 euroa

Hankkeen kuvaus: Projekti tähtää koko suomalaisen musiikkitoimialan laaja-alaiseen ja genererajat ylittävään kehittämiseen ja kansainvälistämiseen. Projektissa suunnitellaan ja toteutetaan musiikkialan toimijoille n. 13 eri sisällöistä valmennusmoduulia koulutus- ja vientiorganisaatioiden yhteistyönä. Lisäksi teetetään ”Musiikkiyrityksien avainluvut 2011” -selvitys.

Hankkeen nimi: Film Location Finland

Hankkeen toteuttaja: POEM-säätiö

Hankkeen toteutusaika: 1.7.2008–31.12.2010

Hankkeen kokonaiskustannusarvio: 291 854 euroa

Hankkeen kuvaus: Tavoitteena on rakentaa valtakunnallinen, audiovisuaalisen alan toimintaympäristöä palveleva ja sitä kansainvälisesti markkinoiva, osaamis-, palvelu- ja markkinointiverkosto. Syntyvän verkoston tehtävänä on markkinoida kustannustehokkaasti Suomea tuotantoalueena sekä edesauttaa yrityksiä ja osaajia hyödyntämään Suomessa kuvattavat audiovisuaalisen alan tuotannot parhaalla mahdollisella tavalla. Projekti tukee uuden palvelutoiminnan syntymistä ja yritysten kansainvälistymistä.

Hankkeen nimi: Sillanrakentajat - luovien alojen agenttien ja vientiammattilaisten valmennusohjelma

Hankkeen toteuttaja: 1.1.2009–31.12.2011

Hankkeen toteutusaika: Adulta Oy

Hankkeen kokonaiskustannusarvio: 1 089 511

Hankkeen kuvaus: Hankkeen tuloksena Suomeen

syntyy järjestäytynyt uusi agenttien ja luovien alojen vientiammattilaisten ammattikunta, selkeät yhteiset toimintasäännöt ja toimintakulttuuri. Valmennetaan 60 agenttia/vientiammattilaista, joiden toimesta syntyy 10 uutta yritystä ja hankkeen tuloksena työllistyy 60 ihmistä. Järjestetään alueellisia workshoppeja, joiden tarkoituksena on lisätä yritysten ja kehittäjien vientiosaamista ja yhteistyötä. Tuotetaan agenttivalmennuksen malli, luovien alojen vientiagenttien ja ammattilaisten uusi koulutusohjelma sekä agenttuuri- ja vientiammattilaisten toiminnassa sovellettavat yleiset toimitusehdot ja muut sopimusmallit. Tietoa levitetään alueille ja tietopankki kootaan Luova Suomi -hankkeen sivuille.

Hankkeen nimi: Taivex

Hankkeen toteuttaja: Teatterin tiedotuskeskus ry

Hankkeen toteutusaika: 1.4.2009–31.12.2011

Hankkeen kokonaiskustannusarvio: 687 700 euroa

Hankkeen kuvaus: Taiteen toimialojen managerille, tuottajille, agenteille ja freelance-kuraattoreille sekä pk-yrityksille, pienkustantajille ja galleristeille räätelöity koulutushanke. Hankkeessa järjestetään taiteen kentän välittäjäportaalle vientivalmennusta, joka vahvistaa myynti-, markkinointi- ja liiketoimintaosaamista sekä verkottumista ja kykyä toimia kansainvälisellä kentällä Hanke lähtee taiteen tiedotuskeskusten vientistrategioista.

Muita toteutuneita toimenpiteitä:

Marraskuun 2007 lopussa alkoi Fintran neljäs työ- ja elinkeinoministeriön tukema Kulttuuriviennin ammattilainen -valmennusohjelma, joka jatkui syyskuulle 2008. Siihen osallistui kaikkiaan 17 henkilöä. Osallistujat tulivat maantieteellisesti eri puolilta Suomea. Kulttuuriviennin ammattilainen valmennusohjelma kehittää osallistujien valmiuksia suunnitella ja toteuttaa kulttuurin vientiä kansainvälisille markkinoille. Ohjelmassa on yhteensä 11 valmennuspäivää ja se on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat eri tehtävissä kulttuuriviennin parissa tai jotka ovat kiinnostuneita kulttuurin viennin kehittämisestä.

Seuraava jo viides Kulttuuriviennin ammattilainen valmennus käynnistyi syyskuussa 2008. Siihen osallistui myös 17 henkilöä. Ohjelma jatkuu toukokuun

2009 loppuun. Jatkossa ohjelmat on tarkoitus toteuttaa kerran vuodessa.

Fintran hallinnoima Vientikoulutuksen kannatusyhdistys ry. jakoi vuoden Kansainvälistymisen edistäjä –palkinnon Musexin toiminnanjohtajalle Paulina Ahokkaalle ansiokkaasta työstä kulttuurin viennin edistämiseksi. Palkinto myönnetään vuosittain yhdelle ansiokkaasti suomalaisen osaamisen vientiä edistäneelle henkilölle.

Vuoden 2008 lopussa käynnistyi edellä mainittu opetusministeriön hallinnoima ESR Sillanrakentajat –hanke, luovien alojen agentiksi ja vientiammattilaiseksi tähtääville henkilöille. Tämä valtakunnallinen valmennusohjelma toteutetaan yhteistyössä Adultan, Lahden ammatti-korkeakoulun, Suomen Itämeri-instituutin, Rovaniemen Kehitys Oy:n, Turun Seudun Kehittämiskeskuksen ja Helsingin kaupungin kanssa. Hanketta valmisteltiin Fintrassa vuoden 2008 alusta lähtien.

Toimialojen yritysten vientitukijärjestelmän kehittäminen

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 että Finnvera Oyj ottaa huomioon rahoitusta myöntäessään luovien toimialojen yritysten ja kulttuurivientiryitysten tarpeet ja että selvitetään mahdollisuudet saada aikaan oma lainoitusmalli luovien alojen- ja kulttuurivientiryityksille. Samassa yhteydessä tulisi tutkia mahdollisuudet yhdistysten rahoittamiseen. Lisäksi selvitetään, miten luoville toimialoille voidaan Suomessa luoda riskirahoitus/riskipääoma/pääomitus -malli.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Finnveran rahoitus on kasvussa ja Finnveran edustaja osallistuu TEM:n luovan talouden strategisen hankkeen työhön. Valmisteluryhmä on yhdessä Finnveran kanssa identifioinut kulttuurin toimialojen rahoitustarpeita ja -malleja. Ottaen huomioon toimialojen liiketoimintamallit ja rahoitustarpeet

lainarahoitusta paremmin alan yrityksiä palvelisivat pääomasijoitukset.

Jatkotoimenpiteitä:

- Mahdollisuus erityisen valtion luovien alojen pääomasijoitusrahaston perustamiseen tulee selvittää osana luovan talouden kehittämistoimijan perustamiseen liittyvää selvitystyötä.

Muut toteutuneet toimenpiteet:

- Työ ja elinkeinoministeriö on lisännyt luovien alojen hankkeisiin suunnattuja yritysten yhteisvientihankkeitten avustuksia. Luoville aloille kanavoitui 7 % myönnettyistä avustuksista, eli 2 006 000 euroa.

Kansainvälisten tuotantojen synnyn edistäminen

Toimenpide-esitys:

Valmisteluryhmä esitti vuonna 2008, että OPM mahdollisesti yhdessä TEM:n kanssa tekisi aloitteen kansainvälisten tuotantojen rahoitusjärjestelmien luomisesta luoville toimialoille yhdessä Sitran kanssa. Opetusministeriön hallinnonalan osuudeksi kulttuuriviennin liiketalous- ja kehittämisohjelmaan esitetään varattavaksi 500 000 euroa opetusministeriön pääluokasta.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Ei ole edennyt.

Toimenpide-esitys:

Kulttuurin ja luovien alojen merkittäviä rahoittajia ovat yksityiset säätiöt. Ne voisivat varmistaa mahdollisuuden osoittaa entistä enemmän rahoitusta kulttuurivientiin ja yksityiselle sektorille. Kulttuuriviennin valmisteluryhmä kutsuu yksityiset säätiöt koolle keskustelemaan mahdollisuuksista edistää kulttuurivientiä.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Valmisteluryhmä järjesti keskustelutilaisuuden 12.11.2008 yksityisten säätiöiden kanssa, missä pohdittiin etenkin tiedonvaihdon tehostamista kulttuuriviennin tukiverkoston ja säätiöiden välillä.

Tuotekehitys ja innovaatiotoiminta

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008, että Tekes ottaa huomioon teknologiaohjelmia laatiessaan luovien toimialojen yritysten ja kulttuurivienttiyritysten tarpeet. Kulttuuriyrityksiä ja – yhdistyksiä aktivoidaan hakemaan rahoitusta ohjelmista ja muodostamaan yhteishankkeita. Luovien alojen ja kulttuurivienttiyrityksille suunnatun oman ohjelman valmistelu aloitetaan.

Luovien alojen tuotteiden ja palveluiden kehitys ja toisaalta niiden hyödyntäminen muiden toimialojen tuotteissa ja palveluissa on haasteellista johtuen toimijakentän pirstaleisuudesta. Tuotekehityksen toteuttamiseen tarvitaan useiden yritysten osaamista ja asiantuntijuutta. Toisaalta kaikilla toimialoilla tapahtunut arvokehityksen ja -verkkojen voimakas murros asettaa haasteen luovan alan lisäksi koko yrityssectälle. Tästä johtuen tuotekehitysjärjestelmään on kehitettävä uudenlaisia instrumentteja vastaamaan yritysten nykyisiä tarpeita.

Tuotekehitysmallien vauhdittamiseksi käynnistetään toimialakohtaisia tuotekehityshankkeita. Olemassa olevat tuotekehitysrahoituksen instrumentit ovat toistaiseksi liian raskaita pienten yritysten käyttöön. Myös yritysten yhteishankkeiden kokoaminen vaatii uusien toimintamallien kehittämistä. Luovien alojen yritystoiminnan kehittyminen edellyttää myös yksityisten pääomasijoittajien mukanaoloa yritysten rahoittamisessa. Tuetaan tätä kehitystä. Uudistetaan olemassa olevia rahoitusinstrumentteja vastaamaan luovassa taloudessa toimivien yritysten tarpeita.

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelma 2007–2013 tähtää tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan alkuvai-

heen vahvistamiseen erityisesti tuotekehitysoosaamisen parantamisen kautta.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Uusien toimintamallien painopistealueen (kori 3) koordinointi on aloitettu Teknologiakeskus Hermiassa 1.3.2009. Toteutuksesta vastaa johtava asiantuntija Irmeli Lamberg. Korilla on 16 henkinen asiantuntijaryhmä.
- Keväällä 2008 selvitettiin luovien alojen yritysten kehittämistyön keskittämistä. Syntyi esitys kehittämisyrityksen tai vastaavan kehittäjätoimijan perustamisesta yritysten yhteishankkeiden fasilitaattoriksi.
- Syksyllä 2008 järjestetyssä Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelmassa haussa yhtenä painopisteenä oli tuotekehitys- ja innovaatiotoiminta.

Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin ohjausryhmä hyväksyi joulukuussa 2008 toimeenpantavaksi kulttuurin matkailullista tuotteistamista edistävän toimintaohjelman vuosille 2009–2013. Tavoitteena on tukea ja aktivoida kulttuurimatkalutuotteiden ja -palveluiden tuotteistamista kansainvälisille markkinoille ja vahvistaa kuvaa Suomesta kiinnostavana kulttuurimatkailun kohdemaana.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Kulttuuriviennin valmisteluryhmän esityksen mukaisesti opetusministeriö on osoittanut vuodesta 2009 lähtien määrärahan kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen edistämiseen.
- Alkuvuodesta 2009 käynnistyi osana Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelmaa

valtakunnallinen Kulttuurin ketju -hanke, jossa rakennetaan kulttuurimatkailun tuotekehitysmalli eli konkreettiset tuotekehityksen ja laadun parantamisen välineet kulttuurimatkailuyrityksille ja -toimijoille.

- Matkailun edistämiskeskus on käynnistänyt osana valtakunnallista matkailun teemapohjaista kehittämistyötä kulttuuri- ja tapahtumamatkailun tuotteistamiseen tähtäävän toiminnan.
- Ulkoasiainministeriö asetti lokakuussa 2008 korkean tason valtuuskunnan johtamaan Suomen maabrändi hanketta. Käytännön toteutuksesta vastaa UM:n vetämä Finland Promotion Board.
- Kesästä 2009 lähtien "Visit Finland" -portaali tarjoaa uuden yhteisöllisen verkkopalvelun myös kulttuurimatkailutuotteille ja -palveluille.

Kuvaus kulttuurin matkailullisesta tuotteistamisesta

Ulkomailta Suomeen suuntautuvassa matkailussa kulttuuri on näkynyt lähinnä lisätekijänä osoittavat selvitykset "Suomalaisen kulttuurin näkyminen ulkomaalaisten matkanjärjestäjien esitteissä" (MEK A:157 2008) ja "Suomalainen kulttuuritarjonta kansainvälisille markkinoille" (MEK A:159 2008). Tuotteistaminen on ollut vähäistä. Kulttuurin ja matkailun toimijoiden välinen yhteistyö ei ole ollut kovin systemaattista.

Kansainvälinen maamielikuivatutkimus - the Anholt-GfK Roper Nation Index 2008 Report- ja tutkimus "Ulkomaalaiset matkailijat suomalaisissa kulttuurikohteissa ja -tapahtumissa" (MEK A: 162 2008) viestivät, että matkailijat tuntevat suomalaisen taide- ja kulttuuritarjonnan lähinnä muotoilun ja arkkitehtuurin, musiikin ja kuvataiteiden kautta. Yksittäisillä kulttuurikohteilla ja -tapahtumilla ei sinällään näytä olevan kovin laajaa kansainvälistä tunnettavuutta.

Vuoden 2008 Rajahaastattelututkimuksen (MEK ja Tilastokeskus) mukaan reilu kolmannes Suomessa vierailleista ulkomaalaisista matkailijoista kävi ainakin yhdessä kulttuurikohteessa. Helsingissä käyneistä lähes puolet. Länsi-Suomeen ja Lappiin matkustaneista 40 %.

Kulttuurikohteet näyttivät kiinnostavan eniten itävaltalaisia, ranskalaisia, saksalaisia, italialaisia, espanjalaisia ja sveitsiläisiä sekä Euroopan ulkopuolisista maista tulevia. Käyntikohde oli yleensä museo, näyttely- tai kulttuuriperintökohde. Tapahtumissa käy vain muutama prosentti. Vuonna 2008 Suomessa kävi noin 6 miljoonaa ulkomaalaista vierailijaa. Eniten heitä saapui Venäjältä, Ruotsista, Virossa, Saksasta ja Iso-Britanniasta. Kulttuuripalveluihin matkailijat käyttivät rahaa kaikkiaan 184 milj. euroa vuonna 2007. Tästä ulkomaalaisten matkailijoiden osuus oli 34 % eli 62 milj. euroa. Kaikkiaan matkailuun kulutettiin Suomessa 11 miljardia euroa vuonna 2007.

Finpro kansainvälistää ja verkottaa

Vuonna 2008 Finpro on erityisesti kehittänyt resursseja ja osaamista palveluiden kansainvälistymiseen liittyvissä erityiskysymyksissä. Finpro on ollut mukana palvelukonseptien ja erityisesti asiantuntijapalveluiden kasvun ja kansainvälistymisen menestystekijöitä ja muotoja tutkivissa hankkeissa (Services Going Global, Selvitys osaamisintensiivisten liike-elämän palvelujen kansainvälistymisen ja kasvun muodoista) sekä tutustunut palvelukonseptoinnin eri muotoihin kuten palvelumuotoiluun (service design), elämyspalveluihin (experience design) ja franchisingtoimintaan.

Vuoden 2008 vaihteessa käynnistyi ensimmäinen franchising vientirengas, joka vie suomalaisia franchisingkonsepteja kansainvälisille markkinoille. Yrityskohdaisia kansainvälistymiseen tähtäviä toimeksiantoja on tehty sekä kansainvälistymistä aloittaville että kansainvälistä toimintaansa laajentaville luovien alojen yrityksille esim. musiikkikoulutuksen, markkinointiviestintän, sisustussuunnittelun ja designohjelmistojen aloilla.

Luovien alojen yritykset ovat osallistuneet moniin Finpron koordinoimiin monenkeskisiin klusterihankkeisiin, joista voidaan mainita esimerkiksi Cleantech Finland, Sochi 2014 ja Sanghain Expo 2010. Luovien alojen yritykset ovat myös tärkeitä yhteistyökumppaneita Finprolle. Vuonna 2008 käynnistyi Finpro Partner Consultants -ohjelma, jossa rakennetaan yhteistyömalleja Finpron kansainvälistymisosaamista täydentävien asiantuntijoiden kanssa ml. muotoilu, markkinointi ja viestintä.

Finpro on jo pitkään toiminut aktiivisesti peli- ja digitaalisen median yritysten kansainvälistäjänä. Vuosittain teemme noin sata asiakaskohtaista toimeksiantoa peli- ja digitaalisen median yrityksille. Toimeksiantoissa kehitetään yritysten kansainvälistymisstrategiaa ja arvolupausta, testataan yritysten tuotteiden ja palvelujen markkinamahdollisuuksia (ns. Test Drive-konsepti) ja autetaan yrityksiä löytämään potentiaalisia asiakkaita ja partnereita kansainvälisiltä markkinoilta.

Yksittäisten yritysten kansainvälistymisprojektien lisäksi Finpro on ollut toteuttamasta tutkimus- ja monenkeskisiä verkottumishankkeita mm. mobiiliteknologiaan ja sosiaaliseen mediaan liittyen. Näistä voidaan mainita MyNet Social networking – tutkimus sosiaalisen median trendeistä ja markkinamahdollisuuksista USAssa, TRIP- tutkimus uuden teknologian mahdollisuuksista matkailuteollisuudessa, SRI Spaces and Places –fyysisen ja virtuaalisen maailman kohtaaminen.

Finpro ja Tekes toteuttivat yhteistyössä Median muuttuvat ekosysteemit-hankkeen, jossa selvitettiin Euroopan ja Aasian digitaalisen median muuttuvia arvoverkkoja ja muutosten tuottamia liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille yrityksille. Hanke poiki myös useita yksittäisten yritysten kansainvälistymisprojekteja.

Lisäksi Finpro osallistuu alan merkittäviin tapahtumiin ja verkostoihin kuten Game Developers Conference, Stanford European Entrepreneurship and Innovation Program, Silicon Valley Telecom council, Mobile World Barcelonassa, SD Forum, Dealmaker Media sekä Plug and Play Technology Center.

Kulttuuriviennin kärkihankkeiden toteutuminen vuonna 2008

Opetusministeriö myönsi avustusta kulttuuriviennin kärkihankkeisiin yhteensä 1 694 000 euroa. Tämä oli lähes miljoona euroa enemmän kuin vuonna 2007. Taiteen tiedotuskeskusten ja kulttuuri-instituuttien vientihankkeita rahoitettiin yhteensä 800 000 eurolla ja toimialojen yritysten, yhdistysten ja ryhmien hankkeita 894 000 eurolla.

Painopisteenä olivat kulttuuriviennin valmistelu-ryhmän yleisten linjausten mukaisesti välittäjäportaan

toimijat, erityisesti agentuurit. Kuten aikaisempinakin vuosina, kärkihanketuen tavoitteena oli kulttuurivien- nin rakenteiden kehittäminen sekä liiketoimintamalli- en tai brändistrategian kehittäminen, markkinoinnin, myynnin, tuotteistamisen tai kansainvälisen verkostoitumisen vahvistaminen. Hakemuksia arvioitaessa otettiin erityisesti huomioon hankkeen todennettu tarve ja toteuttamiskelpoisuus sekä vaikutus hakijan viennin kehittymiseen.

Seuraavassa toimijat kuvaavat muutamia viime vuonna toteutuneita kärkihankkeitaan.

IVANA*helsinki* *Suomalainen taidemuoti kansainvälisesti tunnetuksi ilmiöksi* -hankkeessa oli tavoitteena ilmiön synnyttäminen sekä kansainvälisen median huomion kohdentaminen tähän ilmiöön. Ilmiön synnyttämisessä päästiin hyvään vauhtiin ja pystyttiin järjestettyjen tapahtumien kautta näyttämään kansainväliselle lehdistölle uudenlaista, modernia suomalaista osaamista taidemuodin saralla ja tarjoamaan tässä kategoriassa todellista, uutta sisältöä.

Hankkeen ehdoton hyöty yleisellä tasolla oli kansainvälisen median ja alan vaikutusvaltaisten toimijoiden aidon kiinnostuksen saavuttaminen, tätä kautta kontaktiverkoston merkittävä laajeneminen ja uudenlaisten liiketoimintamahdollisuuksien konkreettinen toteutuminen.

Tällä kulttuurivientihankkeella on ollut vaikutus siihen, että yrityksessä on pystytty säilyttämään kaikki olemassa olevat työpaikat. Pidemmällä tähtäimellä sillä on erittäin todennäköisesti myös lisätyöllistävävaikutus. IVANAhelsinkin vientitoiminta on laajentunut, niin maantieteellisesti kuin sisällöllisestikin; konkreettisesta tuotteiden viennistä osaamisen ja suunnittelun vientiin.

Ehdottomia kohokohtia tässä kulttuurivientihankkeessa oli mm. lokakuussa 2007 järjestetty ensimmäinen niin sanotusti suuren luokan muotinäytös Pariisin Muotiviikoilla, jolloin tapahtumaa oli seuraamassa yli 500 henkeä ja ovien ulkopuolelle jäi useita satoja ihmisiä. Seuraava helmikuun 2008 näytös sitten tekikin jo toisenlaista historiaa olemalla ensimmäinen skandinaavisen yrityksen näytös, joka on tullut hyväksytyksi Pariisin Muotiviikkojen niin sanotusti viralliselle IN-päänäytöslistalle.

Kristallisilmän kulttuurivientihankkeelle myönnettiin tukea vuosina 2007 ja 2008 Eija-Liisa Ahtilan

retrospektiivisen näyttelykiertueen toteuttamiseen sekä taitelijan uuden Missä on missä? -installaation ja elokuvan markkinointiin ja levitykseen Euroopassa ja USAssa.

Eija-Liisa Ahtilalla on tukijakson aikana ollut retrospektiiviset näyttelykokonaisuudet Jeu de Paumessa, Pariisissa sekä K21:ssä, Dusseldorfissa. Lisäksi hänellä oli useita yksityisnäyttelyitä muissa Euroopan maissa sekä Japanissa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa. Näiden lisäksi Ahtila osallistui pariinkymmeneen yhteisnäyttelyyn eri puolilla maailmaa.

Kulttuurivientihankkeen tuen avulla pystyttiin edistämään sekä retrospektiivi- että yksittäisten näyttelyiden toteutumista. Jeu de Paume ja K21:stä varten esim. valmistettiin esitettävistä teoksista uudet ranskan- ja englanninkieliset esityskopiot ja tuotettiin koko näyttelykatalogin kuvamateriaali. Lisäksi yleiseen käyttöön valmistettiin kaikista Ahtilan installaatiosta preview-DVD-levyt, esittelymateriaalia ja erilaisia painotuotteita.

Eija-Liisa Ahtilan uuden Missä on missä? -teoksen installaatioversio sai ensi-iltansa Jeu de Paumessa, Ranskassa. Se on suuri, tunnin mittainen, 6-kanava-projisointi, joka käsittelee Algerian vapaustaistelun aikaisia tapahtumia ja joka valmistettiin aiheestaan johtuen Jeu de Paumen avajaisiin. Teos vaatii erityisen esitystekniikan ja erikseen rakennettavan esitystilan. Kulttuurivientituen avulla on pystytty tekemään konkreettisia research- ja neuvottelumatkoja, joiden avulla tämän paljon resursseja vaativan teoksen kansainvälinen levitys on saatu käynnistetyksi. Installaatio on tukijakson aikana ollut Ranskan lisäksi esillä Saksassa, Portugalissa, Egyptissä ja USAssa.

Missä on missä? -elokuva sai ensi-iltansa vuotta myöhemmin Sundance Film Festivalsilla, USAssa. Se on poikkeuksellisesti neljän samanaikaisen kuvan split screen. Missä on missä? -elokuva on aloittanut kansainvälisen festivaalikiertueen painottuen Pohjois-Amerikkaan. Sitä on markkinoitu osallistumalla erilaisiin elokuvatapahtumiin ja erityisesti internetin välityksellä sekä itsenäisenä elokuvana että osana valmista ohjelmakokonaisuutta nimeltä Split Screen Films by Eija-Liisa Ahtila, johon kuuluvat myös Jos 6 olis 9 ja Rukoushetki -elokuvat.

Kulttuurivientihankkeen tavoitteena on ollut Eija-Liisa Ahtilan teosten laajamittainen levittäminen eri puolilla maailma, missä on onnistuttu. Tarkoituksena on jatkaa

hänen tuotantonsa pitkäjänteistä ja järjestelmällistä levittämistä niin, että tämä tukijakson aikana alkunsa saaneet, muut hankkeet toteutuisivat kaudella 2009-2011.

Suomalaista nykyaikaa ja -musiikkia oli esillä New Yorkissa ARCTIC HYSTERIA – New Art from Finland -näyttelyssä ja WarmUp –musiikkitapahtumassa 1.6.–21.9.2008.

Suomen Taiteilijaseura ja Näyttelyvaihtokeskus FRAME toteuttivat yhteistyössä suomalaisen kuvataiteen ja musiikin vientihankkeen New Yorkin Modernin taiteen museon P.S.1.–taidekeskukseen. Tavoitteena oli tuottaa monipuolinen kulttuurivienti-projekti, jolla olisi vaikutusta suomalaisen taiteen tunnettavuuteen ja suomalaisten taiteilijoiden jatkoesiintymisiin ja työllistymiseen Yhdysvalloissa.

Arctic Hysteria oli suomalaisittain laajapohjainen yhteistyöhanke, jossa Suomen Taiteilijaseuran ja Framen yhteistyökumppaneina ja hankkeen rahoittajina olivat opetusministeriön ja ulkoasiainministeriön lisäksi useat suomalaiset säätiöt ja rahastot. Yhdysvalloissa yhteistyökumppanit projektin valmistelussa ja toteutuksessa olivat Suomen New Yorkin pääkonsulaatti ja Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutti.

Hankkeen päätapahtuman, suomalaista nykyaikaa esitelleen Arctic Hysteria -näyttelyn yhteydessä järjestetyssä Warm Up-musiikkitapahtumasarjassa esiintyi suomalaisia muusikoita. P.S.1 -taidekeskuksen näyttelytiloissa olivat käytössä suomalaisten muotoilijoiden kalusteet. New Yorkin Modernin taiteen museossa esiteltiin syyskuussa suomalaista videotaikaa Arctic Hysteria OnScreen -filmiesityksessä. Näyttelyä toimitettiin Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan taidealan toimijoille ja yleisölle suunnattu korkeatasoinen näyttelyjulkaisu Framework -lehden 9. Arctic Hysteria -teemanumeron muodossa.

Näyttelyssä, filmikatselmuksessa ja musiikkitapahtumissa oli mukana kaiken kaikkiaan 74 suomalaisen taiteen eri alueiden edustajaa; 28 kuva- tai mediataiteilijaa, 18 muusikkoa, 25-henkinen kuoro ja 3 arkkitehti-muotoilijaa. Kaikkien Arctic Hysteria -tapahtumien yleisömäärä oli n. 80 000.

Paikallinen lehdistö huomioi näyttelyn heti avajaisviikolla, kun New York Timesin artikkeli Arctic Hysteria -näyttelystä ilmestyi otsikolla Cool, Hot and Finnish, With a Dose of Mythic Imagination. Myös New York Sun ja New York Post kirjoittivat projektis-

ta. Medianäkyvyyden lisäksi suomalaistaiteilijat saivat näyttelykutsuja mm. Yhdysvaltoihin, Ranskaan, Ruotsiin, Italiaan, Japaniin ja Etelä-Koreaan. Vuoden 2009 alkuun mennessä 8 näyttelyssä mukana ollutta kuvataiteilijaa oli saanut 13 näyttelykutsua eri puolille maailmaa. Lisäksi taiteilijoiden tuotantoa esiteltiin kansainvälisessä lehdistössä.

Taiteilijakyselyiden perusteella näyttäisi siltä, että mukanaolo Arctic Hysteria -näyttelyssä on vaikuttanut teosten myyntiin myös Euroopassa. Keskeinen merkitys taiteilijoiden tunnettavuuden lisääntymiselle on ollut näyttelytilan asema ja arvostus kansainvälisessä taidekentässä. Ulkomaisen, merkittävän kuraattorin mukanaolo hankkeessa on edesauttanut suomalaisten taiteilijoiden jatkoesiintymisiä muissa kansainvälisissä näyttelyissä ja siten edistänyt heidän työllistymistään.

Arctic Hysteria- näyttelyn herätti laajalti kiinnostusta eurooppalaisissa museoissa ja 2009 keväällä se siirtyi Unkariin Budapestin Ludwig-museoon. Näyttely tullaan näkemään vuosien 2009-2010 aikana mahdollisesti myös muualla Euroopassa.

Tero Saarinen Companyn esitystoiminta vuonna 2008 oli ennätyksellisen vilkasta sekä Suomessa että ulkomailla. Uusi teos Next of Kin valmistui ohjelmistoon kansainvälisenä yhteistuotantona. Teoksen rahoittajina olivat suomalaisten partnerien ohella mukana ranskalainen Lyonin biennaali, The Joyce –teatteri New Yorkista, Southbank Centre Lontoosta sekä Liettuasta Euroopan kulttuuripääkaupunkeihin vuonna 2009 lukeutuva Vilna yhdessä Liettuun tanssin tiedotuskeskuksen kanssa.

Ryhmällä oli esitystoimintaa Suomen lisäksi Ranskassa, Iso-Britanniassa, Liettuassa, Uudessa Seelannissa, Australiassa ja Yhdysvalloissa. Borrowed Light –teoksen kiertue Australiaan ja Uuteen Seelantiin oli ryhmälle merkittävä uusi maantieteellinen aluevaltaus. Esitystoiminnan ohella Into liikkeessä ry:n ylläpitämä Tero Saarinen Company osallistui Saarisien teosten harjoittamiseen ruotsalaisen NorrDansin sekä hollantilaisen NDT 1 -ryhmän ohjelmistoihin Toothpick Oy:n alihankkijana.

Siten toimintaa oli kaikkiaan yhdeksässä maassa, Tero Saarinen Companyn talouden kokonaisvolyymien noustessa vuonna 2008 lähes miljoonaan euroon (999 154€). Alustavien teatterialan tilastojen mukaan

ryhmä nousi samalla tanssialan suurimmaksi työnantajaksi Suomessa Kansallisbaletin jälkeen.

Kulttuuriviennin kärkihanketuen avulla brändin ja markkinoinnin kokonaiskonseptin kehittämistä jatkettiin. Loppuvuodesta 2007 julkistettua terosaa-rinen.com -verkkosivustoa - erityisesti ulkomaisille medioille ja ostajille suunnattuja osioita – laajennettiin. Aiemmin laadittua markkinointistrategiaa toteutettiin myös kehittämällä ulkomaisille sidosryhmille suunnattuja viestintäratkaisuja muiden muassa Web 2.0 –yhteisöjen ja uusitun newsletterin avulla. Myös levitys- ja markkinointimateriaaleihin panostamista jatkettiin.

Tekesiltä rahoitusta ja asiantuntemusta kulttuurivientiin

Tekes rahoittaa haasteellisia tutkimus- ja tuotekehityshankkeita, joiden tavoitteena on kansainvälinen tuote- tai palveluliiketoiminta. Ohjelmiensa kautta Tekes kohdentaa rahoitusta alueille, joilla on potentiaalia merkittävään liiketoimintaan tulevaisuudessa.

Kulttuuriviennin alueella Tekes on rahoittanut pääasiassa peliteknologiaa. Sisältöliiketoimintaa on myös rahoitettu, esimerkkeinä animaatiot, mobiilisisällöt ja musiikin digitaalinen jakelu. Rahoitus on kohdistunut uusien innovatiivisten tuotteiden, liiketoiminta- ja palvelukonseptien sekä teknologian kehittämiseen.

Median uudet sovellukset -teema (2007-2009) pyrki kannustamaan mediaryityksiä tuotekehitykseen ja kehittämään liiketoimintaansa. Tavoitteena oli media-toimialan uudistuminen ja kilpailukyvyyn edistäminen. Teema on tuottanut uutta markkinatietoa yrityksille eri selvityksin ja raportein, tuoreimpana Media 2009 -selvitys.

Tekesin vuonna 2007 päättyneessä FENIX - Vuorovaikutteinen tietotekniikka -ohjelmassa pelit ja viihde olivat yhtenä painopistealueena. Pelihankkeita rahoitettiin yhteensä noin 8 miljoonalla eurolla. Pelit ja viihde ovat vuodesta 2007 lähtien olleet yhtenä tärkeimmistä rahoituskohteista myös Verso - Vertical Software Solutions -ohjelmassa. Ohjelmassa on rahoitettu noin 40 pelihanketta, ja Tekesin vuosittainen pelialan rahoitus on lähes 10 miljoonaa euroa. Hankkeiden koko ja rahoitus on kasvanut vuosittain.

Tekesin **Vapaa-ajan palvelut** -ohjelma rahoittaa innovatiivisten asiakaslähtöisten palvelujen ja uusien palveluinnovaatioiden ja liiketoimintakonseptien kehittämistä vapaa-ajan palvelujen alalle, muun muassa kulttuuri- ja tapahtumapalveluihin. Ohjelman avulla vahvistetaan yhteistyötä alan eri toimijoiden - esimerkiksi palveluyritysten, teknologiayritysten ja kulttuurialan toimijoiden - välillä.

Selvitys luovien alojen yrittäjyydestä

Luovien alojen liiketoiminnan kehittämissyhdystys Diges ry on tehnyt vuonna 2008 opetusministeriön toimeksiannosta selvityksen luovien alojen yrittäjätoiminnasta. Selvityksen yhteenvedon todetaan, että vaikka välittäjäyrityksiä on vielä toistaiseksi vähän, näyttäisi alalle olevan tulossa uusia toimijoita. Positiivista on myös se, että alalle tulee nimenomaan uusia nuoria toimijoita, joilla on kansainväliset kontaktit hankittuna jo omien opiskeluidensa tai muun kansainvälisen toiminnan kautta.

Yleisesti voidaan sanoa, että alan toimijoiden liiketoimintaosaamista tulisi kasvattaa. Olisi tärkeää, että tähän ei luoda uusia rakenteita vaan mahdollisuuksien mukaan käytettäisiin jo olemassa olevia luovien alojen palveluita, kuten esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön rahoittamaa, PKT-säätiön hallinnoimaa Jalostamo-palvelua.

Alan koulutusta ja tunnettuutta tulisi myös kasvattaa, jotta alalle löytyisi uusia tekijöitä myös perinteisten kulttuurirakenteiden ulkopuolelta. Yksi hyvä profiilinnostaja on varmaankin edellä mainittu Sillanrakentajat -hanke, jonka toimintaa opetusministeriön Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen valtakunnallinen ESR -kehittämisohjelma rahoittaa ja jonka tavoitteena on kouluttaa alalle uusia tekijöitä.

Selvityksen toimenpidesuosituksen osalta on huomattava, että lisääntyessäänkin välittäjäliiketoiminnan kansainvälisten toimijoiden joukko ei kasva kovin suureksi, eli ehdotetut koulutus- ja rahoitusratkaisut koskevat korkeintaan joitakin kymmeniä toimijoita.

Toinen huomioitava seikka on, että kasvattaakseen liikevaihtoa kotimainen välittäjä tarvitsee todennäköisesti välitettäväkseen myös muita kuin kotimaisia toimijoita – etenkin jos välittäjä toimii vain yhdellä

kulttuurin alalla. Tämä on kysymys, joka täytyy myös erilaisten tukimuotojen suhteen nostaa keskusteluun. Tällöin kysymykseksi nousee mitä tuetaan: välittäjäyrityksen liiketoimintaa vain suomalaisen kulttuurin vientiä. Tosiasia kuitenkin on, joka myös useissa haastatteluissa tuli esiin, että hyvä ja korkeatasoinen kulttuuri ei asetu lippujen alle. Kysyntää maailmalla on korkeatasoiselle ja kiinnostavalle tanssille, kuvataiteelle, audiovisuaalisille tuotteille jne. ei niinkään suomalaiselle kulttuurille sinällään.

Eija-Liisa Ahtilan The Present -teos oli esillä Tokion katukuvassa. Kuvaaja Etsuro Endo

2. kehittämisohjelmatoimenpide: Klustereiden ja verkostojen vahvistaminen

Toimialakohtaisten ja poikkisektoriaalisten klusterien vahvistaminen

Taiteen tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen vientiosaamisen ja -kyvyn lisääminen

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 taiteen tiedotuskeskuksille osoitettavaksi opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista vuodesta 2009 lähtien 700 000 euroa delegoitavaksi vientikiertue-, festivaali- ja messuosallistumistukiin yksittäisille yrityksille, ryhmille ja muille toimijoille.

Toteutuneet toimenpiteet:

- OPM on avannut taiteen tiedotuskeskusten kulttuurivientihankkeille oman hankehaun, jossa on haettavana 800 000 euroa veikkausvoittovaroista. Tiedotuskeskusten kulttuurivientiedellytysten nykytilaa on selvittänyt konsulttitoimisto Net Effect.

Jatkotoimenpiteitä:

- 2010 vuoden budjetin valmistelussa tulee varmistaa laajemmin tiedotuskeskusten rahoituspohja.

Kulttuurin alojen vientistrategioiden toteutuminen vuonna 2008

Musiikin, teatterin, kirjallisuuden, kuvataiteen, tanssin ja sirkuksen tiedotuskeskukset sekä Suomen museoliitto, Suomen elokuvasäätiö, Design Forum Finland, MUSEX, FAVEX ja Neogames ovat olleet strategisina kumppaneina mukana kulttuuriviennin kehittämisohjelman toimenpanossa alusta lähtien laatimalla ja toteuttamalla oman alansa vientistrategioita. Tiedotuskeskusten, kulttuurin toimialajärjestöjen ja kulttuurin alan vientiorganisaatioiden edustajia on aktiivisesti mukana kulttuuriviennin valmisteluryhmän työssä.

Opetusministeriön rahoittamat taiteen tiedotuskeskukset saivat vuonna 2008 avustusta toimintaansa 1 859 000 euroa. Kaikki tiedotuskeskukset hakivat ja saivat jossain määrin avustusta myös kulttuuriviennin kärkihankkeisiin, yhteensä 670 000 euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa Design Forum Finlandin toimintaa 685 000 euron vuosittaisella yleisavustuksella ja Music Export Finland ry:n toimintaa vuosittain 210 000 euron suuruisella yleisavustuksella. Tämän lisäksi TEM on vuonna 2008 tukenut Design Forumin toteuttamia kansainvälisiä markkinointihankkeita yhteensä 124 500 eurolla, FAVEXin toteuttamia yhteishankkeita yhteensä 84 500 eurolla ja Musexin toteuttamia erillishankkeita yhteensä 550 456 eurolla.

Seuraavassa taiteen tiedotuskeskukset, kulttuurin toimialajärjestöt ja kulttuurin alan vientiorganisaatiot esittelevät toimintaansa kulttuuriviennin edistämiseksi vuoden 2008 aikana.

Design Forum Finlandin tärkeimpänä kansainvälisenä avauksena vuonna 2008 olivat uudentyyppiset hankkeet, joissa luotiin mahdollisuuksia muotoilualan tuotteiden ja osaamisen viennille laajamittaisen yhteistyön myötä. Vuoden aikana Design Forum Finland toteutti kaksi isompaa ja yhden pienemmän muotoiluvientihankkeen.

Kansainvälisen toiminnan päämääränä oli esitellä suomalaisen muotoilun ja teollisuuden tuotteita ja toimintatapoja, luoda tuotteille, muotoilijoille ja yrityksille entistä laajempaa kansainvälistä näkyvyyttä kohdennetuissa mediaympäristöissä sekä edesauttaa alan yritysten liiketoiminnan kansainvälistymistä valituilla kohdealueilla. Pilottihankkeiden tulokset olivat erittäin lupaavia; niiden kautta on onnistuttu kertomaan vahvaa viestiä suomalaisen innovaatioyhteiskunnan toiminnasta. Alan yritysten liiketoimintaa on saatu kansainvälistymään ja erityisesti kompetenssipohjaisen muotoiluviennin perusta on nyt luotu. Samaan aikaan kansainvälinen ja kansallinen medianäkyvyys sekä uusien yhteistyömuotojen syntyminen ovat jatkaneet voimakasta kasvuaan.

New Yorkissa jatkettiin jo 2007 alkanutta kolmi-vuotista hanketta, jossa esitellään suomalaista muotoilua Pohjois-Amerikassa. HARDCORE New Finnish Design -tapahtumassa toukokuussa New York Design Weekin aikana Meatpacking Districtillä vieraili yli 5 000 kävijää kolmen päivän aikana. Laajamittaisessa tapahtumassa esiteltiin 25 muotoiluprojektia ja -konseptia. Kokonaisuuteen kuului muotoilija Ilkka Suppasen kuratoima näyttelyosuus ja yritysten kanssa yhteistyössä toteutettu HARDCORE-lounge. Tapahtuma tuotettiin yhteistyössä Design Forum Finlan-

din, Suomen New Yorkin pääkonsulaatin, ja Suomen New Yorkin kulttuuri-instituutin kanssa. Paikallisina yhteistyötahoina olivat Meatpacking District Initiative ja Abe NYC Inc sekä mediapartnerina New York Magazine. Hankkeessa oli muotoiluyritysten lisäksi mukana lukuisia muita tahoja, mm. Greater Helsinki Promotion, Helsingin kaupungin matkailu- ja kongressitoimisto ja Matkailunedistämiskeskus. Tukijoina toimivat Alfred Kordelinin yleinen edistys- ja sivistysrahasto, opetusministeriö, ulkoasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä valtion muotoilutoimikunta.

Design Forum Finlandin Ranskan hankkeet olivat osa suurta 100% Finlande - Täysillä Suomesta kokonaisuutta. Suomalainen muotoilu Ranskassa -hankekokonaisuus kokosi yhteen suomalaisia muotoilijoita ja muotoiluyrityksiä kahteen muotoilunäyttelyyn ja muotinäytös-showroom -tapahtumaan. Hankkeen päätaivoitteita oli lisätä kiinnostusta suomalaista muotoilua ja muotoiluosaamista kohtaan, vahvistaa suomalaisen muotoilun imagoa ja tukea suomalaisten muotoilutoimijoiden toimintaa Ranskassa. Hankkeen päätuottajana ja -koordinoijana toimi Design Forum Finland, ja se toteutettiin osana 100% Finlande tapahtumaa.

Ranskan kulttuuriministeriön aloitteesta Design Forum Finland toteutti ministeriön tiloihin Pariisiin suomalaista tuoli- ja tekstiilisuunnittelua esittelevän Cool Dozen+ -näyttelyn, joka oli aiemman kiertonäyttelyn päivitetty ja laajennettu versio. Pariisia ennen näyttely nähtiin Rouenin elokuvafestivaaleilla. Pariisin taideteollisuusmuseo La musée des Arts décoratifs toteutti yhteistyössä Design Forum Finlandin kanssa suomalaisen nykymuotoilun näyttelyn ”Design contemporain finlandais – Promenons-nous dans le bois”, joka esitteli yli 20 muotoilijan töitä teemasta puu ja metsä. Näyttelyssä pohdittiin ja esiteltiin suomalaisen suunnitteluosaamisen suhdetta puumateriaaliin, luontoon inspiraation lähteenä, puu- ja paperikuituihin ja teknologioihin. Näyttelyn aikana museon myymälässä oli Design Forumin avustuksella toteutettu Finnish design -kampanja ja Suomen Ranskan instituutissa esiteltiin Kuukauden muotoilija -kampanjan muotoilijoiden töitä.

Lisäksi Design Forum Finland järjesti Pariisiin nykyaiteen museossa Palais de Tokyossa suomalaisten muotisuunnittelijoiden yhteisnäytöksen. Frisson-muotinäytös esitteli yhdeksän suomalaisen muotisuunnit-

telijan ja -yrityksen tuotantoa. Näytöksen yhteyteen pystytettiin showroom, jonka tarkoituksena oli esitellä suunnittelijoiden tuotantoa näytöstä laajemmin ja toimia alustana uusien kontaktien ja asiakassuhteiden luomiselle. Frisson oli ensisijaisesti PR-tapahtuma, jolla herätettiin erityisesti ranskalaisen median, muiden tärkeiden taustavaikuttajien ja ostajien huomio suomalaista muotia kohtaan. Näytös keräsi n. 300 kutsuvierasta, toimittajia suurista ranskalaisista sanomalehdistä ja alan ammattilaisjulkaisuista sekä kansainvälisten tavaratalojen ja liikkeiden sisäänostajia.

Keväällä 2008 järjestettiin Berliinissä suomalaisen muotoilun tapahtumakokonaisuus, joka oli osa pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistä laajaa Helsinki-KissBerlin -tapahtumaa. Muotoiluosioon kuuluivat Fennia Prize 2007 -näyttely, muotoiluseminaari ja Ornamon ja Grafian tuottama suomalaisten muotoilijoiden esittely.

Kansainvälisten hankkeiden lisäksi muotoilualan vientistrategiaa toteutettiin myös Design Forumin julkaisutoiminnan kautta. Finnish Design Yearbook 08–09 -vuosikirja julkistettiin huhtikuussa 2008 ja se sai hyvää medianäkyvyyttä. Kirja sai suomalaisten kirjakauppojen ja verkkokauppojen lisäksi myös ulkomaisia myyntikanavia.

Näyttelyvaihtokeskus FRAMEn toiminta on laajentunut 16 vuodessa merkittävästi: kun vuonna 1993 FRAME tuki tai oli mukana järjestäjänä 16 hankkeessa 7 maassa, vuonna 2008 toteutuneita tai tuettuja hankkeita oli 185 yhteensä 40 eri maassa.

Toiminnan perustana on kansainvälinen taidealan toimijoiden yhteistyöverkosto. Tiedotustyö ulottui monialaisesta esittelyaineistojen tuottamisesta ja lähettämisestä julkaisutoimintaan. Englanninkielinen Framework: The Finnish Art Review -taidelehti on keskeinen, kansainvälistä arvostusta nauttiva tiedonvälityskanava. Asiantuntijavierasohjelma puitteissa 35 taidealan ammattilaista tutustui suomalaiseen taiteeseen. Useimmista vierailuista seurasi konkreettisia näyttely- tai julkaisuhankkeita.

Yhteistyöverkoston puitteissa vuonna 2008 toteutettiin 20 näyttelyä tai filmiesityssarjaa, koordinoitiin 12 biennaaliosallistumista sekä järjestettiin tai valmistettiin 19 residenssiohjelmaa (yhteensä 16 taiteilijalle ja 3 kuraattorille). Kolme kertaa vuodessa haettavana olevien projektiapurahojen kautta FRAME tuki

100:aa ulkomaille suuntautunutta hanketta, pääosin näyttelyitä.

Yhteistyöhankkeissa painotettiin ulkomaisten alan toimijoiden taholta esitettyjä yhteishankkeita kansainvälisen kiinnostuksen aktivoimiseksi ja ylläpitämiseksi. Ulkomaisista yhteistyötahoista keskeisimmät olivat Museum of Modern Art ja sen yhteydessä toimiva P.S.1 Contemporary Art Center New Yorkissa, White Box Art Gallery New Yorkissa, Belgardin kulttuurikeskus ja Belgradin taideteollinen museo, Peace Center Burg Schlaining Itävallassa, Instituto Camoes Lissabonissa, Museo de las Cortez de Cádiz Espanjassa ja Ludwig Museum Budapestissa.

Pohjoismaisen Kulturkontakt Nordin kolmivuotiselle 100 000 euron pilottituella osoitettiin vastaavasuuruinen omarahoitusosuus vuosille 2008–2010 osana väliportaan toimijoiden tukemista. Kyseisen Art Praxis –kuratointiohjelman puitteissa käynnistettiin useita hankkeita ulkomaille vuonna 2009: 2 näyttelyvaihtokeskuksen omaa hanketta sekä yhteistyöhankkeita Nykytaiteen museo Kiasman (2), Suomen taiteilijaseura ry:n (1), Helsingin taidehallin (1), Turun taidemuseon (2) ja Rauman taidemuseon (1) kanssa.

Suomalaistaiteilijoiden kannalta keskeisimpiä biennialitapahtumia olivat vuonna 2008 U-Turn Quadrennial Kööpenhaminassa, 28. Sao Paulon biennaali ja 11. Kairon biennaali.

Ajankohtaisimpia haasteita ovat tarjonneet nopeasti laajeneva kansainvälisen liikkuvuuden ja työskentelyn mahdollistava artist-in-residence –toiminta. Samalla on pyritty luomaan edellytyksiä ulkomaisten taiteilijoiden, kuraattoreiden ja kriitikoiden saamiseksi Suomeen pidempijänteisen kulttuurivaihdon kehittämiseksi. FRAMEn kautta on vuodesta 2003 lähtien lähtenyt taiteilijoita 1-12 kuukauden residenssijaksoihin mm. New Yorkiin, Los Angelesiin, Rio de Janeiroon, Sao Pauloon, Sydneyyn, Weimariin, Berliiniin, Zagrebiin, Istanbuliin, Varsovaan, Tokioon, Aomoriin (Japani), Amsterdamiin, Lontooseen, Liverpooliin, Bristoliin, Gatesheadiin (Iso-Britannia), Kataloniaan, Strasbourgiiin ja Pariisiin.

Suomenlinnan studio- ja vierashuonetilojen käytön osalta Näyttelyvaihtokeskus FRAME laati opetusministeriön toimeksiannosta suunnitelman ”Suomenlinnan residenssitoiminta – selvitysraportti: Ehdotus residenssikonseptiksi sekä yhteistyö- ja rahoitusmalliksi”,

jossa esitettiin konkreettinen toimintamalli residenssi-toiminnan uudelleen käynnistämiseksi. Selvityksen tavoitteena oli, että Suomenlinnaan luodaan kansainvälisesti korkeatasoinen kuraattoreille ja taiteilijoille tarkoitettu tuotantoresidenssiohjelma, jonka toiminnasta vastaa vastuullinen organisaatio yhteistyössä hankkeeseen sitoutuvien paikallisten toimijoiden kanssa.

Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskuksen FILIn vuoden 2008 painoalueita olivat kääntäjien tukeminen, kustantajakontaktien syventäminen ja monipuolistaminen sekä messuosallistumisen kehittäminen. FILIn johtaja Iris Schwanck johti suurta 100% Finlande en France – Täysillä Suomesta -hanketta.

Osallistuttiin teemamaana Moskovan Non/fiction-kirjamessuille 26.–30.11. 2008 osallistuttiin Lontoon, Frankfurtin ja Göteborgin kirjamessuille järjestettiin lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjäseminaari ja osallistuttiin teemalla Bolognan ja Tokion kirjamessuille järjestettiin nuorten kääntäjien seminaari yhteistyössä CIMOn kanssa ja draamakääntäjien seminaari Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa 100% Finlande – Täysillä Suomesta (26.3.–4.7.) puitteissa järjestettiin 250 tapahtumaa Pariisissa ja eri puolilla Ranskaa. Näihin tapahtumiin osallistui noin 500 taiteilijaa ja muuta kulttuuritoimijaa. Kyseessä oli suurin yksittäinen kulttuurivientihanke.

Kaikkiaan FILIn apurahoilla tuettiin yhteensä 372 hanketta. Vuonna 2008 (tilanne 16.1.2009) julkaistiin 199 suomalaisen kirjallisuuden käännoistä yhteensä 32 eri kielellä. Noin 61 % julkaistuista nimikkeistä oli saanut FILIn-tukea (36 % 2005). Tiedotuskeskus osallistui 111 koti- ja ulkomaisen tilaisuuden järjestämiseen. Keskus tuki myös 274 kirjailijan, kääntäjän, kriitikon, tutkijan ja muun kirja-alan toimijan työmatkaa.

FILIn järjestämät tapahtumat, tilaisuudet ja asian tuntijavierailut toteutettiin yhteistyössä ulkomaisten kustantajien, kirjastojen, kulttuurikeskusten, yliopistojen, kirjamessujen, ulkoministeriön, ja kirjallisuusfestivaalien kanssa.

FILIn toteutti viisi kääntäjäseminaaria, nuorten kääntäjien seminaarin elokuussa Helsingissä, nuorille saksantajille tarkoitettua seminaarin Rendsburgissa, lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjille, draamakirjallisuuden kääntäjien seminaarin yhteistyössä Teatterin tiedotuskeskuksen kanssa ja ruotsintajille

tarkoitettua kääntäjäseminaari Tukholmassa. Tokion kirjamessuille tuotettiin toisen kerran oma osasto teemana lasten- ja nuortenkirjallisuus.

Ohjelmassa olivat niin ikään Bolognan, Lontoon, Göteborgin ja Frankfurtin kirjamessut, joilla kaikilla oli FILIn osasto. Moskovan Non/fiction-kirjamessuilla marraskuun lopussa Suomi oli teemamaana ja sinne tuotettiin erittäin runsas kirjallisuusohjelma 12 seminaareineen, kolmine näyttelyineen ja teatteriesityksineen. Ohjelmaan osallistui noin 50 kirjailijaa ja muuta alan toimijaa. Kirjamessupanostus sai erittäin paljon näkyvyyttä Venäjän mediassa – niistä käsiteltiin yli 300 artikkelissa, radio- ja televisio-ohjelmassa ja nettijulkaisussa.

Leipzigin, Buenos Airesin ja Prahan kirja-messuille lähetettiin kirjailijoita. 100% Finlande – Täysillä Suomesta -hankkeeseen sisältyi myös laaja kirjallisuusohjelma eri festivaaleilla, kirjastoissa, Pompidou-keskuksessa ja Kansalliskirjastossa. Kulttuurikauden aikana julkaistiin myös monta suomalaista teosta ranskaksi. Vuoden aikana Suomessa kävi työmatkalla kaikkiaan 42 kääntäjää, heitä suuri osa osallistui kääntäjäseminaareihin.

Kärkihanketukea saaneet Filin hankkeet:

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden erillishanke Muumi-laaksosta Austraasiaan herätti edelleen runsaasti kiinnostusta maailmalla. Bolognan ja Tokion kirjamessuilla kerrottiin hankkeesta, erityisesti painatustuesta lasten kuvakirjoille. Lisäksi järjestettiin kääntäjäseminaari lasten- ja nuortenkirjallisuuden kääntäjille.

- Suomalainen sarjakuva maailmalle -hanke sai ensimmäisen vuoden rahoituksen opetusministeriöltä. Sen puitteissa toteutettiin laajaa huomiota Ranskassa ja Moskovassa saanut näyttely ja katalogi. Sarjakuvan kääntämistä muille kielille tuettiin aikaisempaa enemmän.

Suomen museoliiton tavoitteena on toteuttaa Museoalan kulttuurivientistrategiaa, jonka mukaisesti vahvistetaan museoiden viennin ja kansainvälistymisen toimintaedellytyksiä, kehitetään kulttuurivaihtoon liittyvää osaamista sekä luodaan ja vahvistetaan näitä edistäviä verkostoja. Strategia esiteltiin valtakunnallisilla museopäivillä toukokuussa 2008 ja se lähetettiin kaikille ammatillisesti hoidetuille museoille.

Museoalaa on informoitu säännöllisesti kulttuurivientihankkeen ajankohtaisista asioista Museo-leh-

dessä, Julius-jäsentiedotteessa ja Museoliiton verkkosivuilla. Museoliitto hoitaa kulttuuriviennin tukiverkoston tietopalvelua museoalan osalta. Huhtikuussa 2009 järjestetään Tampereella kulttuuriviennin starttipäivät, jossa verkostoidutaan ja vaihdetaan hyviä käytäntöjä. Lisäksi julkaistaan museoiden vientinäyttelyiden käsikirja, Näyttelyviennin opas, jonka käsikirjoitus valmistui syksyllä 2008. Liiton kulttuuriviennistä vastaava museoasiainsihteri osallistui Fintran Kulttuuriviennin ammattilainen koulutukseen 2008.

Keskeisiä toimia vuoden 2008 aikana:

- toimintaverkoston luomista ja vahvistamista on edistetty osallistumalla mm. kansainvälisen museoliitosten verkoston NEMOn, Network of European Museum Organisations toimintaan, hallitustyöhön ja vuosikokoukseen Ljubljanassa, Sloveniassa

- NEMO:n toimittama eurooppalainen näyttelyiden lainasopimus, Standard Loan Agreement for Temporary Exhibitions, on markkinoitu ja käännetty suomeksi. Sen tuottamista ovat rahoittaneet Suomen opetusministeriön lisäksi Englannin ja Hollannin kulttuuriministeriöt

- Suomalais-venäläiset museopäivät järjestettiin Pietarissa ja Isvarassa syyskuussa. Tavoitteena oli näyttely- ja asiantuntijavaihdon ja -verkostojen lisääminen suomalaisten ja venäläisten museoiden välillä. Osallistujia molemmista maista oli yhteensä 100. Päiviä ja yhteistyöprojekteja valmisteltiin yhteisessä workshopissa Lappeenrannassa, johon osallistui 24 henkilöä. Henkilövaihtoa tapahtui muun muassa Lappeenrannan ja Pietarin museoiden välillä

- vakiintuneita pohjoismaisia suhteita ylläpidettiin osallistumalla Riksförbundet Sveriges museerin vuosikokoukseen Tukholmassa ja huhtikuussa 2009 Malmössä ja Kööpenhaminassa järjestettävän yhteispohjoismaisen museokonferenssin suunnitteluun

- asiantuntijayhteyksiä Viroon jatkettiin luento- ja artikkelikirjoitusten muodossa

- museoasiainsihteri toimii myös EMYA:n - Euroopan vuoden museo-kilpailun suomalaisena kirjeenvaihtajana ja välittää alan uutisia Suomesta sekä kannustaa suomalaisia museoita osallistumaan kilpailuun

- kontakteja luotiin osallistumalla eurooppalaisten museoiden parhaita käytäntöjä esittelevään The Best in Heritage -tapahtumaan, Dubrovnikissa, Kroatiaassa

ja Englannin museoliiton kansainvälisesti suosittuun vuosikonferenssiin Liverpoolissa.

- suomalaisen museolehtorin esitelmämatkaa tuettiin kansainväliseen taidekasvattajien yhdistyksen, InSEAn kokoukseen Osakassa, Japanissa

- suomalaiset museot ovat järjestäneet noin 40 näyttelyä ulkomailla vuonna 2008 ja lainanneet lisäksi yksittäisiä esineitä ja teoksia eri näyttelyihin

- Kansainvälisen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums) on lähes 30.000 jäsenellään suurin museoammattilaisten kansainvälinen organisaatio. Vuonna 2008 noin 20 suomalaisjäsentä osallistui ICOM:in kansainvälisten komiteoiden kokouksiin; 6 suomalaista on kansainvälisten komiteoiden hallituksissa. Suomalaisten museoiden edustus on myös vahva rakennustaiteen kansainvälisissä luottamustehtävissä.

Teatterin tiedotuskeskus on jatkanut vireästi toimintaansa Suomen teatteritaiteen tunnetuksi tekemiseksi, viennin edistämiseksi ja teatterikentän kansainvälisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi. Tiedotuskeskus asetti kehittämistyöryhmän linjaamaan viennin painopisteitä ja suunnittelemaan kansainvälisyyttä tukevia tapahtumia. Teatterikentän tarpeiden ja toiveiden kartoittamiseksi järjestettiin kuulemisia ja seminaari sekä lähetettiin loppuvuodesta kysely koskien alan toimijoiden kansainvälistä yhteistyötä ja vientiä. Erikseen kysyttiin, minkälaista tukea kansainväliseen toimintaansa ja viennin kehittämiseen toimijat odottavat Teatterin tiedotuskeskukselta. Tulosten analysointi ja niiden pohjalta tehtävät toimenpiteet ovat seuraavan toimintavuoden keskeisiä asioita.

Teatterin vientistrategian toteuttamiseen saamansa tuen turvin Teatterin tiedotuskeskus pystyi palkkaamaan kokopäiväisen vientikoordinaattorin ja näin parantamaan ja lisäämään kentän konsultaatiota. Kentän toimijoille järjestettiin CIMOn ja Pohjoismaisen kulttuuripisteen kanssa yhteistyössä eurooppalaista ja pohjoismaista rahoitusta koskeva seminaari. Lisäksi Teatterin tiedotuskeskus hakeutui eurooppalaiseen verkostoyhteistyöhön taiteilijoiden liikkuvuutta koskevien Euroopan unionin ohjelmien kehittämiseksi ja sai kolmivuotisen EU-tuen liikkuvuusohjelmien kehittämistä koskevassa pilottihaussa.

Lisäksi TINFO osallistui asiantuntijana mm. hallitustenvälisen Open Method Cooperation -työryhmän

työskentelyyn. Myös TINFO:n koordinoima taiteen tiedotuskeskusten yhteinen hanke, Taivex-valmennus, sai myönteisen rahoituspäätöksen valtakunnallisesta ESR-ohjelmasta. Kolmivuotinen hanke kehittää taiteen kentän välittäjäportaan (managereiden, tuottajien, agenttien, kuraattorien ym) kykyä toimia kansainvälisellä kentällä ja hyödyntää taiteen tiedotuskeskusten vientiohjelmia.

Teatteri- ja näytelmäviennin edistämiseksi toimintavuonna tuotettiin lukuisia uusia käännöksiä, antologioita, promootiomateriaalia ja lukudraamaa. Vientihankkeissa TINFO on jatkanut yhteistyötä ulkomailla toimivien kulttuuri-instituuttien, lähetystöjen, kulttuuriorganisaatioiden, teattereiden ja festivaalien kanssa. Näytelmän viennin tärkeitä yhteistyökumppaneita kotimaassa ovat Nordic Drama Corner OY ja Suomen Näytelmäkirjailijaliitto.

Teatterin tiedotuskeskuksen ja FILIn yhteistyöllä käännettiin parikymmentä uutta näytelmää ja järjestettiin TINFO:n ja FILIn yhteinen koulutusseminaari draaman kääntäjille. Suomalaisten näytelmien ensi-iltojen määrä ulkomailla vuonna 2008 pysyi 30:ssä, lukuteatterituotantojen määrässä päästiin 26:een, kasvua 116 %. Hyvin menestyivät Mika Myllyahon Paniikki Kööpenhaminassa ja Pietarissa. Bengt Ahlforsia esitettiin monissa keski-Euroopan maissa. Juha Jokelan Fundamentalisti sai parhaan pohjoismaisen näytelmän palkinnon.

Keskeiset vientiprojektit vuonna 2008 suuntautuivat Saksaan, Ranskaan ja Luxemburgiin, Venäjälle ja Espanjaan sekä pohjoismaisen yhteistyön vahvistamiseen.

Ainutlaatuinen avaus saksalaisen teatterikenttään syntyi yhteistyösopimuksella Volkstheater Rostockin kanssa. Volkstheater Rostock nimesi koko näytäntövuoden 2008-2009 suomalaisen teatterin näytäntövuodeksi, teemana EinNorden – Kohti pohjoista, ja päätti tuottaa ohjelmistoonsa näytäntövuonna 2008-09 yhteensä seitsemän suomalaista nykynäytelmää (Ilpo Tuomarilaa, Aki Kaurismäkeä, Juha Jokelaa, Pirkko Saisiota, Katja Krohnia, Laura Ruohosta, Otso Kauttoa, Markku Hoikkalaa) ja yhden oopperan (Saariahon Kaukainen rakkaus). Lisäksi sovittiin, että Rostockin filharmonisen orkesterin koko vuoden ohjelmisto sisältää suomalaisia sävellyksiä ja solisteja ja keväälle 2009 erityisen teatteriviikon Terve Rostock!

järjestämisestä suomalais-saksalaisine seminaareineen, lukudraamoineen ja teatterivierailuineen.

Monivuotinen yhteistyö luxemburgilaisen Théâtre du Centauren kanssa tuotti yhteistyössä Suomen Luxemburgissa olevan suurlähetystön kanssa suomalaisen draaman lukuteatterisarjan ja kiertueen Luxemburgissa, Ranskassa ja Belgiassa. Lukudraamoiksi tuotettiin Mika Myllyahon Paniikki, Anna Krogeruksen Rakkaudesta minuun ja Jari Juutisen Minä olen Adolf Eichmann. Jari Juutisen Minä olen Adolf Eichmann päättyi Luxemburgin kaupungin tuella myös kokonaiseksi kuukaudeksi Avignonin festivaalille.

Teatteripanostus suurtahtumassa 100 % Finlande sisälsi kahden pariisilaisen lastennäytelmätuotannon (Leena Krohnin Ihmisen vaatteissa ja Tove Janssonin-Anneli Mäkelän Näkymätön lapsi) lisäksi lukuteatterituotantoja Théâtre Artistique Athévains ja Théâtre national de l'Odéon –teattereissa Pariisissa. Niissä esitettiin kaksi Laura Ruohosen näytelmää, Kuningatar K ja Yksinen, Rosa Liksomien Family Affairs sekä Juha Jokelan Mobile Horror. Lisäksi toteutettiin Helsingin Kulttuuriasiakseksuksen kanssa yhteistyössä Quo Vadiksen jurtteatterin lähes kahden viikon vierailu Pariisin St. Sulpice-torilla. TINFO tutustutti Quo Vadiksen caenilaiseen Panta-teatteriin, jonka kanssa yhteistyö jatkui Pariisin jälkeen Helsingin juhlatuokilla. Suomalaisten näytelmien ranskannoksia painatettiin Lasipalatsin mediakeskuksessa ja myytiin St.Sulpice-torilla ja lukudraamoissa Pariisissa, Avignonissa ja Centauren kiertueilla.

Espanjalaisen kustantajan ADEn kanssa oli sovittu yhteensä viiden suomalaisia näytelmiä sisältävän antologian julkaisemisesta. Niistä kaksi ilmestyi vuonna 2008 sisältäen Otso Kauton, Mika Myllyahon, Laura Ruohosen, Maritza Núñezin, Ilpo Tuomarilan, Jari Juutisen ja Juha Jokelan näytelmät. Otteita näytelmistä luettiin lukudraamatilaisuuksissa Cádizissa FIT-festivaaleilla, jossa yhteistyökumppanina oli festivaalin lisäksi paikallinen teatterikoulu, sekä Madridissa SGAE plateaussa, yhteistyössä Replika-teatterin kanssa. Mika Myllyaho ja Otso Kautto ohjasivat itse näytelmänsä. Kumman osalta kontakti merkitsi jatkosopimusten syntymistä esitystuotannoista ja ohjauvierailuista.

Tiedotuskeskuksen Venäjä-yhteistyö kasvoi merkittävästi. Yhteistyössä moskovalaisen Tri Quadrata

– kustantajan kanssa julkaistiin antologia 7 suomalaista nykynäytelmää, joka sisältää Mika Myllyahon, Juha Jokelan, Anna Krogeruksen, Laura Ruohosen, Bengt Ahlforsin, Pirkko Saision ja Reko Lundánin näytelmät. Antologia esiteltiin Moskovan Non/Fiction -kirjamessuilla marraskuussa. Oteita antologian näytelmistä luettiin sekä Non/Fiction -messuilla että myöhemmin joulukuussa venäläiselle teatteriväelle Meyerhold Centerissä. TINFO tuki Mika Myllyahon Paniikin tuotantoa, jonka ensi-ilta oli Dostojevskimuseon Belyj-teatterissa (Valkoinen teatteri) Pietarissa toukokuussa. Yleisömenestyksen saanut Paniikki kutsuttiin myös Moskovaan Uuden draaman festivaalille syyskuussa.

Kontaktit ja verkottuminen Venäjällä tekivät mahdolliseksi onnistumisen Euroopan Unionin hanketukihauksessa, jossa Teatterin tiedotuskeskuksen Seeds of Imagination –hanke menestyi ja sai tukea ns. Institution Building Partnership – ohjelmasta (IBPP). Sen puitteissa voidaan syventää Suomen ja Venäjän välistä teatteriyhteistyötä 18 kuukauden ajan Pietarissa, Moskovassa ja Omskissa toimivien partnereiden kanssa.

Spin-musikaalin vienti jatkui menestyksekkäästi. Pietarin Zazerkali-teatterissa Spin-musikaali sai ensi-iltansa 1.11.2008. Uusia sopimuksia ja esisopimuksia tehtiin teattereiden kanssa Rostockissa, Timisoarassa, Lipetskissä ja Permissä sekä käynnistettiin neuvottelut mm. Shanghaissa. Svenska Teatern perusti kesällä 2008 esittävien taiteiden tuotanto ja vienti agentuurin ACE-Production Ab:n. Yritys välittää, ja tuottaa yhteistyössä paikallisten tuottajien kanssa edustamia teoksia.

Teatterialan pohjoismaista yhteistyötä vahvistettiin järjestämällä Tampereen teatterikesässä Nordic Showcase&Drama Forum, teemana pohjoismaisen draaman kehittäminen ja kansainvälinen liikkuvuus. Yhteistyökumppaneita olivat Pohjoismaisen ministerineuvoston ohella KulturkontaktNord, Riksteatern, Tampereen teatterikesä, Tutkivan teatterityön keskus ja Pohjola-Norden. Viisipäiväiseen tapahtumaan osallistui lähes 200 teatterin vaikuttajaa kaikista Pohjoismaista.

Asiantuntijavierailuohjelman puitteissa tuotettiin kriitikoita, ohjaajia, teatterinjohtajia ja festivaalituottajia Pohjoismaiden lisäksi Saksasta, Venäjältä, Espanjasta, Unkarista ja USAsta joko Tampereelle tai Helsinkiin ja tutustutettiin heitä suomalaisiin alan toimijoihin.

Tanssin tiedotuskeskus on rakentanut suomalaisen tanssin imagoa ja näkyvyyttä viime vuosina erityisesti osallistumalla esittävän taiteen messuille. Vuonna 2008 Tanssin Tiedotuskeskus oli näytteilleasettajana seuraavilla kansainvälisillä messuilla:

- Tokio Performing Arts Market, 5.-8.3.2008
- Internationale tanzmesse nrw, Düsseldorf, 27.-30.8.2008
- Performing Arts Market Seoul, 7.-10.10.2008
- CINARS, Montreal, 17.-23.11.2008

Suomalaisen tanssin tunnettuus maailmalla on kasvanut. Tiedotuskeskus saa jatkuvasti hyvää palautetta kansainvälisiltä toimijoilta markkinointimateriaaleistaan ja toimintatavoistaan. Messuilla vahvistettiin aiemmin solmittuja kontakteja ja useat ostajatahot ilmaisivat halukkuutensa tulla seuraavaksi vierailulle Suomeen katsomaan esityksiä.

Tiedotuskeskus osallistui Tokio Performing Arts Market -tapahtumaan toista kertaa. Samassa yhteydessä järjestettiin IETM-verkoston satelliittikokous, joten tapahtumiin osallistui huomattava määrä esittävän taiteen toimijoita Aasiasta ja muualta maailmasta.

Performing Arts Market Seoul ja Cinars -tapahtumiin osallistuttiin molempiin myös toista kertaa. Cinars'ssa järjestettiin yhdessä ruotsalais-ten LocoMotion-toimiston ja Cirkus Cirkörin kanssa lounastilaisuus, johon kutsutuille 40 keskeiselle kansainväliselle kontaktille pidettiin presentaatio suomalaisesta tanssista. Paikalla oli tuottajia ja tapahtumajärjestäjiä Pohjois-Amerikasta, Aasiasta ja Euroopasta. Mukana tilaisuuden järjestelyissä oli Suomen Kanadan suurlähetystö.

Tanzmesse nrw:n show case -ohjelmistossa oli kolme suoma-laista esitystä. Sanna Kekäläisen, Favela Vera Ortizin ja Heli Meklinin esitysten lisäksi Tiedotuskeskuksen messuosasto ja tanzhaus nrw:ssä järjestetty verkostoitumistilaisuus toivat näkyvyyttä suomalaiselle tanssille.

Tanssin Tiedotuskeskus osallistui keväällä ja kesällä 2008 Ranskassa toteutuneeseen suomalaisen kulttuurin sesonkiin 100% Finlande en France. Koko kulttuurisesongin avasi Tero Saarinen Companyn, Ballet de Lorraine ja Opéra national de Lorraine yhteisesityksellä Pariisin Châtelet-teatterissa.

Tiedotuskeskuksen suurin panos kohdistui June Events '08 -festivaalin osana toteutettuun suomalaista tanssia esittelevään Tanssi!-tapahtumaan. June Events

-festivaalin toteuttaa Carolyn Carlsonin Atelier de Paris -yhteisö, jonka kanssa läheisessä yhteistyössä valmisteltiin Tanssi! -kokonaisuutta. Tapahtuman toteutukseen osallistui myös Zodiak - Uuden tanssin keskus.

Vuoden 2008 aikana jatkettiin myös yhteistyötä japanilaisten tanssitoimijoiden kanssa. Suomen Japanin instituutin ja Yokohama Red Brick Warehouse -kulttuurikompleksin kanssa jatkettiin kolmivuotista residenssiprojektia. Tiedotuskeskuksen suomalaisena yhteistyökumppanina ja residenssin toteutuspaikkana olivat jo ensimmäisen vuotena mukana ollut Pyhäjärven Täydenkuun Tanssit -festivaali ja vuonna 2008 mukaan tullut Zodiak – Uuden tanssin keskus.

Vuoden 2008 aikana Tiedotuskeskus osallistui lisäksi North European Dance Encounters verkoston keđja-hankkeen kahden ensimmäisen tapaamiseen toteuttamiseen. Vuoden aikana valmisteltiin myös keşällä 2009 toteutuvaa Suomen osatapaamista.

Suomalaisen tanssin kentän kansainvälinen toiminta ja yhteistyö on laajaa ja monipuolista. Esimerkiksi Barentsin alueen tanssitoimijoiden jo pitkään jatkunut yhteistyö tuotti myös vuoden 2008 aikana useita suomalaisia esitysvierailuja ulkomailla. Kaiken kaikkiaan suomalaista tanssiryhmillä ja koreografeilla oli vuonna 2008 yhteensä 228 esitystä Suomen ulkopuolella. Esityksissä oli yhteensä 73 388 katsojaa.

Eniten kansainvälisiä esityksiä oli seuraavilla ryhmillä/koreografeilla:

Tero Saarinen Company, Kansantanssiteatteri Rimpparemmi, Tanssiteatteri ERI, Ismo Dance Company, Tommi Kitti & Co, Eeva Muilu, Pirjo Yli-Maunula, Jyrki Karttunen, Jenni Kivelä. Myös useilla Zodiak - Uuden tanssin keskuksen osatuottamilla teoksilla oli kansainvälisiä esityksiä. Suurimmat katsojamäärät keräsivät Tero Saarinen Company ja Rimpparemmi esitykset.

Viime vuosina suomalaisten koreografien työskentely ulkomaisissa ryhmissä on lisääntynyt. Vuoden 2008 aikana muun muassa seuraavat taiteilijat työskentelivät ulkomaisten ryhmien kanssa:

Tero Saarinen, Susanna Leinonen, Petri Kekoni, Jyrki Karttunen, Favela Vera Ortiz, Minna Tuovinen & Martin Heslop.

Sirkuksen tiedotuskeskuksen vientihanke eteni vuoden 2008 aikana strategiansa mukaisesti tukemalla kahden nykysirkuksen kärkiryhmän kansainvälistä promootiota ja kiertuetoimintaa sekä luomalla edelly-

tyksiä nuorempien taiteilijoiden ja ryhmien kansainvälisen vientiosaamisen kehittymiselle.

Sirkuksen esitystoiminnalle ja vientihankkeelle antaa oman leimansa taiteenalan nuoruus ja siitä johdettava sirkusalan erittäin vähäinen perusrahoitus. Esitysmarkkinat Suomessa ovat vasta kehittymässä, joten kansainvälinen kiertuetoiminta ja -yhteistuotannot ovat kärkiryhmillä toimeentulon ja kehittymisen edellytys. Sirkuksen vientihankkeen eräs ulottuvuuksista onkin alan koko perusrahoituksen tason nostaminen, mikä voisi luoda pohjan vientiin soveltuvien esitysten ja konseptien luomiselle sekä sirkusalan manageritoiminnan luomiselle.

Vuoden 2008 sirkuksen vientihankkeen kärkitapahtuma oli 100% Finlande -tapahtumaan kytkeytyvä kymmenen päivän suomalaisen nykysirkuksen festivaali Des Auteurs – des cirques – 100 % Finlande Pariisin Parc de la Villetten Grande Hallessa toukokuussa. Ranskan nykysirkuksen tärkeimmällä esityspaikalla järjestetty tapahtuma esitteli Circo Aereo ja Association WHS -kärkiryhmiä neljä eri teosta, joiden 24 näytöstä seurasivat lähes loppuunmyydyt katsomot. Tapahtuman seurauksena ryhmät saivat vierailukutsuja muun muassa Hong Kongiin, Ranskaan, Italiaan ja Espanjaan.

Kärkitapahtuman lisäksi strategiaa toteutettiin eri tasoilla. Kaikessa toiminnassa lähtökohtana on vahvistaa kuvaa Suomesta nykysirkuksen dynaamisena, kehittyvänä maana. Sanoma on jo mennyt hyvin perille. Suomalainen nykysirkus mainitaan alan kansainvälisten avainhenkilöiden keskusteluissa taiteellisesti kiinnostavana ja institutionaalisesti kehittyvänä hyvänä esimerkkinä, jota käytetään muiden kehittyvien sirkusmaiden omilla aloitteilla mittapuuna ja myönteisenä vertailukohtana.

Sirkuksen vientihankkeen kärjen muodostaa kaksi huippuryhmää. Circo Aereo ja Association WHS –ryhmiä tuettiin vuonna 2008 niiden kehittäessä kansainvälisen promootionsa internet- ja printtimateriaaleja. Vientihanketukea myönnettiin myös ko. ryhmien muutamien strategisesti merkittävien esitysvierailun kuluihin.

Sirkuksen tiedotuskeskus toimii aktiivisesti nykysirkusalan kansainvälisissä verkostoissa. Syksyllä 2008 Pariisissa järjestetty eurooppalaisen CircoStrada -verkoston Fresh Circus -symposium kokosi paneeleihin ja työryhmiin useita satoja alan taiteilijoita, tuottajia, joh-

tajia ja muita avainhenkilöitä kaikista Euroopan maisista. Tiedotuskeskuksen edustaja toimi yhtenä tapahtuman viitena raporttööreistä, ja oli näin vaikuttamassa Euroopan Komissiolle luovutetun raportin painotuksiin ja linjauksiin. Vuonna 2007 perustetussa pohjoismaisessa New Nordic Circus Network -verkostossa Suomen edustajilla on aktiivinen rooli. Tavoitteena on muun muassa luoda toimivat pohjoismaiset markkinat nykykirsikesitysten ja -taiteilijoiden liikkumiselle.

Sirkuksen vientihankkeen yksi päätavoite on avata ovia ja tietoisuutta alan nuorten tekijöiden piirissä. Vuonna 2008 välineitä tähän olivat tiedotuskeskuksen järjestämä nykykirsikuryhmien tuottajien tutustumismatka Ranskan keskeiselle CIRCA -nykykirsikusfestivaalille, Suomessa järjestetyt kansainvälisten tuottajien koulutustapahtumat sekä alan avainhenkilöiden tapaamiset alan kotimaisilla festivaaleilla.

Sirkuksenkin vienti edellyttää verkostoitumista. Tiedotuskeskus koordinoi vuonna 2008 Suomessa neuvotteluja useamman eurooppalaisen nykykirsikuksen residenssi- ja kiertuetoiminnan hankkeesta. Alan vanhin suomalainen tuotantoyhteisö Cirko – Uuden Sirkuksen Keskus on mukana 12 partnerimaan Jeunes Talents Cirque Europe -nimisessä EU -hankkeessa sekä kuuden partnerimaan Circle Around -projektissa.

Vuonna 2008 sirkuksen tilastoituja kansainvälisiä suomalaisesityksiä oli yhteensä 14 eri maassa 136, joissa katsojia oli 21 161.

Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimic sekä Music Export Finland ry toteuttavat suomalaisen musiikkiviennin strategiaa yhdessä alan yritysten ja toimijoiden kanssa. Vuonna 2008 Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen kulttuurivientiä vahvistavia kärkihankkeita olivat muun muassa:

Suomalaisen nykykansamusiikin vienninedistäminen: Fimic järjesti mm. huhtikuussa Helsingissä nykykansamusiikin vientitapahtuman Arctic Paradise LIVE, jossa alan suomalaiset huiput esittäytyivät Suomeen kutsutuille kansainvälisille festivaali- ja tapahtumajärjestäjille ja toimittajille. Tapahtuma toimi foorumina showcase-esiintymisille, verkostoitumiselle sekä suomalaisen nykykansamusiikin kauppapaikkana. Lisäksi Fimic koordinoi suomalaisten yritysten ja toimijoiden yhteisesittäytymisen maailman- ja kansanmusiikkialan tärkeimmässä Womex-vientitapahtumassa Sevillassa.

Suomalaisen kuoromusiikin ja kuoromusiikkikustantajien tunnetuksi tekeminen kv. markkinoilla: uutena markkina-alueena Fimic koordinoi suomalaisten toimijoiden yhteisesittäytyminen maailman suurimmassa kuoromusiikin ammattilaistapahtumassa Choral Exposita Kööpenhaminassa ja julkaisi kuoromusiikkia esittelevän englanninkielisen markkinointiesitteen.

Suomalaisen jazzin tunnettuuden lisääminen valituilla markkinoilla Yhdysvalloissa: Fimic koordinoi yhteispohjoismaisen Nordic Jazz Now -hankkeen, jolla tavoitettiin merkittävä joukko yhdysvaltalaisia jazzalan ammattilaisia. Yhteistyökumppaneina ja verkostoitumisfoorumeina olivat mm. Lincoln Center (New York) ja Rochester Jazz Festival.

Suomalaisen kustantamattoman nykymusiikin sähköinen promootio, joka takaa suomalaisen nykymusiikkirepertuaarin helpomman saatavuuden. Tavoitteena on suomalaisen musiikin käytön lisääntyminen osana kansainvälisten kokoonpanojen ohjelmistojä.

Kärkihankkeiden lisäksi Fimic toimii aktiivisesti kansainvälisellä kentällä ja edustaa kattavasti eri musiikinlajeja. Fimicin toiminnan keskiössä on asiakaspalvelujen tarjoaminen musiikin ammattilaisille niin Suomessa kuin ulkomailla. Käytännön työssä tämä tarkoittaa jokapäiväistä nuottimateriaalien valmistusta ja lähettämistä, laskutusta, kirjallisiin ja suullisiin kyselyihin vastaamista, ohjelmistokonsultointia, kotisivujen toimittamista ja päivitystä, promootiopakettien lähettämistä, vieraiden vastaanottamista ja lukuisia muita päivittäisiä asiakaspalvelutehtäviä.

Fimic koordinoi yksin tai yhdessä muiden alan organisaatioiden kanssa yhdessä räätälöityjä palveluita alan yrityksille vienninedistämiseksi, kuten

Frankfurtin musiikkimessut, yhteistyössä suomalaisten nuottikustantajien kanssa. Messutapahtuman tarkoituksena on vahvistaa suomalaisten musiikkikustantajien kansainvälisiä kontakteja sekä liiketoimintaa kansainvälisillä markkinoilla.

Finnish Music Days in Moscow, yhteistyössä Sibelius Akatemian täydennyskoulutuskeskuksen ja Music Export Finlandin kanssa. Tapahtumassa vahvistettiin olemassa olevia verkostojamme Moskovan kevyen musiikin toimijoihin sekä luotiin foorumi suomalaisille alan ammattilaisille tuloksekkaaseen vientityöhön.

Finland Fest -vientitapahtuma Tokiossa, yhteistyössä Music Export Finlandin kanssa. Tapahtuma keskit-

tyy suomalaisen kevyen musiikin vienninedistämiseen Japanissa ja sisältää seminaareja, vientipäivän sekä suomalaisten artistien showcase-esiintymisiä.

Nyky musiikin edistämiseksi Fimic toimi vuonna 2008 valituilla markkinoilla, kuten Japanissa, Venäjällä ja saksankielisissä maissa, joissa verkostoja vahvistettiin säännöllisellä yhteydenpidolla, ohjelmistosuorituksilla, uusiin sävellystilauksiin tähtävällä informoinnilla sekä räätälöidyillä promootiopoistituksilla. Uusista kasvavista markkina-alueista perehdyttiin Kiinaan, kun Fimic osallistui jo toista kertaa Shanghaiin musiikkimessuille.

Music Export Finlandin toiminta kattoi viime vuonna 238 musiikkialan yritystä ja toimijaa. Vuoden aikana ympäri maailmaa järjestettyihin yli kymmenen yhteisvientihankkeeseen osallistui tasan sata yritystä, lisäksi jalostamoissa sparrausta haki 29 alan toimijaa ja markkinointi- ja tiedotuskampanjoitamme hyödynsi yli 150 yritystä. Kokonaisuudessaan toiminta kattoi noin 270 tekijää ja artistia.

Suomalainen musiikki menestyy kansainvälisillä markkinoilla paremmin kuin koskaan. Musiikkiviennin tutkimuksen mukaan suomalaisten artistien ulkomailta saadut rojaltilut ovat kasvaneet tasaista vauhtia koko 2000-luvun. Vaikka musiikkiviennin kokonaismarkkina-arvo ei kasvanutkaan viime vuonna, suomalaiset artistit saivat kuitenkin entistä enemmän tuloja ulkomailta. Suomeen tilitetty rojaltilut kasvoivat taas 28 prosenttia.

Musiikkiviennin ohella musiikkiteosten kansainvälistä myyntiä on vuoden aikana edistetty kahden Biisilinnaleirien avulla, joissa luodaan yhteistyötä ja kontakteja biisintekijöiden, kustannusyhtiöiden ja musiikin ostajien välille. Lisäksi Music Export Finland pyrkii edistämään luovan alan kehittämistä yritysneuvonnan ja yhteistyöfoorumien kautta.

Uudistuminen on kaikkien tehokkaiden operaatioiden ytimessä. Vuonna 2008 Music Export Finland teki ensimmäisen merkittävän toimintamuutoksen. Kärkihankkeemme ei kohdistunutkaan pelkästään alan ammattilaistoihimoihin, vaan kohdistimme kampanjoinnin myös suoraan musiikkiyleisöille. Suomen musiikkialan ammattilaisten mukaan tärkeimmälle musiikkivientimarkkinalle kohdentuva Helsin in Berlin -kampanjan aikana saksalaisyleisöille esiintyi 55 suomalaista artistia. Ja kokeilu kannatti: kampanjan MySpace-sivustolla artisteihin ja suomalaiseen mu-

siikkiin kävi tutustumassa 28 000 saksalaista kuulijaa. Samalla uudet artistit saivat vetoapua menestyneimmiltä esiintyjiltä. Markkinointisynergiaa hyödynnettiin myös muiden toimialojen kanssa ja yhteistyö pääkaupunkiseudun kanssa Helsinkibrändin alla oli erittäin toimivaa.

Music Export Finlandin vuoden 2008 päähanke oli kaikkien aikojen suurin suomalaisen musiikin markkinointitapahtuma Saksassa. Saksa ja saksankielinen Eurooppa on Suomen musiikkiviennin tärkein markkina-alue, josta tulee 21 prosenttia musiikin vientituloista. Tämän markkinan edelleen kehittäminen on valittu viennin erityiseksi painopistealueeksi, jossa Music Export Finland panostaa myös kuluttajamarkkinoitiin business-to-business-markkinoinnin lisäksi.

Kymmenen illan aikana Berliinissä nousi lavalle peräti 55 suomalaisartistia tai -yhtyettä yhdellätoista eri klubilla. Mukana oli musiikkia M.A. Nummisen (M.A.N. productions) tangoista ja Luomon (Huume Recordings) elektrosta Diablon (Sakara Records) metalliin ja Negativen (Hype) glamrockiin. Konserteissa kävi yhteensä yli 5000 kuulijaa sekä satoja kutsuvieraita, ja keikoista neljä myytiin loppuun. Myös tapahtuman markkinointi oli ennennäkemättömän laajaa ja tehokasta. Ennen Helsin in Berliniä järjestettiin lukuisia kutsuvierastapahtumia sekä Suomessa että Saksassa. Tapahtuma lanseerattiin lopullisesti kampanjalla, johon kuului printti- ja online-markkinointia sekä Berliinin katukuvassa hyvin näkyvät juliste ja flyerkampanja, joka teki Helsin in Berlinin omaleimaisen visuaalisen ilmeen tutuksi saksalaisille.

Myös saksalainen media raportoi tapahtumasta laajasti – esimerkiksi laajalevikkoinen Berliner Zeitung kirjoitti huhtikuun aikana useita eri Helsinki in Berlin -aiheisia juttuja. MySpace- ja Facebooksivut olivat myös keskeinen osa markkinointikampanjaa. Viikon mittainen bannerikampanja tavoitti MySpacessa yli 500 000 kävijää. Tapahtumaa tukivat suomalaisen musikkialan lisäksi sponsorit, Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Kauniaisten kaupunki, Vantaan kaupunki ja Suomen Suurlähetystö, Berliini. Kokonaisuudessaan Helsinki in Berlin -tapahtuman markkinointiviestintäkampanja tavoitti yli kaksi miljoonaa saksalaista.

Pelitoimiala on kasvanut Suomessa nopeasti. Tilastot osoittavat, että neljässä vuodessa toimialan työllisyys ja liikevaihto ovat kaksinkertaistunut.

Kehityksen takana on globaalin toimialan kasvun ohella Suomessa toimialalle kehittynyt tekninen ja sisällöllinen huippuosaaminen ja uusien liketomintamahdollisuuksien hyödyntäminen.

Pelialan globaalin kasvun odotetaan jatkuvan vahvana taantumasta huolimatta. Myöskin Suomessa pelitoimialan kasvun on mahdollista jatkaa.

Uudet julkaisukanavat ja niiden mukanaan tuomat uudet liiketoimintamallit kuitenkin pakottavat Suomen pelitoimialan vastaamaan uuden ympäristön haasteisiin. Tulevaisuudessa Suomen pelitoimialan suhteellisen pienillä mutta silti kansainvälisillä yritysillä on mahdollisuus toimia ympäristössä, jossa pelinkehittäjien IP:llä on entistä suurempi arvo. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että pelinkehittäjille luodaan entistä suuremmat mahdollisuudet oman IP:n kehitykseen ja markkinointiin. Esimerkiksi AV-alalta tuttu tuotantojen rahoitusmalli olisi hyödynnettävissä myös pelitoimialalla.

Pelialan kulttuuriviennin edistämisellä puolestaan voidaan vastata globaalin markkinoinnin asettamiin haasteisiin. Taantumasta huolimatta alan tulevaisuus sisältää riskien ohella monia mahdollisuuksia joihin on syytä tarttua. Menneisyyden menestys ei itsessään takaa tulevaisuutta, vaikka sen avulla onkin luotu pohja jonka päälle tuleva kasvu voidaan rakentaa.

Pelialan vienti. Yritysten ulkomailta saama liikevaihto:

2004 / 32 miljoonaa €

2005 / 53,3 miljoonaa €

2006 / ei arviota

2007 / 66,3 miljoonaa €

2008 / 74 miljoonaa €

Arviot perustuvat Neogames "Finnish Game Companies 2006"- tutkimukseen sekä 11.2.2009 julkaistavaan "Finnish Games Business 2008" - tutkimukseen

Suomen elokuvasäätien kulttuuriviennin perustehtävänä on mahdollisimman suuren kansainvälisen näkyvyyden hankkiminen kotimaiselle elokuvalle. Parhaiten tämä tavoite toteutuu vuosittain järjestettävien isojen kansainvälisten elokuvafestivaalien kilpailusarjoihin pääsyn avulla. Läheskään kaikkina vuosina

tämä tavoite ei kuitenkaan onnistu maassamme, jossa tuotetaan noin 12–15 pitkää fiktioelokuvaa vuodessa. Vuosi 2008 oli kuitenkin sekä festivaali- että kaupallisen myynnin rintamalla menestyksekkäs.

Vuosi 2008 oli suomalaisen pitkän fiktioelokuvan kannalta poikkeuksellisen menestyksekkäs ja myös historiallisesti merkittävä. Ensimmäistä kertaa 18 vuoden tauon jälkeen yksi maailman merkittävimmistä elokuvafestivaaleista Berliinissä oli valinnut kilpailusarjaansa suomalaisen Petri Kotwicin ohjaaman elokuvan Musta jää. Elokuva kiersi ansiokkaasti vuoden aikana lukuisilla eri elokuvafestivaaleilla ja myös sen esitysoikeuksia myytiin jo kevätkaudella kymmenelle myyntialueelle eli kymmeneen maihin. Vuosi päättyi hienosti suomalaisen kokoperheen animaatioelokuvan Niko – lentäjän poika saadessa kaupallisen teatteriensi-iltansa useissa Euroopan maissa, mm. Ranskassa ja Norjassa ennen vuodenvaihdetta. Helmikuun 2009 alkuun mennessä elokuvan oli nähnyt jo yli miljoona katsojaa.

Cannesin elokuvajuhlilla toukokuussa puolestaan panostettiin erityisesti suomalaiseen Sauna-kauhuelokuvaan. Suomalaiset tuotantoyhtiöt Blind Spot Pictures ja Bronson Club esittäytyivät omalla ständillään markkinoiden Saunaa ja vasta tuotannon alkuvaiheessa olevaa Iron Sky -elokuvaa elokuvasäätien kulttuuriviennin tuen avulla. Varsinaisen maailman ensi-iltansa Sauna sai Toronton elokuvafestivaaleilla syyskuussa ja elokuva tullaan julkaisemaan VOD-palvelussa (video on demand) Yhdysvalloissa vuoden 2009 maaliskuussa.

Vuoden 2008 muita festivaalimenestyjiä olivat kaksi merkittävää esikoisohjausta, JP Valkeapään Muukalainen, joka esitettiin elokuisilla Venetsian elokuvafestivaaleilla Venice Days -sarjassa, ja Miika Soinin Thomas, joka puolestaan kilpaili syyskuussa San Sebastianin Zabaltegi-sarjassa. Mika Kaurismäen Kolme viisasta miestä jatkaa myös festivaalikiertoaan syyskuusen Toronton ensi-iltansa jälkeen. Nämä kaikki elokuvat ovat myös keränneet lukuisan määrän palkintoja sekä vuonna 2008 että edelleen vuoden 2009 puolella.

100% Finlande -kulttuurikausi esitteli suomalaista kulttuuria Ranskassa huhtikuun alusta kesäkuun loppuun. Elokuvalle oli ohjelmistossa vahva asema. Suomalaisille lyhyt- ja dokumenttielokuville Ranska on ollut tärkeä maa tähänkin asti. Silti Saison finlandaise toi uusia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa yhteistyö jatkuu tulevaisuudessakin. Dokumenttielokuvan

alalla suurin projekti oli Markku Lehmuskallion ja Anastasia Lapsuin elokuvien esityssarja. Elokuvien valinnasta vastasi Pariisissa toimiva Documentaire sur grand ecran. Se on vuonna 1990 perustettu yhdistys, joka haluaa esittää dokumenttielokuvia nimenomaan suurella kankaalla elokuvateattereissa. Järjestö painottaa dokumenttielokuvan merkitystä ennen muuta elokuvataiteena, ei niinkään televisio-ohjelmana. Documentaire sur grand ecranilla on säännöllistä esitystoimintaa Pariisiin lisäksi muuallakin Ranskassa.

Elokuvien hieno vastaanotto vakuutti pariisilaiset siitä, että ohjaajaparin elokuvat voisivat kerätä ystäviä myös Pariisissa ja pienemmissäkin ranskalaiskaupungeissa. Ranskalainen elokuvalehti Cahiers du Cinéma julkaisi huhtikuun numerossaan laajan liitteen suomalaisesta elokuvasta.

Hiroshiman kansainvälinen animaatioelokuvien festivaali kokosi kaikkien aikojen suurimman suomalaiselokuvien katselmuksen Japanissa – 11 suomalaisen animaatioelokuvan näytöstä ja 155 elokuvaa lyhyistä mainospoteista koko illan animaatioelokuviin asti. Tapahtumaan osallistui 36 suomalaista animaatioelokuvien ohjaajaa ja tuottajaa sekä toimittajia ja animaatioalan järjestöjen edustajia. Vuonna 1985 perustettu Hiroshiman animaatioelokuvafestivaali ei ole anime-tyylisen elokuvan esittelyareena. Se on enemmän profiloitunut taideanimaation esittely- ja kilpailufoorumina. Suomalaiset elokuvat saivat Hiroshimassa erinomaisen vastaanoton, melkein kaikki näytökset olivat loppuunmyytyjä. Emme silti voi väittää, että suomalainen animaatioelokuva teki näin läpimurron Japanissa. Hiroshiman show case oli iso askel, mutta monia uusia askelia Japaniin tarvitaan vielä. Mielenkiintoista on, että suuri suomalainen animaatiokatselmus Hiroshimassa on entisestään nostattanut taideanimaation kansainvälisen festivaalientä kiinnostusta suomalaista animaatioelokuvaa kohtaan. Tapahtuman keskeiset yhteistyökumppanit olivat Suomen suurlähetystö Tokiossa ja Suomen Japanin instituutti.

Elokuva-alan kansainvälinen tilastointi:

Suomen elokuväsäätiössä ylläpidetään jatkuvasti listaa siitä, millä festivaaleilla mitäkkin elokuvia esitetään. Olemassa olevat tilastot perustuvat tähän listaan.

Tilastojen luvut esitetään yleensä pyöristettyinä, koska lista on suinkaan ole aukoton: Pitkien elokuvien osalta siitä puuttuu festivaaleja, jotka ovat käyttäneet

muuta kuin elokuväsäätiön esityskopiota (esimerkiksi elokuvan kansainvälisen myyntiyhtiön tai paikallisen levittäjän kopiota). Dokumentti- ja lyhytelokuvien osalta tilastointia hankaloittaa ennen kaikkea se, että elokuvien esityskopioita toimittavat festivaaleille muutkin suomalaiset toimijat kuin elokuväsäätiö (mm. elokuvakoulut, AV-arkki, tekijät ja tuotantoyhtiöt itse). Kaikkien elokuvien osalta tilastoista puuttuvat Kansallisesta audiovisuaalisesta arkistosta ulkomaisille festivaaleille lainatut kopiot.

Toisaalta elokuväsäätiön ylläpitämässä listassa on mukana keskenään varsin eritasoisia tapahtumia: tärkeimpien kansainvälisten elokuvafestivaalien lisäksi sieltä löytyy pienempiä elokuvafestivaaleja, muita kulttuuritapahtumia, joissa elokuva on mukana, ja jopa yksittäisiä esityksiä, esim. Suomen instituuttien tiloissa.

Näistä syistä elokuväsäätiössä ei ole katsottu kovin informatiiviseksi esittää täsmällisiä lukuja elokuvien festivaaliesityksistä; luvut kertovat parhaiten vain yleisen volyymin.

Tilannetta pyritään vuoden 2009 aikana täsmentämään luomalla tilastoinnille tarkemmat määritelmät – mm. kategorisoimalla eritasoiset tapahtumat ja lausumalla auki se tosiasia, että tilastointi kattaa nimenomaan elokuväsäätiön kautta tapahtuneen kulttuuriviennin eikä koko totuutta elokuvien festivaaliesityksistä.

Festivaalilevityksen ohella toinen tilastoitava osa-alue on elokuvien kansainvälinen myynti. Elokuvasäätiöhän ei myyntiä hoida, vaan siitä vastaavat kansainväliset myyntiyhtiöt. Silti tämän osa-alueen tilastoinnin suunnittelemiseksi on syksyllä 2008 perustettu Suomen elokuväsäätiön hallituksen aloitteesta työryhmä, jossa ovat edustettuina säätiön lisäksi Favex, Tilastokeskus, elokuvatuottajat ja myyntiyhtiöt.

Yllämainittujen reunaehtojen puitteissa voidaan suomalaisen elokuvan kansainvälisestä vuodesta 2008 ilmaista seuraavia lukuja:

Vuonna 2008 suomalainen elokuva valittiin noin 700 kertaa kansainvälisen festivaalin ohjelmistoon: pitkiä näytelmäelokuvia 300 kertaa 200 eri festivaalille ja dokumentti- ja lyhytelokuvia 400 kertaa 200 eri festivaalille. Pitkät näytelmäelokuvat voittivat yhteensä 26 kansainvälistä palkintoa, dokumenttielokuvat 13, lyhytelokuvat 15 ja TV-sarjat yhden.

Vuoden 2008 suurimmat festivaalihatit olivat pitki- en näytelmäelokuvien puolella Petri Kotwican Musta jää (32 festivaalia vuonna 2008, kansainvälinen ensi-ilta Berliinin elokuvajuhlien kilpailusarjassa), Juha Wuolijoen Joulutarina (23 festivaalia vuonna 2008) ja Aleks Salmenperän Miehen työ (23 festivaalia vuonna 2008; vuonna 2007 jo 37 festivaalia).

Dokumentti- ja lyhytelokuvista eniten festivaaleja kiersivät Arto Halosen Pyhän kirjan varjo (46 festivaalia vuonna 2008, kansainvälinen ensi-ilta Amsterdamin IDFA-dokumenttielokuvafestivaalilla vuonna 2007) ja Teemu Nikin Kaveri (8 festivaalia vuonna 2008, kansainvälinen ensi-ilta Clermont-Ferrandin lyhytelokuvafestivaalilla; Sundance tammikuussa 2009).

Vuosi 2008 toi mukanaan myös ennätyksellistä kaupallista menestystä. Parhaiten menestyivät Michael Hegnerin ja Kari Juusosen Niko – lentäjän poika -animaatioelokuva, joka myytiin yli 100 maahan sekä Juha Wuolijoen Joulutarina, joka myytiin lähes 100 maahan.

FAVEX –Finnish Film & Audiovisual Export ry on kansainvälistymisen alusta, ja sen tehtävänä on varmistaa sellaiset puitteet, jotka mahdollistavat audiovisuaalisen viennin kasvun. Favexin toimialaan kuuluvat pitkät elokuvat, lyhyet elokuvat, dokumentit, TV-formaatit, TV-draama, TV-ohjelmat, animaatiot tai esim. mainoselokuvapalvelut. Favexin avulla yritykset ovat saaneet kustannustehokkaasti tietoa alan kansainvälisistä toimijoista ja myynnin edellytyksistä, sekä saavuttaneet näkyvyyttä ja yhteyksiä.

Vaikka Favexin nimissä on toteutettu menestyssekkäästi audiovisuaalisen alan ammattilaisille suunnattuja myynti- ja verkostoitumistapahtumia vuosina 2005-2007, pääsi sen toiminta varsinaiseen vauhtiin vuonna 2008. Rekisteröitymisen, projektivastaavan (Pia Naarajärvi, kesäkuuhun asti) ja ensimmäisen toiminnanjohtajan aloittamisen (Petra Theman, elokuusta) myötä vuonna 2008 rakennettiin perusteita: luotiin strategiaa ja kasvatettiin verkostoja. Samalla kuitenkin jo kartoitettiin alan merkittäviä tapahtumia, luotiin kustannustehokkaita tapoja tutustua kansainvälisiin markkinoihin, osallistuttiin tilastointi- ja selvityshankkeisiin, kehitettiin kontaktipalvelurakennetta Suomesta kiinnostuneille ulkomaisille toimijoille ja toteutettiin yhteismarkkinointihankkeita.

Tulokset vuodelta 2008 ovat olleet kaiken kaikkiaan positiivisia ja kannustavia. Pääasiallisia hankkeita

olivat osallistumiset maailman merkittävimpiin televisioalan foorumeihin MIPTV ja MIPCOM (keväällä ja syksyllä Cannesissa) sekä mielipidevaikuttajien mainosalan festivaaliin Cannes Lions kesäkuussa, ja Berliinin elokuvafestivaalin yhteydessä järjestetty verkostointitilaisuus elokuvatuotantoyhtiöille helmikuussa.

Favex on välittänyt tietoa suomalaisesta alan tuotannosta ja toimijoista tietoa laajemmin kuin osallistuvat yritykset itse ovat voineet sitä tehdä. Myös kuvauslokaatitietoa on jaettu ja ohjattu kiinnostuneita eteenpäin muille alan toimijoille. Favex on pyrkinyt erityisesti erilaisten yhteistyökuvioiden kehittämiseen ja seulomiseen. Vuoden 2008 aikana on tehty tiivistä yhteistyötä Suomen elokuvasäätiön kanssa, ja aloitettu yhteistyö mm. Finnanimationin, kulttuuri-instituuttien, ulkoasiainministeriön, suurlähetystöjen, Film Location Finland:in, Mediacityn ja monien muiden kanssa. Opetusministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat olleet osallistuneiden yritysten ohella suurimpia hankkeiden rahoittajia.

Kansainvälisen myynnin tilastointia ei ole tähän mennessä tehty systemaattisesti ja vertailukelpoisesti. Tilanteen korjaaminen on yksi Favexin suurimmista haasteista vuonna 2009. Alan myyntisopimusten teko ja tuotantojen käynnistäminen ovat luonteeltaan pitkäkestoisia rosesseja ja siksi tulokset saattavat näkyä vasta tulevien vuosien kuluessa. Alustavia neuvotteluja on käyty paljon ja varsinkin TV-alalla optioita on myyty hyvin. On painotettava sitä, että näkyvien kansainvälisten myyntitulosten saavuttamisessa on Favexin toiminnalla ollut oma osuutensa - kuten esim: The Dudesons, Madventures, Staraoke, Niko -lentäjän poika jne. Alan ominaispiirteenä on, että sen kautta saavutetaan laaja kontaktipinta esim. silloin kun isojen tai runsasväkisten valtioiden merkittävät TV-kanavat esittävät suomalaisen ohjelman tai dokumentin. Sillä tavalla miljoonat ihmiset eri puolilla maailmaa ovat olleet kontaktissa suomalaisen av-teollisuuden kanssa vuonna 2008.

Favexin oman toiminnan merkityksekkyyttä voidaan arvioida seuraavasti: Hankkeiden kautta kontaktipinta alan kansainvälisiin ammattitoimijoihin on vuonna 2008 ollut arviolta 13 950 henkilöä. Perusteellisemmin on palveltu n. 1100 henkilöä. Erittäin hyvä kontakti on saavutettu n. 300 henkilön kanssa, jotka ovat osallistuneet hankkeisiin tai jättäneet käyn-

tikorttinsa jatkoyhteydenpitoa ja materiaalilähetystä varten. Favexin kautta on välitetty suomalaisille yrityksille yhteensä n. 500 konkreettista kontaktia joko normaalin palvelutoiminnan, hanketoiminnan tai messujen yhteydessä. Selvästi on käynyt ilmi toiminnan suurin etu: varmistaa, että kansainvälisillä kentillä opittu kumuloituu ja hyödyttää maksimaalisen laajasti kaikkia alan toimijoita.

Favex jatkaa määrätietoista toimintaansa. Alan yritysten kasvun ja viennin kasvun edellytykset ovat tietysti aivan samat kuin muillakin: hyvät tuotteet, tahtotila, yhteistyö, investoinnit, menestyskokemusten jako, kontaktit, innovatiiviset lähestymistavat, kansainvälinen toimintatapa jo prosessien alkuvaiheessa, alan muutosten varhainen ymmärrys ja aktiivinen osallistuminen, sekä hyvä onni.

Taiteen tiedotuskeskuksia koskeva selvitys

Konsulttitoimisto Net Effect teki opetusministeriön toimeksiannosta selvityksen opetusministeriöstä toiminta-avustusta saavien taiteen tiedotuskeskusten ja niitä vastaavien toimialajärjestöjen osalta tavoitteena niiden vientiosaamisen ja -kyvyn lisääminen.

Kehittämishankkeen tavoitteena on:

- 1) laatia systemaattinen arvio taiteen tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen tekemän kulttuurivientityön laadusta, saavutetuista tuloksista ja laajemmista vaikutuksista niin tiedotuskeskusten omaan toimintaan kuin toimialaan yleisemmin,
- 2) selvittää ja koota yhteen näkemyksiä siitä, kuinka tiedotuskeskukset voisivat tehostaa toimintaansa ja toimia entistä vaikuttavammin koko taidealaa hyödyntävän kulttuuriviennin edistämiseksi sekä tähän liittyen,
- 3) pohtia uusia käytännön toimintamuotoja, kumppanuuksia ja organisoitintapoja sekä
- 4) selvittää näiden kustannusvaikutukset.

Hankkeen taustana ovat tiedotuskeskusten ja toimialajärjestöjen laatimat, ja Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelma 2007-2011 liitteenä olevat toimialakohtaiset vientistrategiat, jotka laadittiin vuoden 2006 lopussa.

Yhteenvedo selvityksestä: *Kohti yhtenäisempää strategiaa ja kulttuuriviennin kokonaishallintaa*

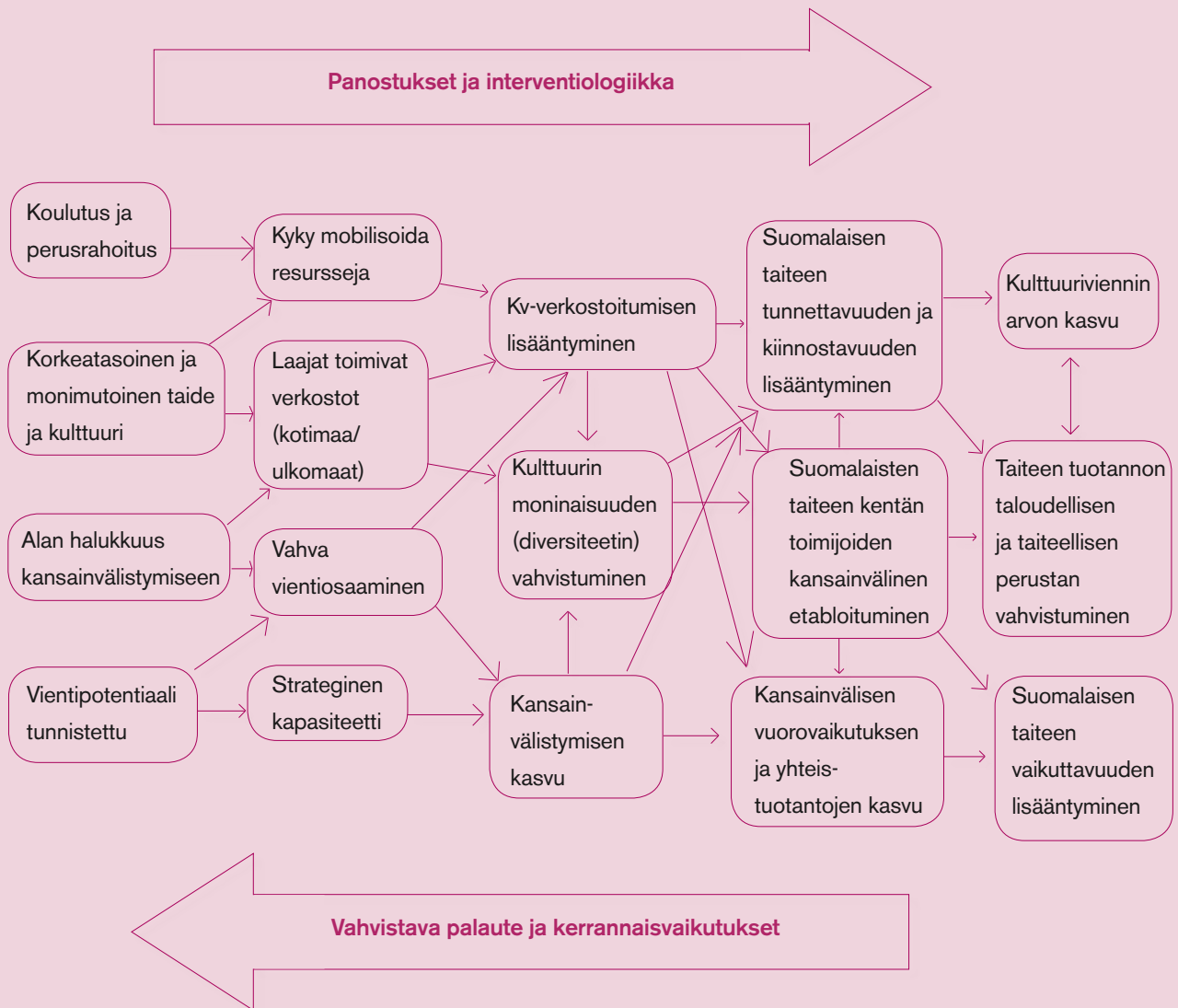
Onnistunut kansallinen kulttuurivientitoiminta syntyy julkisen sektorin (esim. toimintaa rahoittavat ja kansainvälisiä yhteyksiä luovat ministeriöt: opetusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ulkoasiainministeriö sekä kulttuuri-instituutit), alan toimijoiden (yritykset ja taiteilijat) sekä toimintaa tukevien järjestöjen (esim. taiteen tiedotuskeskukset) yhteistoiminnan tuloksena. Tällöin on tärkeää, että käytettävissä olevat resurssit kyetään kanavoimaan toimintaan joka synnyttää mahdollisimman laajaa vaikuttavuutta. Vaikutukset puolestaan voivat olla niin suoria kuin epäsuoria sekä luonteeltaan tavoiteltuja tai ei-aiottuja.

Kulttuurivientiä edelleen kehitettäessä sekä sen kulttuuriviennin tuloksia ja vaikutuksia arvioitaessa, on muistettava, että taidetta viemällä syntyy paitsi vientituloja, myös paljon muuta välillisesti vuorovaikutteisen yhteistyön tuloksena. Kulttuuriviennin arvo voi näkyä esimerkiksi sitä kautta, että kulttuuri on ihmisten välistä ja rauhanomaista toimintaa, jolla voidaan myös edistää rauhaa ja rakentaa siltoja kansojen välille. Monelle taiteilijalle motiivi mennä maailmalle ei ole pelkästään raha, vaan että taide ja kulttuuri leviävät. Kulttuuriviennissä liikkuvat sisällöt ja yhteistyö.

Kuviossa 1 on hahmotettu kulttuurivientitoiminnan kokonaisvaikuttavuuteen päätyvä strategiakartta. Kartta on synteesi tiedotuskeskusten erillistyöpajoissa synnytettyistä tavoitepuukuvauksista ja sitä on työstetty eteenpäin 27.11.2008 pidetyssä hankkeen loppuseminaarissa.

Kuvion vasemmassa reunassa on joukko kulttuuriviennin mahdollistajia. Näitä ovat riittävä koulutus ja toiminnan perusrahoitus, korkeatasoinen ja monimuotoinen taide ja kulttuuri (mitä viedään), tahtotila ja halukkuus kansainvälistymiseen sekä vientituotteiden, -produktioiden sikeä vientimielessä kiinnostavien taiteentekijöiden tunnistaminen. Tämän jälkeen vaaditaan strategista kapasiteettia vientimarkkinoiden ja kanavien tunnistamiseksi, laajoja verkostoja niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin sekä yleistä vientiosaamista ja kykyä mobilisoida resursseja.

Onnistuneen panostuksen seurauksia tulee arvioida kansainvälistymisen (m. verkostot) lisääntymisen sekä kulttuurisen diversiteetin vahvistumisen kautta. Pidemmällä aikavälillä tämän tulisi näkyä suomalaisen taiteen tunnettuuden ja kiinnostavuuden lisääntymisenä, suomalaisten taiteen kentän toimijoiden kan-

Kuvio 1. Kulttuuriviennin strategiakartta Net Effectin selvityksessä

sainvälisenä etabloitumisena sekä kansainvälisen pysyvän vuorovaikutuksen sekä yhteistuotantojen kasvuna.

Tämä puolestaan tukee laajempia vaikuttavuuspäämääriä, joita strategiakartan oikeassa reunassa ovat kulttuuriviennin arvon kasvu, taiteen tuotannon taloudellisen ja taiteellisen perustan vahvistuminen sekä suomalaisen taiteen vaikuttavuuden lisääntyminen. Näiden vaikuttavuuspäämäärien toteutuminen puolestaan heijastuu koko kulttuuriviennin kentän rakenteita vahvistaen. Tämän vuoksi kuvion alareunassa on palautekytkentä alun mahdollistajiin.

Pohdittaessa kulttuuriviennin strategisia päämääriä on muistettava, että onnistunut kulttuurivienti on

aina vastavuoroista ja kaksisuuntaista. Suomalaiset taiteentekijöiden kansainvälistymisen rinnalla vähintään yhtä tärkeää on kansainvälisten taiteen huippujen saaminen Suomeen yhteisproduktioiden, vakanssien tai vastaavien houkuttimien avulla.

Seuraavassa on esitetty tämän työn pohjalta esille nousseet ehdotukset jatkotoimenpiteiksi:

Kehittämisehdotus 1:

Taiteen tiedotuskeskusten perusrahoituksen nosto ja ennakkoluuloton kulttuuriviennin uusien rahoituslähteiden etsiminen.

Keskeinen haaste on tällä hetkellä, että perusrahoitus ei ole viimeisten vuosien aikana merkittävästi kasvanut. Perusrahoitus on kuitenkin kulttuuriviennin kriittinen menestystekijä. Sen avulla on mahdollista hoitaa ”jälkimarkkinointia”, ylläpitää ja vahvistaa luotuja kontaktiverkostoja sekä antaa taiteilijoille heidän tarvitsemaa tuotannollista tukea. Tämän vuoksi tarvitaan kulttuuriviennin rahoituksen kokonaisuuden tarkastelua. On pohdittava miten kestävä vientituki pystyttäisiin järjestämään? Esimerkiksi ns. overhead-osuuden ottamista mukaan tulisi harkita myös kulttuuriviennin rahoituksessa. Lisäksi tarvitaan erilaisia rahoitusmuotoja erilaisia tarpeita varten (koulutus, promotio, matkat, käännoistuet, yhteistyöhankkeet jne.). Samoin vientiä tukevien taiteen järjestöjen tulisi nykyistä ennakkoluulottomammin pohtia vaihtoehtoisia uusia rahoituskanavia, kuten yksityisen rahoituksen lisäämistä sekä kansainvälisten rahoitusmahdollisuuksien nykyistä vahvempaa hyödyntämistä.

Kehittämisehdotus 2:

Yhteisen tahto- ja tavoitetilan luominen kulttuuriviennin kentän eri toimijoiden kesken (tiedotuskeskukset, kulttuuri- ja tiedeinstituutit, ministeriöt, taiteenalan sisäiset toimijat).

Yhteisen tahtotilan synnyttäminen edellyttää kulttuuriviennin strategisten päämäärien laatimista yhdessä. Tällöin jokainen taiteenala ei voi saada omia tavoitteitaan sellaisenaan ja välittömästi läpi, vaan on laadittava yhteinen kulttuuriviennin tiekartta, jossa hahmotetaan mitä viedään, millekin markkina-alueelle/yleisölle ja milloin. Niukkojen resurssien yhteinen ”poolaus” tuo pitkällä aikavälillä jokaiselle toimijaryhmälle enemmän hyötyjä kuin mitä se yksi kykenisi saavuttamaan. Tästä on loistavia esimerkkejä mm. matkailuliiketoiminnan alueelta.

Kulttuurisektorin keskitetyn kansainvälistymisen ja vientineuvonnan (ml. rahoitus) rakenteiden kehittäminen on niin ikään yksi keskeinen toimenpide. Hyvä esimerkki on, että Shanghaissa vuonna 2010 pidettävään maailmannäyttelyyn valmistaudutaan yhteistyössä Finpron kanssa ja tietoa on saatavilla myös kulttuurivienti.fi-sivuilla.

Esimerkkinä toiminnan paremmasta koordinaatiosta voisi kulttuuriviennin tapahtumakalenterien yhteensovittaminen ja viestinnän kehittäminen toiminnan ja rahoituksen pitkäjänteisyyden turvaamiseksi

Toimialojen yhteishankkeet vientiosaamisen lisäämiseksi

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 varattavaksi hankevalmistelutukea valtion talousarviossa 150 000 euroa opetusministeriön pääluokassa olevista veikkausvoittovaroista.

Toteutuneet toimenpiteet:

- esitys toteutuu, opetusministeriön haku avautuu vuoden 2009 kesällä

Toimenpide-esitys:

Valmisteluryhmä esitti, että Tekes huomioi hankevalmistelurahoitusta myöntäessään luovien alojen ja kulttuurivientiyriyten tarpeet.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Ei konkreettisia uusia toimia

Muut toteutuneet toimenpiteet:

- Osallistuminen Pohjoismaiden ministerineuvoston KreaNord – asiantuntijaryhmän toimintaan. Ministerineuvostolle on tehty projektiesitys

Suomen toteuttamasta luovien alojen yritysten hautomotoiminnan ja asiantuntijapalveluiden sekä luoville aloille tarkoitettujen uusien rahoitusmallien kartoituksesta. Projekti järjestää seminaareja ja työpajoja kokemusten ja hyvien toimintamallien vaihtamiseksi sekä pohjoismaisten verkostojen rakentamiseksi.

Alueellinen toiminta ja verkostot

Kuntien ja alueiden toimet vientiosaamisen lisäämiseksi.

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008, että työ- ja elinkeinoministeriö kannustaa osamiskeskusohjelmaa ja muita alueiden kehittämiseen liittyviä ohjelmia osaltaan rahoittamaan luovien alojen ja kulttuuriviennin alaa.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Valtakunnalliset RYSÄ-päivät luovien alojen kehittäjätoimijoille Tampereella 26.–27.8. 2008. Tilaisuuteen osallistui 350 henkeä.
- Valtakunnallisten ohjelmien keskinäinen vuoropuhelu ja verkottaminen: päätavoitteena on päällekkäisten toimintojen ja ohjelmien välttäminen. Tämä tapahtui valtakunnallisten ohjelmien keskinäisen verkottamisen ja yhteisten pelisääntöjen kehittämisen kautta.

Muut toteutuneet toimenpiteet:

- Alueellisten toimijoiden keskinäinen vuoropuhelu ja verkottaminen: Alueelliset toimijat voidaan jakaa kahteen ryhmään:
  1. strategiset toimijat: alueelliset rahoittajat; TE-keskus, maakuntaliitot, kunnat ja kaupungit, kehittämissyhtiöt, teknologiakeskukset, oppilaitokset
  2. toteuttavat toimijat: Alueelliset toimijat; hankkeiden toteuttajat, yrityspalvelukeskukset, kunnat ym. Tähän mennessä on tunnistettu alueelliset toimijat ja aktivoitu niiden toimintaa.

- AKO ja AMO –verkoston kanssa yhteistyössä järjestetyt alueelliset koulutus-tapahtumat yritysneuvojille vuonna 2008 13 eri paikkakunnalla, yhteensä 400 osallistujaa.
- Uudenmaan TE-keskukselle järjestettiin erillinen tilaisuus luovan talouden kehittämisestä.

Yhteishankkeena toteutettujen vientiverkostohankkeiden tuki

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä on esittänyt vuonna 2008, että luovien alojen ja kulttuuriviennin kypsi toimijoiden yhdessä toteuttamia vähintään neljän osallistujayrityksen käynnistämää vientiverkostohankkeita voitaisiin rahoittaa yritysten yhteishankkeisiin varatuilla kansainvälistymisavustuksilla.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Selvitystyö FRAMEn ja Museoliiton mahdollisesti käynnistämistä yhteishankkeista /vientiverkostohankkeista on meneillään.
- Finpro on käynnistämässä luovien alojen kasvuohjelmaa, jonka tavoitteena vientiverkostojen luominen ja konkreettisten tulosten aikaansaaminen. Tämä hanke tuo uusia luovien alojen yrityksiä mukaan yhteishankkeisiin.
- Työ- ja elinkeinoministeriö voi tukea myös luovien alojen vientiverkostohankkeita.

Suomalaisen muotoilun näyttely **HARDCORE** New Finnish design avajaiset New Yorkin design-viikon aikana vuonna 2008. Kuvat DFF

3. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen markkinointi ja promootio

Yritys- ja toimialakohtaisen markkinoinnin ja promootion kehittäminen

Vientitapahtumiin osallistuminen

Tietoa tämän toimenpiteen toteutuksesta on taiteen tiedotuskeskusten vientistrategioiden ja kärkihankkeiden toteutumista käsittelevässä luvussa.

Toimenpide-esitys:

Kulttuuriviennin valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 määrärahan myöntämiseen liittyvien ohjeiden muuttamista siten, että esim. taidegalleriat voivat saada avustusta yhteisiin messuosallistumisiin. Lisäksi tulisi selvittää, miten voidaan avustaa suomalaisten taiteilijoiden, esimerkiksi näyttelijöiden osaamisen vientiä sekä yrityksiä ja agentteja henkilötoimialoilla.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Ei ole voitu toteuttaa

Kulttuuriviennin tukirakenteiden kehittäminen

Kulttuuriviennin tukiverkosto

Vuoden 2008 alussa otettiin käyttöön tukiverkoston kotisivut ja hankekanta: Kulttuuriviennin tukiverkko www.kulttuurivienti.fi. Kulttuuriviennin tukiverkoston infopäivien yhteydessä keskusteltiin tukiverkon käytöstä ja mahdollisuuksista ja todettiin, että tukiverkoston tärkein tehtävä on koota ja jakaa tietoa kulttuuriviennistä ja kulttuurivientihankkeista. Parantuneet tekniset ratkaisut antavat hyvät edellytykset luoda kotisivuille hyvä ja käyttökelpoinen sisältö yhteistyössä kulttuuriviennin tukiverkon ylläpitäjien ja taiteen kentän toimijoitten kanssa.

Kotisivun ja hankekannan käyttöönoton yhteydessä määriteltiin tarkemmin tukiverkoston kehittämisen tavoitteet.

- Lisätään kulttuuriviennin tukiverkoston edellytyksiä yhteistyöhön tukemalla kulttuurivientihankkeita ja mahdollisimman vaivatonta tiedonvälitystä.
- Tiedotuksen teknisiä edellytyksiä parannetaan
- Tiedotuksen kohderyhmiä monipuolistetaan

jatkuvasti ottamalla mukaan enemmän toimijoita (taidekorkeakouluja, yrityksiä, aluetoimijoita)

- Tiedotusmateriaalin monipuolisen ja käyttökelpoisen sisällön tavoitteena on palvella taiteen tekijöitä, asiantuntijoita sekä taiteen käyttäjiä ja välittäjiä (Finpro, MEK, yritykset).

Edustustojen kulttuurivientitavoitteiden toteutuminen

Ulkoasianministeriön kulttuuritoimintaa vahvistettiin osana ulkoasianhallinnon pitkäjänteisen julkisuusdiplomatian kehittämistä. Julkisuusdiplomatia on oleellinen osa nykyaikaista diplomatiaa, ja sillä vaikutetaan pitkäjänteisesti ulkomaisiin ei-valtiollisiin kohderyhmiin strategisen viestinnän, median, kulttuurin ja muun promootion välineillä. Myös julkisuusdiplomatiassa on ulkoasiainhallinnolla läheistä yhteistyötä kumppaneiden kanssa sekä kotimaassa että ulkomailla.

Kulttuurilla on tärkeä rooli Nokian hallituksen puheenjohtaja Jorma Ollilan johtamassa brändivaltuuskunnassa, jonka ulkoasiainministeri Alexander Stubb nimitti. Brändivaltuuskunnan työ valmistuu vuonna 2010.

Suomen suurlähetystöt olivat mukana kaikissa kärkihankkeissa ja samalla ne olivat mukana aktiivisesti rakentamassa kulttuuriviennin yhteistoimintaverkostoja ulkomailla. Työtä tehtiin läheisessä yhteistyössä taiteen tiedotuskeskusten ja kaikkien alojen keskeisten laitosten ja toimijoiden kanssa. Osana tätä toimintaa ulkoasiainhallinnon vieraana oli 167 johtavaa kulttuuritoimittajaa ja -vaikuttajaa eri puolilta maailmaa.

UM:n kutsumia vieraita oli kaikilla merkittävillä festivaaleilla ja eri alojen ulkomaisille asiantuntijoille suunnatuissa erityiskatselmuksissa. Lisäksi vieraille tehtiin räätälöityjä ohjelmia heidän omien toivomuksensa mukaisesti läheisessä yhteistyössä taiteenalojen tiedotuskeskusten ja muiden keskeisten kulttuurilaitosten ja -toimijoiden kanssa.

UM tuotti ja jakoi esittelyitä Suomen kulttuurielämästä ja -taiteilijoista sekä paino- että audiovisuaalisina tuotteina. Tehokas väline tässä työssä oli myös

Suomi-portaali Virtual Finland että kaikkien Suomen suurlähetystöjen kotisivut.

Kulttuuritoiminnassa panostettiin erityisesti Euroopan ja Venäjän merkittävimpiin kaupunkeihin. Samalla määritettiin lisäpanostusta vaativiksi julkisuusdiplomatian painopistemaiksi Brasilia, Egypti, Kiina, Intia, Saksa, Ranska, Turkki, Ukraina, Venäjä ja Yhdysvallat.

Suurlähetystöjen ja kulttuuri- ja tiedeinstituuttien välistä yhteistoimintaa kehitettiin ja ne laativat toisen kerran paikallisesti yhteistyöasiakirjat, joissa määritetään yhteiset tavoitteet, hankkeet ja yhteistyön pelisäännöt. Monissa kaupungeissa yhteistyö on kohentunut. Resurssien tehokasta käyttöä kehitetään edelleen. Vuonna 2008 selvitettiin ulkoministeriön johdolla ulkomaisten Suomi-toimijoiden yhteistyön tehostamista ja selvitystyö valmistuu vuonna 2009.

Kulttuuri-instituuttien toiminnan ja kulttuuriviennin osaamisen kehittäminen

Toimenpide-esitys:

Valmisteluryhmä esitti vuonna 2008 myönnettäväksi kulttuuri-instituuttien kulttuuriviennin toimintamallien kehittämiseen ja kulttuurivientihankkeisiin opetusministeriön pääluokkaan kuuluvista veikkausvoittovaroista 400 000 euroa vuodesta 2009 alkaen.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Toimenpide on toteutunut osittain: 200 000 euron määrärasta tehtiin jakopäätökset instituuteille kulttuurivientihankkeisiin huhtikuussa 2009.

Opetusministeriö selkeytti vuonna 2008 kulttuuri-instituuttien hakuohjeita ja kirjasi keskeisimmät kulttuuri-instituuttien avustusten myöntämiskriteerit. Niissä tärkeällä sijalla on sitoutuminen toiminnan pitkän tähtäimen suunnitteluun ja yhteistyöhön kotimaisten ja kohdemaan toimijoiden kanssa. Kulttuuriviennin kehittämisohjelma on antanut kulttuuri- ja tiedeinstituuttien kulttuuritoiminnalle selkeämmät toimintatavoitteet.

Vuonna 2008 kulttuuri-instituuteille myönnettiin kulttuuriviennin kärkihanketukea 130 000 euroa. Kaikki instituuttien hankkeet on toteutettu yhteistyössä paikallisten ja kotimaan yhteistyökumppanien kanssa. Erityisen läheistä yhteistyötä on lähes jokaisessa hankkeessa tehty Suomen edustustojen kanssa. Hankkeiden toteuttamisessa on käytännössä toteutettu yhteistyöperiaatetta, joka aloitettiin vuonna 2007 yhteistyöasiakirjojen laatimisella edustustojen ja instituuttien välillä. Instituutit ovat kehittäneet pitkään kestäviä ja tavoitteellista toimintaa mm. laatimalla pitkän tähtäimen tavoitesuunnitelman.

Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat myös taiteen tiedotuskeskukset. Menestyksekkäs esimerkki kolmikantayhteistyöstä oli New Yorkin kulttuuri-instituutin, Design Forum Finlandin ja Suomen New Yorkin pääkonsulaatin yhdessä toteuttama **HARDCORE** New Finnish Design-tapahtuma, joka toi New Yorkin Design Weekille 25 innovatiivista suomalaista muotoilukonseptia ja -projektia. Lisää tietoa hankkeesta löytyy sivulta 22.

Varsinaisten hankkeiden toteuttamisen ohella instituuttien toiminnan tavoitteena on ensisijaisesti edellytysten luominen kulttuurin viennille ja yhteistyöverkostojen luominen ja ylläpitäminen kansainvälisten ja kotimaisten toimijoiden välille. Instituuttien toiminnassa pyritään siihen, että vaikutukset näkyvät pitkällä aikavälillä eivätkä pääty hankkeen mukana.

Seuraavassa instituutit ovat kuvanneet muutamia yhteistyössä toteutettuja kärkihankkeita:

Suomen Saksan-instituutin historian laajin ja taloudeltaan suurin projekti oli **HelsinKissBerlin** -festivaali. Se oli samalla suomalaisen musiikin mittavin vientihanke vuonna 2008. Kuuden viikon ajan pääkaupunkiseudun kulttuuri, tiede ja talouselämä esitetyivät Berliinissä. Tämä lähes kahden miljoonan euron projekti oli instituutin aloite ja se myös hallinnoitiin instituutista käsin. Projektin merkittävimmät rahoittajat olivat Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit, MUSEX ja OPM:n kulttuurivientiyksikkö, UM ja Finnlines. Tapahtuma onnistui erittäin hyvin ja se sai paljon julkisuutta Berliinissä. Palaute on ollut positiivista ja tapahtuman toimijoiden välillä syntyi kontakteja ja jatkosuunnitelmia. Yksi jatkotapahtuma on 5.9.2009, jolloin Berliini esittäytyy Helsingissä. Instituutti sai arvokasta koke-

musta suuren ulkopuolisen projektin suunnittelusta ja toteutuksesta. Projektin avulla instituutin profiili osana Berliinin kulttuuriareenaa vahvistui.

OPM:n kulttuurivientivastuun avulla (10 000 euroa) instituutti järjesti **HelsinKissBerlin**

-festivaalin aikana Heinähattu ja Vilttitossu -lastenoopperan esityksiä lastenteatteri Theater an der Parkauessa. Useat lastenteattereiden johtajat olivat esityksissä paikalla ja jatkossa seurataan, ottavatko he Nopoloiden tarinan ohjelmistoonsa.

Instituutin kolmas kärkihankke, musiikin romantiikka -sarja, sai myös suurta huomiota mediassa. Sarja sai näkyvyyttä monissa tiedotusvälineissä. Kolme konserteista radioitiin Saksassa, Deutschlandradio Kultur nauhoitti NIX- ja Meta4-kvartettien konsertit ja Bayerischer Rundfunk NIX-kvartetin konsertin. Lisäksi sarjasta oli lukuisia lehtiartikkeleita. (Finnish Music Quarterly, Rondo, Pollingin arvostelu, Timo Latosen arvostelut, Greifswaldin arvostelut).

Suomen Madridin-Instituutti on sopinut viisivuotisesta kulttuurivaihdosta andalusialaisen Cádizin kaupungin kanssa. Suomalainen taide tulee olemaan esillä Cádizissa erittäin kattavasti: suomalaiset taiteilijat tähdittävät läsnäolollaan Cádizin merkittäviä elokuva-, teatteri-, tanssi- ja muita festivaaleja, ja Cádiz varaa merkittäviä näyttelytiloja suomalaisten taiteilijoiden töiden esillepanoa varten.

Suomalaisten osanottajien esilläoloa pyritään tukemaan mahdollisuuksien mukaan myös muiden Cádizissa järjestettävien julkisten tai yksityisten tahojen toteuttamien aktiviteettien yhteydessä, kuten seminaareissa tai muissa yliopistollisissa tapahtumissa, yksityisgallerioiden pitämässä näyttelyissä ja niin edelleen. Vastavuoroisesti Suomen Madridin-instituutti edesauttaa cadizilaisten taiteilijoiden, flamenco-tanssijoiden ja muiden esiintyjien esilläoloa Suomessa. Yhteistyösopimus allekirjoitettiin lokakuussa 2007 Cádizin pormestarin Teófila Martinezin ja Suomen Madridin-instituutin johtajan Martti Pärssisen välillä. Kulttuurivaihdon suojelijana toimii Suomen Tasavalta Presidentti Tarja Halonen.

Suomen Benelux-instituutti järjesti 12.9.–15.11.2008 yhteistyössä paikallisten Suomi-toimijoiden kanssa kierrätysmateriaaleihin pohjautuvaa muotoilua esittelevän Gr3en Design [Reduce – Reuse – Recycle] –näyttelyn Brysselissä ja Rotterdamissa sekä

aiheeseen liittyneet seminaarin ja väittelyn Design Vlaanderenin ja Haagin ja Brysselin suurlähetystöjen tuella.

Tapahtumakokonaisuus oli huomattavan laajasti esillä niin printti- kuin nettamediassa.

Kaikkiaan näyttelyyn tutustui reilut 5000 vierailijaa. Muotoilijoille itselleen tapahtuma poiki runsaasti toimeksiantoja ja uusia kontakteja. Muun muassa Jukka Isotalon Evolum sai useita tilauksia, Miia Westerlundin laukut ja Seccon asusteet jäivät myyntiin Hollantiin ja Hella Hernberg sai suunnittelemaan vaatteita myyntiin Pariisin Norden –kauppaan. Teemalle toivottiin jatkoa myös tulevaisuudessa.

Soitinrakentajien kanssa yhteistyössä päädyttiin Benelux-näkyvyyden aikaansaamiseksi Brosellan kitaramessuille 26.10.2008. Hankkessa oli lopulta mukana neljä suomalaista suomalaista kitaranrakentajaa, joilla jo on etabloitunutta vientitoimintaa tai selkeä aikomus panostaa vientiin.

Benelux-instituutin aloitteesta työ- ja elinkeinoministeriö ryhtyi osaltaan tukemaan soitinrakentajien vientihankkeita. Yrittäjät tekivät TEM:ille suunnitellut vientihankkeistaan ja joulukuussa 2008 yrittäjät ovat saaneet TEM:iltä myönteiset päätökset puolen vuoden aikana tapahtuviin vientiprojekteihin. Brosella oli vientitapahtumista ensimmäinen.

Messut toivat rakentajille julkisuutta sekä ammatillisille mahdollisuuden konkreettisesti tutustua alan suomalaisen osaamiseen. Soitinliikkeissä Benelux-alueella ei ole muuten suomalaisia soittimia myytävänä. Yhteisesiintyminen mahdollisti mittakaavaetujen hyödyntämisen soittimien kuljetuksissa Suomesta ja Suomeen. Ikaalisten soitinrakennuskoulu oli mukana projektissa tavoitteenaan kansainvälistyminen oman opetustoimensa osalta. Matkaan yhdistettiin vierailu paikalliseen soitinrakennuskouluun Puursissa.

Soitinrakentajat itse ovat ilmoittaneet tyytyväisyytensä tapahtumaan ja yhteistyöhön TEM:in kanssa. Tapahtumien aikana on luotu merkittävä määrä relevantteja kontakteja. Konkreettisia soitintilauksia tehtiin Brosella yli 10 000 euron arvosta.

Suomen Pietarin instituutti loi yhteistyössä muiden Suomi-toimijoiden kanssa tämän projektin suomalaisen lastenopperan promovoimiseksi maailmalla. Ottaen huomioon lastenteatterin tärkeyden ja sen, kuinka yleistä on siitä käytävä keskustelu sekä Suo-

nessa että Venäjällä, on kansainvälistä vuorovaikutusta yllättävän vähän.

Projekti käynnistyi vuonna 2008. Sen päätavoitteena on rakentaa kattava kulttuurisen yhteistyön verkosto lastenteatterin alalla Suomen ja Venäjän välille, ja samalla se esittelee myös yleisemmin suomalaista teatteri- ja musiikkikulttuuria sekä niiden kehittämistä Venäjällä.

Projektin ensimmäiseen vaiheeseen kuului tiedon kerääminen ja esittelypaketin tekeminen viidestä suomalaisesta lasten nykyopperasta Venäjä pilottimaana. Projektia on tukenut Suomen opetusministeriö ja avustanut suomalaisen musiikin tiedotuskeskus FIMIC. FIMIC on osaltaan ottanut suomalaisen lastenopperan promovoinnin omaan toimintasuunnitelmaansa vuonna 2009.

Ensimmäisen vaiheen tuloksia oli esimerkiksi

- Toteutettiin ensimmäisen oopperan, Kirmo Lintisen Voi vietävän! (Nu i nu!) ensi-ilta Teatteri Zazerkaljessa, Pietarissa, helmikuussa 2008. Esitys jatkaa teatterin ohjelmistossa myös vuoden 2009.

- Kevään 2009 aikana Karjalan Musiikkiteatteriin Petroskoihin valmistuu Wessmanin Ötökkäoopperan venäjänkielinen ensi-ilta (Opera bukashek).

- Teatteri Zazerkaljen ja säveltäjä Mikko Nisulan välille aiesopimus uudesta lastenopperasta, joka perustuu Sakari Topeliuksen satuun Tähtisilmä

- Koottiin esittelypaketit suomalaisesta lastenopperasta. Pakettiin kuuluu vihkonen ja näyte-CD jokaisesta oopperasta sekä venäjänkielinen historiikki suomalaisen lastenopperasta. Materiaali on koottu, ja painatus valmistuu vuoden 2009 maaliskuussa.

- Tutkittiin lastenopperan markkinoita keräämällä tietoa kiinnostuneista musiikkiteattereista sekä niiden yleisöistä ja verkostoista.

- Luotiin kontaktit venäläisiin organisaatioihin, sekä verkostoitumisessa avustaviin organisaatioihin. (esim. Musiikkiteattereiden liitto, Venäjän federaation teatteriunioni sekä ei-valtiollinen teatterityöntekijöiden järjestö).

- Pidettiin neuvottelut Lasten teatterifestivaalin kanssa presentaatioista ja seminaareista vuonna 2009.

Vientimarkkinoinnin ja viestinnän kehittäminen

Toimenpide-esitys:

Ulkoministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön ja opeusministeriön toimialojen yhteisenä asiana luodaan edellytykset sille, että Finpron asiantuntemusta ja vientipalvelukonseptia voitaisiin paremmin hyödyntää kulttuurimarkkinoiden kartoittamiseksi ja edistämiseksi potentiaalisilla markkinoilla.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Ei varsinaisia toimenpiteitä
- MEK:n toimipisteet siirretty Finpron alaisuuteen, MEK:n työntekijöistä (12) monet ovat siirtyneet Finprohon, jonka asiantuntemus on lisääntynyt tätä kautta, esim. isossa palveluvientihankkeessa on myös kulttuurivienti mukana.

Jatkotoimenpiteitä:

- Suomi-toimijoiden yhteistyötä lisätään, ulkoministeriön ja Finpron yhteistyötä lisätään ulkoasiainministeriö ja Finpro käyvät keskusteluja siitä, miten kulttuurivienti ja maabrändäys otetaan paikallisesti huomioon osana Finpron ns. julkisia ilmaispalveluja. Tämä kytkeytyy läheisesti ulkomaanedustustojen ja Finpron toimipisteiden yhteistyön kehittämiseen viennin ja kaupan edistämässä.
- Osana hallitusohjelman toteuttamista käynnistyi ulkomaisten Suomi-toimijoiden yhteistyön tehostamisselvitys ulkoasiainministeriön alivaltiosihteerin Antti Sierlan johdolla. Työ valmistuu vuonna 2009.
- Finpron neuvottelupäivät syksyisin, palveluliiketoiminta + MEKistä siirtyneet kokoontuisivat ja kävisivät läpi tulevat mahdollisuudet.

Otso Kautto pystyttämässä jurttia. Quo Vadis esiintyi kahden viikon ajan jurttas-
saan Pariisin St. Sulpice-torilla 100% Finlande - Täysillä Suomesta kulttuurikau-
den aikana. Kuvaaja Minerva Kautto

4. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin rakenteiden kehittäminen

Kulttuurin satelliittitilinpito

Opetusministeriön Tilastokeskukselta tilaama kulttuurin tilinpidon pilotti valmistui vuoden 2008 alussa. Suomi on ensimmäinen OECD:n jäsenmaa, joka on laatinut kulttuurin tilinpidon. Pilotti osoitti, että kansantalouden tilinpitojärjestelmään perustuva kulttuurin tilinpito on paitsi mahdollista kehittää niin se myös pystyy tuottamaan tehokkaasti ja täsmällisesti tärkeimmät kansantalouden tiedot (arvonlisäys, tuotos, työllisyys, tuonti ja vienti sekä kulutus) kulttuurin toimialoilta. Näin ollen se on parantanut merkittävästi alan tietoperustaa ja mahdollistaa yhä tehokkaamman tietoperusteisen politiikan kehittämisen.

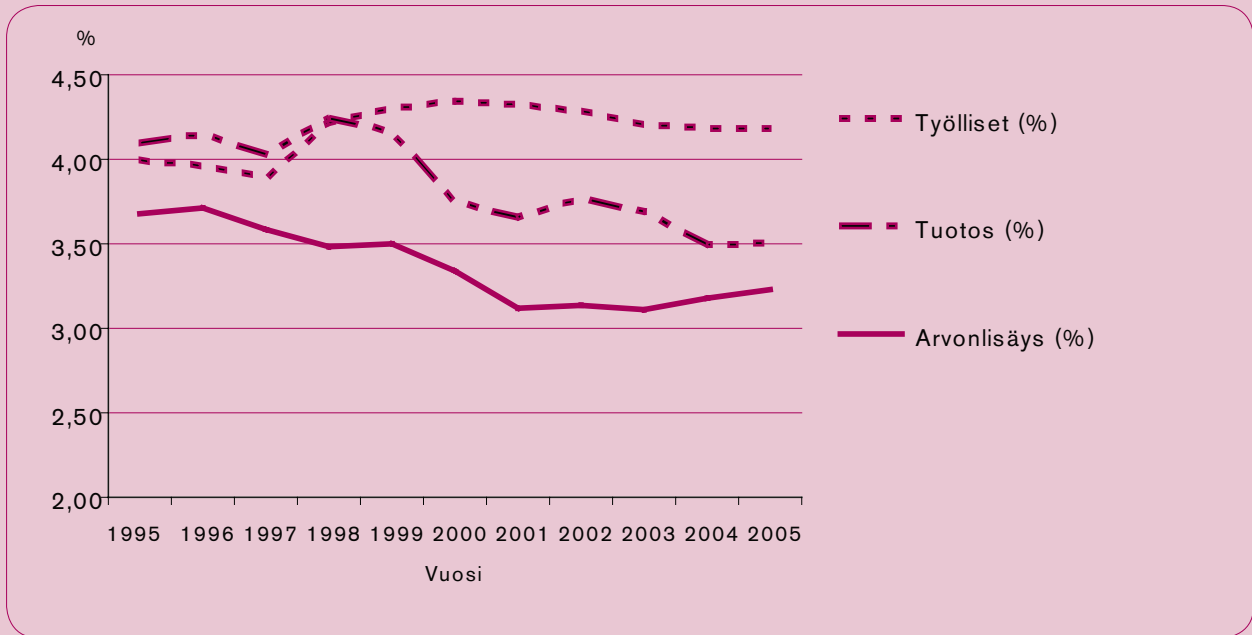
Tilinpidon tietojen mukaan kulttuuri on merkittävä kansantalouden sektori. Vuonna 2007 sen osuus koko talouden arvonlisäyksestä (mikä on käytännössä sama kuin BKT-osuus) oli 3,1%, eli suurempi kuin esim. alkutuotannon toimialojen tai tiettyjen perinteisten teollisuustoimialojen kuten paperin ja massanjalostuksen osuus. Kulttuurin toimialoilla työskentelee yli 100 000 henkilöä, mikä oli 4,25% kaikista työllisistä vuonna 2007. Toimialojen tuotos on yli 10 miljardia euroa vuodessa, mikä on lähes 4% koko ta-

louden tuotoksesta. Arvonlisäyksen, työllisten ja tuotoksen osuus koko taloudesta vuosina 1995-2007 on esitetty kuviossa 2.

Lisäksi kulttuuri on toiseksi suurin yksityisen kulutuksen erä elintarvikkeiden jälkeen. Se muodosti yli 7% kaikesta yksityisestä kulutuksesta ja sen arvo ylitti 7 miljardia euroa vuonna 2007. Kulttuurin osuus yksityisistä ja julkisista kulutusmenoista vuosina 1995-2007 on esitetty kuviossa 3.

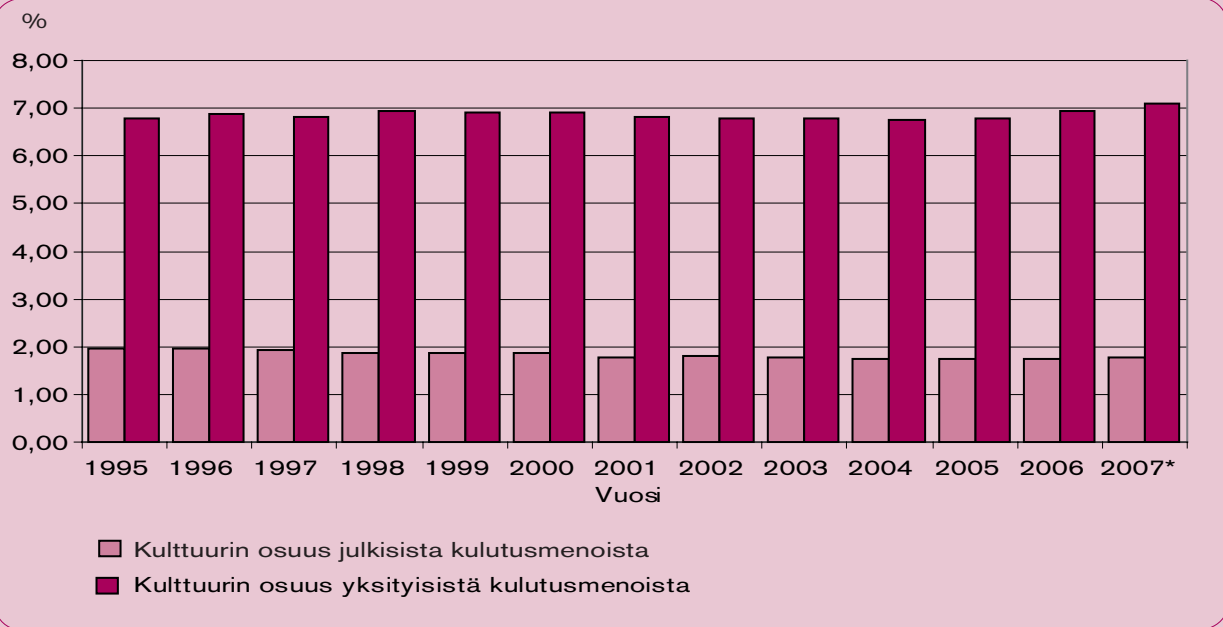
Kulttuuriviennin arvo on kuitenkin pieni suhteessa toimialan muuhun kansantaloudelliseen merkitykseen. Koska ei ole todennäköistä, että jo nyt EU-maiden huippua edustava yksityinen kulutus voisi merkittävästi kasvaa, kulttuurin kansantaloudellisen merkityksen lisääminen hallitusohjelman tavoitteen mukaisesti edellyttää nimenomaan viennin lisäämistä.

Tilinpidon kehittäminen jatkuu ja OPM ja TK solmivat vuoden 2008 lopussa sopimuksen, jonka mukaisesti Tilastokeskus kehittää vuoden 2009 kuluessa tilinpidon alueulottuvuuden, ns. aluesatelliitin, jonka tarkoituksena on tuottaa kansantalouden perustiedot myös alueittain.

Kuvio2. Kulttuurin osuus koko taloudesta

Kuvio 3. Kulttuurin osuus yksityisistä ja julkisista kulutusmenoista

Elokuva Niko -lentäjän poika esitettiin Pariisissa vuonna 2008

5. kehittämisohjelmatoimenpide: Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto

Kansainvälisen kulttuuriyhteistyön ja -vaihdon kehittäminen

Toimenpide-esitys:

Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö ja -vaihto ovat yksi Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007-2011 kehittämiskohteista.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Määrärahaan ei esitetty vuonna 2008 lisäystä, mutta budjettirakennetta muutettiin siten, että opetusministeriön toiminta-avustusta saavien taiteen tiedotuskeskusten kansainvälisen toiminnan avustukset myönnetään samalta momentilta kuin niiden toiminta-avustus. Näin ollen muihin kansainvälisen yhteistyön avustuksiin jää käyttöön enemmän varoja.

Toimenpide-esitys:

Taiteen keskustoimikunta myöntää avustusta taiteilijoille ja ryhmille ulkomaanmatka- ja residenssitoimintaan. Kyseessä on kulttuuriviennin valmisteluryhmän näkemyksen mukaan taiteilijoiden ja kulttuurin toimialojen ammattilaisten osaamista ja verkostoitumista merkittävästi tukeva ja kehittävä toiminta, joka edistää kulttuurivientiä. Tarkoitukseen ei saa tukea muista julkisista lähteistä. Valmisteluryhmä esitti vuonna 2008, että määrärahaa korotettaisiin 300 000 euroa vuodelle 2009 ja edelleen 200 000 vuodesta 2010 eteenpäin.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Toimenpide toteutettiin vuoden 2009 talousarvion soveltamisen yhteydessä.

Toimenpide-esitys:

Valmisteluryhmä esitti, että asemapaikkakohtaisesti edustustojen ja instituuttien edellytetään kytkeytyvän tehokkaasti kulttuurivientihankkeeseen ja sen tarvitsemien verkostojen ja kärkihankkeiden toteuttamiseen.

Toteutuneet toimenpiteet:

- Ehdotetun toimenpiteen toimeenpano toteutuu edustustojen ja insituuttien sopimien yhteistyöasiakirjojen pohjalta.

Taiteen keskustoimikunta kansainvälisen vaihdon tukijana

Taiteilijoiden kansainvälisen liikkuvuuden edistämiseen suunnattujen tukimuotojen (matka-avustukset, residenssituki) lisäksi taiteen keskustoimikunta tukee kotimaassa tapahtuvaa kansainvälistä residenssitoimintaa, jolla on merkittävä vaikutus kulttuurivaihtoon. Lisäksi kaikki taidetoimikunnat myöntävät tukea kansainvälisiin projekteihin ja ulkomailla tapahtuvaan toimintaan. Kaiken kaikkiaan vuonna 2008 tukea ulkomaille suuntautuvaan kansainväliseen toimintaan myönnettiin eri tukimuodoista runsaat 700 000 euroa ja tukea kotimaiseen residenssitoimintaan 160 000 euroa, yhteensä runsaat 860 000 euroa. Yli neljäsosa ulkomaille suuntautuvasta tuesta suuntautui monialaisille hankkeille (taiteenala ”muu”) ja lähes viidesosa kuvataiteelle.

Taiteen keskustoimikunnan tuki (€) ulkomaille suuntautuvaan kansainväliseen toimintaan* vuonna 2008	
	€
Matka-avustukset –	257 950
Residenssi- ja taiteilijavaihtotoiminta	98 960
Muut valtion taidetoimikuntien tukimuodot	202 500
Alueellisten taidetoimikuntien kansainväliset projektit	143 450
Yhteensä	702 860

Ulkomaille suuntautuvan kansainvälisen toiminnan tuki (€ %) taiteenaloittain vuonna 2008		
	€	%
Muu *	192 180	27,3
Kuvataide	126 730	18,0
Mediataide	87 420	12,4
Taideteollisuus	63 170	9,0
Tanssitaide	60 610	8,6
Säveltaide	54 710	7,8
Näyttämötaide	48 920	7,0
Valokuvataide	31 570	4,5
Kirjallisuus	15 720	2,2
Elokuva	11 030	1,6
Rakennustaide	7 500	1,1
Sirkustaide	1 800	0,3
Arvostelijat	1 500	0,2
Yhteensä	702 860	100

* Taiteenalojen välinen, luokittelematon. Esimerkiksi useita taiteenaloja koskevat alueiden hankkeet.

100 % Finlande - Täysillä Suomesta

Suurin kulttuurivienti- ja vaihtoprojekti, jota valtio tuki vuonna 2008 oli Suomen kulttuurikausi Ranskassa. Opetusministeriö ja ulkoasiainministeriö ponnistivat kolmen vuoden aikana tähän hankkeeseen lähes 2 miljoonaa euroa.

100 % Finlande – Suomen kulttuuritapahtuman Ranskassa 26.3.–4.7.2008 järjestivät Suomen opetus- ja ulkoministeriöt ja Suomen Ranskan suurlähetystö. Ranskassa järjestäjät olivat ulkoministeriö, kulttuuriministeriö ja alueelliset kulttuuriorganisaatiot. Toimeenpanijana Ranskassa oli Culturesfrance -organisaatio. Ranskan ja Suomen yhteisenä komissaarina toimi Iris Schwank.

Hankkeen suunnittelu ja koordinointi alkoi 1.6.2005.

Laajuus

- Noin 250 tapahtumaa Pariisissa ja muualla Ranskassa
- Noin 500 taiteilijaa ja muuta kulttuuritoimijaa Ranskaan
- Noin 100 kulttuuritoimijaa ja toimittajaa Suomeen
- Kymmeniä kulttuurilaitoksia, festivaaleja ja tapahtumia Ranskassa
- Kymmeniä kulttuurilaitoksia ja muita tahoja Suomessa
- Kokonaisbudjetti vuonna 2008 noin 1.5 miljoonaa, josta opetusministeriön myöntämää avustusta oli 1 miljoona.
- Hankkeen rahoituksessa olivat mukana myös suomalaiset ja rahastot hyvin laajasti – Suomen Kulttuurirahasto, Helanderin ja Kordelinin säätiöt, Wihurin rahasto ja Svenska Kulturfonden.
- Suuret yritys yhteistyökumppanit olivat Areva ja Kone ja pienemmät Nokia ja UMP Kymmene. SAS Blue1 ja Veuve Cliquot Ponsardin olivat niin ikään mukana yhteistyössä.

Kulttuurivientiä vai kulttuuriyhteistyötä?

100 % Finlande – hankkeelle luotiin jo varhaisessa vaiheessa oma identiteetti; nuorten, nousevien suku-

polvien kulttuuri, joka yhdistää uusia teknologioita perinteisiä taidelajeja ylittäviin tuotantoihin. Identiteettiin kuului myös käsitys kulttuurista hyvin laajasti runoudesta arkkitehtuuriin, tangosta ruokakulttuuriin ja kirjastolaitoksesta saamelaiskulttuuriin ja keskusteluihin Euroopan tulevaisuudesta ja ekologisista kysymyksistä. Tämä identiteetti kulki koko kulttuuritarjonnan läpi punaisena lankana.

Hankkeen onnistumisen kannalta keskeistä oli ranskalaisen osapuolen näkemys ohjelmasta ja se, että ranskalaiset toimijat pääsivät itse valitsemaan suomalaisesta tarjonnasta heille sopivan ja mielenkiintoisen osan. Ranskalaisten kulttuurilaitosten sitoutuminen omaan suomalaisohjelmaan takasi sille myös ranskalaisen osapuolen markkinointiponnistukset ja näkyvyyden ranskalaisessa mediassa ja yleisön keskuudessa. Sen sijaan sellaiset hankkeet, joissa yhteistyötä ei alusta asti systemaattisesti haettu, useimmiten kariutuivat.

Suomalaisilla toimijoilla on kulttuurikauden tuloksena käytettävissään valtava ranskalaiset kulttuurikonaktien ja toimittajien verkko. Avaintoimijoita niiden tulevaisuuden käytössä ovat suurlähetystöt molemmissa maissa, Suomen Ranskan instituutti ja taiteen tiedotuskeskukset. Yksittäiset ryhmät, kulttuurituottajat ja taiteilijat hyötyvät tulevaisuudessa niin ikään näistä kontakteista.

Suomalainen kulttuuri tulee näkymään entistä enemmän Ranskassa hankkeen yhteistyötahojen toimesta. Muutama esimerkki: Rose boréal – näyttely, joka kokosi yhteen Helsinki Schoolin 15 nuorta valokuvaajaa on esillä parastaikaa Lillissä. Suomen Elokuvasäätiö jatkaa suomalaisen nykyelokuvan sarjaa ranskalaisissa elokuvateattereissa vuonna 2009 ja kaikki pohjoismaat on kutsuttu Salon du Livren kutsuvieraiksi vuonna 2011 ja Suomea on pyydetty koordinoimaan tätä suurta hanketta.

Ranskalainen osapuoli on ilmoittanut halustaan järjestää pariviikkoinen ranskalaisen kulttuurin yhteistyöhanke Suomessa ja Helsingissä vuonna 2010. Samana vuonna Pariisin kaupunki toteuttaa St Sulpice- hankkeen tapaan yhteistyöhanke Helsingin kaupungin kanssa.

Esimerkkinä yhdestä tapahtumasta osana laajaa 100 % Finlande –kokonaisuutta on **Suomen Ranskan instituutin** koordinoima Printemps (im)médiat –hanke esitteli suomalaista mediataidetta laajamittaisesti

Pariisissa keväällä 2008 osana 100 % Finlande –tapahtumaa. Hankkeeseen osallistuivat käytännössä kaikki merkittävät alan edustajat Suomessa: Avanto, Av-arkki, Cartes, Frame, m-cult, Muu ry ja Pikseliähky. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun näin laaja joukko media-alan toimijoita teki yhteistyötä saman hankkeen puitteissa. Kukin organisaatio toi mukaan hankkeeseen oman sisällöllisen ja tuotannollisen panoksensa.

Printemps (Im)médiat toteutettiin opetusministeriön Suomen Ranskan instituutille myöntämällä erillistuellä. Projektien ja tapahtumien toteuttamisessa oli mukana myös laaja joukko ranskalaisia organisaatioita kuten Festival Agora, IRCAM, Mal au Pixel, Mains d’Oeuvres, la Cantine, Point Ephémère, Ars Longa, Khiasma, La Générale en Manufacture ja LightCone.

Suomen Ranskan instituutissa toteutettiin seitsemän tapahtumakokonaisuutta, St Sulpicen toritapahtumassa kaksi ja instituutin ulkopuolella kaksi. Yleisö tavoitettiin parhaiten festivaalien yhteyteen järjestetyn ohjelman yhteydessä. Instituutin ulkopuolella toteutettu Mal au Pixel –festivaali tavoitti yleisön; kävijämäärä liikkui useissa tuhansissa.

Printemps (im)médiat oli merkittävä tilaisuus sekä suomalaisille organisaatioille että taiteilijoille esittäytyä Ranskassa; monille taiteilijoille kyseessä oli ensimmäinen esiintyminen Ranskassa. Hankkeen kautta syntyi runsaasti kontakteja ja verkostoja.

Pariisin Suomen suurlähetystön kulttuuri- ja lehdistöneuvos Christian Sundgren:

Olipa aikamoinen ongelma lähellä, kun kampanjan alkuun oli kolmisen kuukautta ja ranskalaisen osapuolen mediafirma ehdottaa kampanjajulistetta, jossa Pariisi hukkuu lumeen. Kyllähän me tiedämme, että ranskalaisen mielestä meidän talviolosuhteet ovat kiehtovat. Mutta myydä Suomea kylmän talven jälkeen julisteella, jossa koko Pariisi on lumen peiton alla!

Sellainen ei vaan käy. Kovan väännön jälkeen Iris Schwanck sai vapaat kädet ryhtyä toimeen ja niin syntyi juliste, jossa mieskuoro Huutajat astuvat rantaan harmaansinisestä Itämerestä. Parempaa herättäjää ei Pariisin katukuvaan voi löytää. Metrokäytävillä ja bussinkyljissä Suomi-kiinnostus pysäytti kiireisimmätkin.

Uskaliasta oli ottaa suomalainen tango toiseksi myyntivaltiksi, mutta sekin toimi yli odotusten. Lähetystön ranskalaiset kotisivut, tapahtumasaitti ja puhelinkon-

taktit varmistivat tiedonkulun. Pompidou-keskuksen tiloihin tulikin niin paljon väkeä, että järjestäjät kielisivät tanssimisen. Se oli tietysti takapakkia, mutta tangoa tanssittiin kuitenkin seuraavana päivänä Seinellä ja sitä varten varatulla tapahtumalaivalla. Markus Allain musiikin tahtiin ranskalaiset sekä oppivat että tanssivat vauhdikkaasti.

Nuori, innovatiivinen Suomi oli koko tapahtumasarjan myyntivaltti. TAIKin ja Helsinki Schoolin nuoret taiteilijat olikin loistava tapa tehdä ranskalaiselle nuorelle yleisölle tunnetuksi maamme uutta valokuvataiteilijapolvea. Rose Boréal näyttelyn kautta 15 nuorta suomalaista valokuvataiteilijaa saivat mahdollisuuden olla esillä arvostetussa Ecole Nationale Supérieure des Beaux Arts. Ja kun vielä tämä upea näyttely, joka sai paljon julkisuutta ranskalaisessa lehdistössä, siirtyi Lillen kaupungin taidemuseoon 6 kuukaudeksi, niin tavoitettu yleisömäärä lähentelee 80.000.

Laaja kulttuuritapahtuma lähestyy loppuaan. Ollaan jo heinäkuussa, ja viimeisenä tapahtumana on Aki Kaurismäen mykkäelokuva Juhan näytös. Tämä oli hyvä tapa antaa kapula eteenpäin Ranskan Eurooppa-kaudelle. Kaikki oli hyvin valmisteltu. Pariisin elokuva-arkisto oli varannut ison ulkoilmanäyttämön Kaurismäen ranskalaisille faneille.

Olimme ristiinajaneet kutsulistoja varmistaaaksemme laajan yleisömäärän. Mutta säät sen kuin pahenivat. Luvattiin sadetta ja elokuvailtana satoi kaatamalla. Koko näytös siirrettiin sisätiloihin. Tulisiko ylipäänsä kukaan klo 22.30 tässä säässä katsomaan suomalaista mykkäelokuva.... Olimme kaikki epätoivoisia. Yllätys oli täydellinen, kun elokuva-arkiston tilat täyttyivät viimeistä rappua myöten. Salin 3000 ihmistä osoitti suosiotaan Aki Kaurismäkeä ja Anssi Tikanmäen orkesteria kohtaan seisaltaan. Harvinainen kunnia Ranskassa - Suomi täysillä siis loppuun asti.

Kulttuurivaihtoa Venäjän kanssa vuonna 2008

Opetusministeriö myönsi vuonna 2008 Suomen ja Venäjän välistä kulttuurivientä ja -vaihtoa edistäviin hankkeisiin yhteensä 180 000 euroa. Vuonna 2008 järjestettiin yksi haku ja määräaikaan mennessä saapui 53 hakemusta, joilla haettiin yhteensä 596 579 euroa taiteen ja kulttuurin alan projektiyhteistyöhön Venäjän kanssa.

Taiteen ja kulttuurin Venäjä -ohjelman kautta 26 hankkeelle myönnettiin valtionapua yhteensä 180 000 euroa. Valtionapua saaneista hankkeista seitsemän liittyi festivaalitoimintaan kansanperinteen, taidekäsityön, tanssin, musiikin ja teatterin alalla. Kolme hanketta kehittivät kulttuurivientiä näyttämötaiteen ja kuvataiteen alalla. Kolme toimijaa edistivät näyttelytoimintaa kuvataiteiden alalla.

Kahden toimijan projektit liittyivät populaarikulttuurin tunnetuksi tekemiseen ja kiertuetoiminnan vilkastuttamiseen Suomen ja Venäjän välillä. Neljä projektia edistivät kulttuuriperinnön suojelua ja kulttuurivaihtoa. Kulttuurivaihtohankkeiden kautta tuotiin uusia näkökulmia Venäjä-keskusteluun sekä edistettiin kulttuurien välisen vuoropuhelun teemavuoden 2008 tavoitteita. Kaksi projektia edistivät Barentsin alueen kulttuuriyhteistyötä ja Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurisektorin kumppanuusverkostojen aktivointia näyttelyvaihdon alalla.

Kulttuurivaihdon lisäksi ohjelman kautta tuettiin eri alojen asiantuntijavaihtoa. Taiteenaloina: rakennusarkkitehtuuri, Monrepos-puiston maisema-arkkitehtuuri, näyttämötaide, musiikkipedagogiikka ja kansalaisopistojen yhteistyöverkostot Luoteis-Venäjän kanssa.

Borrowed Light -koreografia esitettiin Tero Saarinen Co:n Oseanian kiertueella. Kuvassa vasemmalta Sini Länsivuori, Tero Saarinen, Henriikki Heikkilä. Kuvaaja Laurent Philippe

6. kehittämisohjelmatoimenpide: Kulttuuriviennin toimintaympäristö

Vuoden 2008 keväällä pidetyn kulttuuriviennin valmisteluryhmän ja asiantuntijoiden ryhmätyöpäivän yhteydessä kartoitettiin verotukseen liittyvät kehittämistarpeet. Työryhmän työn pohjalta koottiin verotusta koskeva esitys ohjausryhmälle.

Työryhmän mukaan verotusta on Suomessa pyritty viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana yksinkertaistamaan ja virtaviivaistamaan, jolloin esimerkiksi erilaisia verovähennyksiä on minimoitu. Erilaiset verokannusteet on kuitenkin havaittu kansainvälisesti hyviksi toimintatavoiksi yritystoiminnan kehittämisessä, joten on aika tarkastella verotusta uudesta näkökulmasta.

1. Taidehankintojen verotuksen kehittäminen

Tanskassa uudistettiin taidehankintojen verotusta reilu neljä vuotta sitten, mikä johti tanskalaisten taidemarkkinoiden kasvuun. Tanskalaisten galleristien liikevaihto kasvoi mittavasti ja monien yksittäisten taiteilijoiden taloudellinen toimeentulo vakiintui. Uudistuksen myötä esimerkiksi yritysten toimitiloihin sijoitettujen taideteosten hankinnat ovat vähennyskelpoisia samalla tavalla kuin mikä tahansa tuotantovälinen tai kone (esimerkiksi tietokoneet tai huonekalut). Poisto on vuosittain korkeintaan 25 %. Jos vähennettävä teos on arvoltaan korkeintaan 1500 euroa tai vähemmän sen

voi vähentää kerralla poistona. Vähennystä voidaan soveltaa myös rakennuksen osana oleviin tai ympäristöön sijoitettuihin taideteoksiin.

2. Tekijänoikeusverotuksen uudistaminen

Tekijänoikeusverotusta kehittämällä voidaan vaikuttaa siihen, että tekijänoikeudet pysyvät Suomessa. Tätä tukevia verojärjestelyjä on lähes kaikissa maissa. Erityisesti musiikkialalla tekijänoikeusverotus heijastuu yritysverotukseen ja sillä tekijänoikeustulot ovat vaikeasti ennakoitavissa. Sama kehitys tulee todennäköisesti pienellä viiveellä myös muille kulttuurin ja luovien alojen osa-alueille, sillä musiikkiala on kehityksessään monia aloja edellä. Mikäli tekijänoikeusverotusta ei uudisteta, saattavat alan kansainvälisesti menestyneet yrittäjät ja yritykset siirtyä Suomesta maihin, joissa verotus on kannustavampaa.

3. Yhteistuotantojen arvonlisäverovähennysten laajentaminen

Arvonlisäverotus voi toimia kannusteena kansainvälisten yhteistuotantojen saamisessa Suomeen, jolloin voidaan lisätä suomalaisten toimijoiden kansainvälisiä kontakteja ja edistää siten näiden kansainvälistymistä ja vientiä. Näin parannetaan myös kulttuuri- ja luovien alojen työllisyyttä Suomessa. Esimerkiksi eloku-

va-alalla Islanti houkuttelee kansainvälisiä tuotantoja maahansa siten, että kansainväliset kumppanit saavat tuotannon tehtyään arvonlisäveron palautusta.

4. Yritysten ja yksityisten sijoitusten verovähennysoikeuksien laajentaminen

Julkiset perusinvestoinnit kulttuurin tuottamiseen eivät tule merkittävästi kasvamaan, jolloin toimijoilla on vähän mahdollisuuksia toimintansa kehittämiseen. Yrityksiä ja muita toimijoita helpottaisi se, että verohelpotukset kohdennettaisiin sekä yritysten että yksityisten antamiin lahjoituksiin ja investointeihin. Tarvitaan asennemuutos, että myös yritykset ja yksityiset ihmiset ovat yhdessä vastuussa taide- ja kulttuuriperinnöstä, eikä se ole vain valtion tehtävä. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA selvitti vuonna 2006 ilmestyneessä raportissaan Lahjoitukset kasvuun verovähennyksin lahjoitusten verovähennyskelpoisuuden laajentamista. Sen mukaan lahjoitusvähennystä on tarpeen muuttaa.

5. Arvonlisäverotuksen harmonisointi 8 prosentin tasolle kaikissa kulttuurituotteissa ja -palveluissa

Kulttuurituotteiden ja -palveluiden arvonlisäverotus on tällä hetkellä Suomessa erilaista riippuen taiteen alasta. Esimerkiksi kirjojen arvonlisävero on 8 %, kun taas yksityisestä galleriasta ostetussa kuvataiteessa arvonlisävero on 22 %. Tämä kohtelee eri taiteen aloja eri tavalla ja jarruttaa joidenkin alojen kasvua. Arvonlisäveroprosentti saattaa myös vaihdella alan sisällä. Esimerkiksi kuvataiteen alalla suoraan taiteilijalta ostetussa teoksessa on arvonlisäveroa 8 %, taiteilijaseuran galleriasta ostetussa teoksessa 0 % ja yksityisestä galleriasta ostetussa teoksessa 22 %. Alan kehittämisen kannalta olisi selkeintä, että arvonlisäveroprosentti olisi yhtenäinen 8 %.

III Yhteenveto raportista ja kulttuuriviennin kehittämiskohteet

Yhteenveto

Eniten toimenpiteitä kulttuuriviennin edistämiseksi on vuonna 2008 kohdistunut ensimmäiseen kehittämiskohteeseen Yritystoiminnan kehittäminen, jonka tarkoituksena on kasvattaa liiketoimintaosaamista ja vahvistaa kasvua ja kansainvälistymistä, tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaa sekä tuottaja- ja välittäjäporrasta.

Raportin mukaan luovan talouden liiketoimintarakenteiden kehittäminen sekä hallinnonalojen yhteistyö ovat jatkuneet aktiivisina. Merkillepantavaa on myös eri toimialajärjestöjen sekä taiteen alan tiedotuskeskusten ja Suomen ulkomailla toimivien kulttuuri-instituuttien yhä strategisempi ote kulttuuriviennin kehittämiseen. Viime vuoden aikana on jokaisella toimialalla tapahtunut merkittävää edistystä yhteistyön ja verkottumisen saralla. Raportissa esitellyissä hankekuvauksissa käy hyvin ilmi yhteistyöverkostojen laajuus ja merkitys sekä hankkeen toteuttamisessa että hankkeen seurannassa ja jälkiyössä. Osaltaan verkottumista on tukenut hankeavustusten kriteerit ja kulttuuriviennin tukiverkoston tiivistynyt tiedonvaihto.

Lisääntyneet kulttuuriviennin määrärahat ovat mahdollistaneet useiden kunnianhimoisten kulttuurivientihankkeiden toteuttamisen. Erityisen suuri valtion ja toimijoiden panostus tehtiin Ranskaan. 100 % Finlan-

de -hanke täytti raporttien mukaan yleisön, osallistujien, järjestäjien ja rahoittajien odotukset. Kaupunkien vahvalla taloudellisella osallistumisella järjestettiin HelsinKissBerlin -tapahtuma, joka vahvisti Suomen asemaa Saksassa - kulttuuriviennin kannalta erittäin tärkeässä maassa. Yhdysvalloissa toteutettiin kaksi vaikuttavaa tapahtumaa: New Yorkissa näkyivät sekä suomalainen design New Yorkin design-viikon yhteydessä että suomalainen kuvataide New Yorkin modernin taiteen museon P.S.1 näyttelytiloissa. Tämän lisäksi tapahtui sekä edellämainituissa maissa että muualla maailmassa paljon muuta Suomen kulttuuriviennin kannalta merkittävää, josta raportti antaa yleiskuvan.

Kulttuuriviennin kehittämiskohteet

Tärkeimmät kehittämiskohteet jatkossa ovat julkisten ja yksityisten rahoitusmallien kehittäminen, välittäjäportaan vahvistaminen ja kansainvälisen kulttuurivaihdon ja -yhteistyön lisääminen. Hyvin toteutettujen hankkeiden lisäksi on kulttuuriviennin toimenpiteiden - työkalupakin - kehittämistä edelleen syytä jatkaa. Myös yrityspalvelujärjestelmän kykyä ja

osaamista tunnistaa kulttuuri- ja luovien alojen liike-toiminta- ja vientipotentiaali tulee kehittää edelleen.

Kulttuurin- ja luovien alojen julkisen rahoituksen kehittämisessä avainasemassa on parantaa maamme yrityspalvelujärjestelmää siten, että järjestelmän toimijat tunnistavat toimialojen potentiaalin nykyistä tehokkaammin ja että niiden käytössä olevat tukimuodot vastaavat paremmin yritysten tarpeisiin. Opetusministeriö pyrkii vastaamaan kulttuuriviennin rahoitustarpeisiin arvioimalla olemassa olevia tukimuotoja ja kehittämällä uusia toimia valmisteluryhmän suositusten mukaisesti.

Valmisteluryhmä pitää verotuksellisia keinoja tehokkaimpana tapana lisätä kulttuurin ja luovien alojen yksityistä rahoitusta ja siten alojen työpaikkojen ja liiketoiminnan sekä -vaihdon lisääntymistä. Tärkeimmät verotukseen liittyvät toimet ovat taidehankintojen poistojärjestelmän luominen, Suomessa tapahtuvien yhteistuotantojen tuotantokustannusten osittainen palautusjärjestelmä, kulttuurin tukemiseksi tehtyjen lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen ja kulttuurituotteiden ja -palveluiden arvonnäköverotuk-

sen harmonisointi. Valmisteluryhmä jatkaa näiden verotuksellisten keinojen vaikuttavuuden ja toteutettavuuden arviointia.

Välittäjäportaan (tuotanto-, jakelu- ja agentuuritoiminta) heikkous on rakenteellinen ongelma, joka vaikeuttaa kysynnän ja tarjonnan kohtaamista. Toimiva ammattimainen välittäjäporras tukisi luovaa taiteellista työtä mahdollistamalla taiteilijoiden keskittymisen omaan luovaan työhönsä. Välittäjäportaan vahvistamismahdollisuudet otetaan huomioon erityisesti yrityspalvelujärjestelmän kehittämisen yhteydessä.

Ilman liiketaloudellisia tavoitteita toimivalla kulttuurivaihdolla ja -yhteistyöllä on merkittävä rooli kansainvälisen kokemuksen hankkimisessa ja verkostojen luomisessa. Kulttuurivaihto on perinteinen kansainvälisen yhteistyön muoto ja sillä on merkittävä rooli mm. kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämässä. Opetusministeriö pyrkii valmisteluryhmän esityksen mukaisesti lisäämään kulttuurivaihtoon ja -yhteistyöhön käytettävissä olevia määrärahoja.

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2009 ilmestyneet

- 1 Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit:
Nykytila ja tiekartta
- 2 National-level Research Infrastructures:
Present State and Roadmap
- 3 Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit:
Nykytila ja tiekartta. Tiivistelmä ja suositukset
- 4 National-level Research Infrastructures:
Present State and Roadmap. Summary and
recommendations
- 5 Forskningsinfrastrukturerna på nationell nivå.
Nyläge och vägvisare. Sammanfattning och
rekommendationer
- 6 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot
vuodelta 2007
- 7 Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat
- 11 Oppisopimuskoulutus Euroopassa.
Hyviä käytäntöjä etsimässä
- 12 Kulttuuripolitiikan strategia 2020
- 13* Culture Satellite Account; Final report of pilot
project
- 14 Kulturpolitisk strategi 2020
- 15* Varmennekorttien käyttöönotto ja ylläpito
yliopistoissa. Yliopistojen yhteinen suositus.
Loppuraportti
- 16 Tutkimus kuntien yleissivistävän koulutuksen
opetustoimen johtamisen tilasta ja
muutoksista Suomessa
- 17 Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan
edistämisen linjoista / Statsrådets principbeslut om
riktlinjer för främjande av idrott och motion
- 18 Uusi suunta liikuntatutkimukseen; Opetusministeriön
strategia liikuntatutkimuksen suuntaamiseksi ja
hyödyntämiseksi
- 24 Taikalamppujen loisteessa; Lastenkulttuurin
taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2006–
2008 toiminnan arviointi
- 25 Luova maaseutu – luovan talouden ja kulttuurin
kehittäminen maaseudulla

---

* Ei painettu, vain verkossa

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

Julkaisumyynti / Bokförsäljning:

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin yliopisto

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 978-952-485-754-3 (nid.)

ISBN 978-952-485-755-0 (PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu)

ISSN 1797-9501 (PDF)